

STORTINGET

Innst. 71 L

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:141 L (2019–2020)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Sigbjørn Gjelsvik, Kjersti Toppe og Trygve Slagsvold Vedum om endringer i samordningsloven slik at samordningsfellen oppheves

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Vedtak til lov

om endring av samordningsloven
(opphevelse av den såkalte samordningsfellen)

I

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 24 nr. 1 tredje ledd skal lyde:

Dersom tjenestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes forholdstallet på uttakstidspunktet. Dette gjelder også dersom det er tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden på et tidligere tidspunkt. *Det skal likevel ikke benyttes et lavere forholdstall enn 1,000 ved beregning av samordningsfradragene.*

§ 24 a. nr. 3 skal lyde:

Samordningsfradraget fastsettes ved å dividere samordningsbeholdningen med et delingstall fastsatt etter folketrygdloven § 20-13. Dersom tjenestepensjo-

nen tas ut før eller ved fylte 67 år, legges delingstallet ved fylte 67 år til grunn. Dersom tjenestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes delingstallet på uttakstidspunktet. *Det skal likevel ikke benyttes et delingstall lavere enn 13,42 ved beregning av samordningsfradraget.*

II

Loven trer i kraft straks med virkning fra 1. januar 2011.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 22. juni 2020 om statsrådens vurdering av forslaget. Statsråd Torbjørn Røe Isaksens svarbrev av 15. september 2020 følger vedlagt.

I forbindelse med komiteens behandling oversendte Arbeiderpartiets stortingsgruppe 9. september 2020 ytterligere spørsmål til Arbeids- og sosialdepartementet. Statsråd Henrik Asheims svarbrev av 16. oktober 2020 ligger vedlagt innstillingen.

Som ledd i komiteens behandling av representantforslaget ble det åpnet for å sende inn skriftlige innspill til saken.

Følgende sendte skriftlige innspill:

- LO
- YS Stat og YS-K
- Akademikerne
- Unio
- Pensjonistforbundet
- Fagsenter for seniorer – OsloMet
- Svein Grindahl
- Unni Bjelland.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Elise Bjørnebekk-Waagen, Lise Christoffersen, Arild Grande og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tønning Riise, fra Fremskrittspartiet, Gisle Meininger Saudland og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Eirik Faret Sakariassen, og fra Kristelig Folkeparti, Torill Selsvold Nyborg, viser til Representantforslag 141 L (2019–2020) fra representanter fra Senterpartiet med forslag til endringer i lov om samordning i §§ 24 nr. 1 tredje ledd og 24 a. nr. 3.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at pensjonsreformen innebar en ny pensjonsordning for alle født etter 1953, delvis for alderskullene mellom 1953–1963, og helt for de født etter 1963. For de med gammel pensjonsordning innebar det en videreføring av bruttopensjonsordningen, med garantipensjon. Flertallet viser til at garantipensjon består av en del fra folketrygden og en del fra opparbeidet offentlig tjenstepensjon der en er sikret 66 pst. av sluttlønn, gitt at en har full opptjening. Bruttoordningen gir et løfte om samlet pensjon fra folketrygden og tjenstepensjonen, ikke en bestemt fordeling av pensjon fra folketrygden og tjenstepensjonsordningen. I de tilfeller der folketrygdandelen er lav, vil bidraget fra tjenstepensjonen bli høyt. I tilfeller der folketrygdandelen er høy, blir bidraget fra tjenstepensjonen lavt.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at pensjonsreformen innebar en ny ordning for tjenstepensjon for offentlig ansatte for alle født etter 1953, delvis for alderskullene mellom 1953–1963, og helt for de født etter 1963. For de med gammel pensjonsordning innebar det en videreføring av bruttopensjonsordningen, men tjenstepensjonene ble levealdersjustert på samme måte som folketrygden, det ble innført nøytral og fleksibel folketrygd også for offentlig ansatte og ny samordning mellom fleksibel og nøytral folketrygd og tjenstepensjonen. Disse medlemmer viser til at det ble innført en ny ordning for garantipensjon for de som tar ut tjenstepensjon før 67 år pluss levealdersjustering gitt at en har full opptjening. Bruttoordningen har før pensjonsreformen i 2011 gitt et løfte om samlet pensjon fra folketrygden og tjenstepensjonen, men ikke en bestemt fordeling av pensjon fra folketrygden og tjenstepensjonsordningen. Når folketrygdandelen ble høy, ble bidraget fra tjenstepensjonen lavt, og motsatt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at i tariffoppgjøret 2009 ble det avtalt å videreføre bruttoordningen og AFP i offentlig sektor, men tilpasse bruttoordningen til fleksibel alderspensjon i folketrygden. Avtalen ble fulgt opp gjennom behandlingen av Prop. 107 L (2009–2010), som ble fremmet av regjeringen Stoltenberg II.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at ved full opptjening vil en med gammel bruttopensjonsordning ikke oppnå høyere pensjonsutbetaling om en står lenger i arbeid, ettersom ytelsene samordnes i tråd med inngått avtale mellom partene.

Komiteens medlem fra Senterpartiet er ikke enig i det ovenstående, fordi det gir inntrykk av at en oppnår samme pensjon fra folketrygden og tjenstepensjon når en står lenger i arbeid, mens realiteten er at det blir en lavere pensjon. Dette medlem vil videre vise til at dette ikke er en konsekvens av avtalen mellom partene. Tvert imot er det kommet frem ved vitnemål i Borgarting lagmannsrett, i sak 18-160188FØR-BORG/02 som gikk fra 22. til 28. oktober 2020, at dette er gjort fra staten for å få organisasjonene tilbake til forhandlingsbordet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det er et mål å få flest mulig til å stå lenger i arbeid. Samfunnsmodellen vi har, forutsetter høy arbeidsdeltakelse for å finansiere velferdsgodene fremover. Det er derfor et dilemma at avgangsalder til alderspensjon fortsatt er relativt lav og at andelen pensjonister øker mye fremover, samtidig som vi ser at det stadig står færre yrkesaktive bak hver alderspensjonist til å finansiere både pensjonsforpliktelser og andre velferdsgoder fremover.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at pensjonsreformen bidrar til å gi økonomiske incentiver til å stå lenger i arbeid. Den nye offentlige tjenstepensjonsordningen for de født etter 1963 underbygger dette prinsippet ved at den heretter regnes som påslagsmodell.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er flere gode argumenter for å vurdere endringer i samordningsregelverket, selv om flere av de ansattes organisasjoner vurderte det annerledes i 2009.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til Stortingets behandling av Representantforslag 46 L (2018–2019) og fler-

tallsmerknadene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti i saken, jf. Innst. 187 L (2018–2019), der tilsvarende problemstilling ble behandlet for årskullene 1944–1953, som i dette representantforslaget er utvidet til også å gjelde årskullene 1954–1962. Disse medlemmer deler ikke forslagsstillernes oppfatning om at det har kommet ny informasjon i saken som vesentlig endrer sakskomplekset eller de prinsipielle tilnærmingene til saken, siden forrige behandling.

Disse medlemmer viser til at tariffoppgjøret i 2009 innebar en videreføring av bruttoordningen og et nei til fleksibel tjenstepensjon og ny fleksibel AFP. En konsekvens av dette er at en ikke får høyere pensjonsnivå ut over full pensjonsopptjening selv om en fortsetter i arbeid. Disse medlemmer viser til at dette i praksis utgjorde et kompromiss, der partene prioriterte dem som ønsket å slutte i jobb før fylte 67 år, på bekostning av dem som ønsket å stå i jobb etter fylte 67 år. Konsekvensen av dette var altså at personer som sluttet i jobb ved 62 år, slapp å betale for tidligere uttak i form av lavere årlig pensjon, mens personer som står i jobb etter 67 år, ikke får noen gevinst i form av økt årlig samlet pensjon etter at de har kompensert for levealdersjusteringen i tjenstepensjonen.

Disse medlemmer viser til at bruttoordningen gir en garanti om et samlet pensjonsnivå fra folketrygden og tjenstepensjonsordningen. Vurderingen av hvorvidt det hersker en «urett» i dagens lovverk, slik forslagsstillerne også denne gangen viser til i representantforslaget, må derfor etter disse medlemmers syn baseres på om samlet pensjon fra folketrygden og tjenstepensjonsordningen er i tråd med det man med rimelighet kunne forvente etter at samordningsreglene ble tilpasset ny fleksibel folketrygd fra 2011, og ikke ved å se på tjenstepensjonsordningen isolert. Ei heller kan man måle en slik eventuell urett ved å sammenligne med hva den enkelte pensjonsmottaker kunne fått med en annen pensjonsordning.

Disse medlemmer understreker således at det er i tråd med bruttoordningens intensjoner at samlet pensjon, i ulike tilfeller, vil kunne utgjøre svært ulike sammensetninger av alderspensjon fra folketrygden og tjenstepensjon. I tilfeller der folketrygden utgjør en lav andel av sluttlønnen, blir bidraget fra tjenstepensjonen høyt. I tilfeller der folketrygden utgjør en høy andel, blir bidraget fra tjenstepensjonen lavt. I noen tilfeller vil samordningsreglene kunne gjøre at folketrygden «spiser opp» tjenstepensjonen, og at den tekniske utregningen slik sett viser null i tjenstepensjon. Felles for aldersgruppene i dette representantforslaget er at de fullt ut baserer seg på bruttoprinsippet. I motsetning til påslagsmodellen i ny offentlig tjenstepensjon, der denne problemstillingen er løst ved at tjenstepensjonen kommer på toppen av folketrygden, baserer bruttoord-

ningen seg på et prinsipp om en fast samlet pensjon etter full opptjening.

Disse medlemmer viser imidlertid til at det er korrekt som forslagsstillerne viser til, at årlig samlet utbetaling av pensjon kan bli lavere enn bruttogarantien på 66 pst., dersom man starter å ta ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden tidlig, samtidig som man fortsetter å jobbe. Den samlede pensjonen over hele perioden med pensjonsutbetalinger blir ikke mindre, men periodiseringen blir annerledes. Disse medlemmer viser nok en gang til at dette følger naturlig av tariffoppgjøret i 2009, og at partene der valgte å videreføre bruttoordningen som innebærer at man ikke får høyere pensjonsnivå ut over full opptjening selv om en fortsetter i arbeid. Når man starter å ta ut fleksibel alderspensjon samtidig som man fortsetter å jobbe, må altså de som er omfattet av bruttoordningen, følgelig betale for at man en periode har mottatt både lønn og pensjon ved at samlet årlig pensjon blir lavere når man tar ut tjenstepensjonen. Det er en konsekvens av at partene valgte å videreføre en ordning for disse aldersgruppene som ikke gir noen bonus ved å stå lenger i jobb, fordi det var viktigere for dem å skjerme de som gikk av med tidligpensjon, for ulemper.

Disse medlemmer skulle gjerne sett at forhandlingene i 2009 gikk annerledes, og at offentlig tjenstepensjon for disse årskullene hadde blitt utformet i tråd med den nye alderspensjonen fra folketrygden. Det er ikke vanskelig å forstå at de som har valgt å stå lenger i jobb, opplever denne prioriteringen som urimelig, men disse medlemmer mener Stortinget er feil adressat for denne urimeligheten.

Disse medlemmer mener den modellen vi har i Norge, med forhandlinger mellom partene i arbeidslivet om lønn og pensjon, er et viktig modererende element fordi det tvinger partene til å ta et samfunnsansvar, tenke på bærekraften i ordningene over tid og til å måtte gi og ta for å få alt sammen til å gå opp. I dette tilfellet er kostnadene for skattebetalerne ved å la de som sluttet i jobb ved 62 år – i disse aldersgruppene – slippe å betale for tidligere uttak i form av lavere årlig pensjon, i stor grad allerede tatt. Hvis man nå skulle omgjøre det som i disse forhandlingene ble prioritert ned, nemlig at man valgte ikke å la personer som står i jobb etter 67 år, få noen gevinst i form av økt årlig pensjon etter at de har kompensert for levealdersjusteringen i tjenstepensjonen, vil det potensielt undergrave hele forhandlingsinstituttet og skape en presedens der de som prioriteres ned av partene i forhandlingene, kommer tilbake til Stortinget senere for å gjøre om på prioriteringen som ble gjort sist. Disse medlemmer har altså forståelse for at det oppleves urimelig å bli nedprioritert, og deler samtidig oppfatningen om at prioriteringen var feil, men det er ikke det samme som å mene at det hersker en «urett» i form av at man får noe annet enn det man

hadde krav på. Disse medlemmer er derfor bekymret for både de økonomiske og prinsipielle følgene av dette representantforslaget dersom det blir vedtatt, og anbefaler at det avvises.

Disse medlemmer viser avslutningsvis til utvalget for å evaluere pensjonsreformen, som ble nedsatt av regjeringen 12. juni 2020. Utvalgets mandat er blant annet å vurdere pensjonssystemet opp mot de overordnede målene i pensjonsreformen, om blant annet å få flere til å stå lenger i jobb. Utvalget har også mandat til å vurdere og utrede tiltak i pensjonssystemet for å sikre disse målene, samt hvordan den økonomiske og sosiale bærekraften i pensjonsordningene kan styrkes. Utvalget skal levere sin utredning innen mars 2022. Partene i arbeidslivet involveres ved at det er etablert et råd som skal følge og komme med innspill til arbeidet. Representanter fra ungdomspartiene er også invitert til å komme med innspill, for å sikre at yngre generasjoner er med på å utforme fremtidens pensjonssystem.

Disse medlemmer viser til Borgarting lagmannsretts dom av 26. november 2020 (18-160188FØRBORG/02) i saken mellom Bjarne Jensen og staten ved Statens pensjonskasse. Lagmannsretten behandlet gyldigheten av Trygderettens kjennelse om beregning av alderspensjon fra Statens pensjonskasse (SPK) og bruken av «asymmetriske forholdstall» ved samordning mellom alderspensjon etter folketrygdloven og alderspensjon fra den offentlige tjenstepensjonen. Spørsmålet for retten var om samordningen var i strid med tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97, vernet om eienomsretten etter Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) og forbudet mot aldersdiskriminering. Disse medlemmer merker seg at saksøkerens krav for lagmannsretten ikke førte frem, og at samtlige påstander ble avvist.

Disse medlemmer viser til at dommen bygger på og understreker de rent faktiske og juridiske forholdene som Stortinget gjentatte ganger har behandlet spørsmålet om samordning av pensjonsytelser på grunnlag av. Stortingsflertallet viste blant annet i Innst. 187 L (2018–2019) side 2 til at de negative effektene av samordningsreglene var belyst under lovbehandlingen da reglene ble vedtatt i forbindelse med Prop. 107 L (2009–2010).

Disse medlemmer noterer seg Senterpartiets forbauselse over effekten av samordningsreglene foreslått endret i representantforslaget. Disse medlemmer bemerker dog at den gjeldende samordningen ble foreslått av regjeringen Stoltenberg II – en regjering Senterpartiet var medlem av – og vedtatt med et stort flertall i Stortinget – med stemmene til Senterpartiet. Under komitébehandlingen pekte Fremskrittspartiets medlemmer sågar på at tjenstepensjonen ville bli redusert på grunn av samordningen, dersom man fortsatte å stå i arbeid etter at det er kompensert for levealders-

justeringen, jf. Innst. 360 L (2009–2010) s. 5-6. Likevel stilte samtlige partier i Arbeids- og sosialkomiteen seg bak regjeringens forslag til samordningsregler, med unntak av medlemmene fra Fremskrittspartiet.

Disse medlemmer er i likhet med lagmannsretten enig i at pensjonssystemet ble utformet med en klar og tydelig lovgivervilje for å beholde de gjeldende samordningsreglene, og at disse er innenfor Grunnlovens skranke om tilbakevirkning. Disse medlemmer mener det er avgjørende at Stortinget beholder en adgang til å gjøre endringer i pensjonssystemet, også i de tilfeller hvor endringene virker bakover, særlig med tanke på de sterke samfunnsmessige hensynene pensjonsordningene hviler på. Dette bør være utvilsomt når de berørte aktørene har en reell mulighet til å unngå de eventuelle uheldige konsekvensene ved Stortingets vedtak.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Stortingets behandling 12. mars 2019 av Representantforslag 46 L (2018–2019) om samme sak og til sine merknader og forslag i Innst. 187 L (2018–2019).

Disse medlemmer viser til at Stortinget i 2010 vedtok nye regler for samordning mellom ny fleksibel folketrygd og offentlig tjenstepensjon, som trådte i kraft fra og med 2011, sammenfallende med ikrafttreden av pensjonsreformen, som gjaldt folketrygden, og som bygde på et bredt forlik i Stortinget.

Disse medlemmer viser til at to partier, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, i utgangspunktet valgte å stå utenfor pensjonsforliket, men at Sosialistisk Venstreparti aksepterte forliket ved sin inntreden i regjeringen Stoltenberg II i 2005, på samme måte som Fremskrittspartiet aksepterte forliket da de ble del av regjeringen Solberg.

Disse medlemmer viser til at pensjonsreformen i folketrygden inneholdt to innsparingsforslag – levealdersjustering og nye reguleringsprinsipper for løpende pensjoner. Samtidig inneholdt reformen også visse fordeler, blant annet opptjening av folketrygdpensjon fra første krone, en alle-års opptjeningsregel til avløsning for tidligere besteårsregel på 20 år, fleksibelt uttak av alderspensjon fra folketrygden fra fylte 62 år og en omlegging av ordningen med avtalefestet pensjon i privat sektor, til et livslangt påslag til alderspensjonen. For ansatte i privat sektor med netto tjenstepensjon, som kommer i tillegg til alderspensjon fra folketrygden, innebar ikke pensjonsreformen behov for endringer.

Disse medlemmer viser til at tjenstepensjon i offentlig sektor historisk har hatt en annen innretning, som en brutto garantert pensjon på 66 pst. av sluttlønn, forutsatt full opptjening. Lov om pensjonskasse for statens tjenstemenn ble vedtatt av Stortinget 20. juni 1917. Det ble lagt til grunn at pensjonsordningen skulle

være selvfinansierende basert på innskudd på 10 pst. av lønn fra medlemmene. Parallelt med utviklingen av de sosiale trygdene ble det diskutert hvordan samordning av disse trygdene med offentlige tjenestepensjoner med et brutto garantert pensjonsnivå på 66 pst. av sluttlønn skulle foregå – ved full utbetaling av tjenestepensjon med avregning mot folketrygden eller motsatt. Valget falt på at sosiale trygder skulle utbetales i sin helhet. Samordningen skulle skje i tjenestepensjonene slik at de fikk karakter av tilleggsytelser. Lov om samordning trådte i kraft i 1959. Arbeidstakernes innskudd ble redusert fra 10 til 6 pst. Da folketrygden ble innført fra 1967, ble en større andel av pensjonskostnadene overført fra tjenestepensjonene til staten. Innskuddet fra medlemmene ble satt til dagens nivå på 2 pst.. (Kilde: Nordisk forsikringstidskrift, Kristian Trosdahl: Utviklingen av offentlig tjenestepensjon i Norge)

Disse medlemmer viser til at mange av de samme problemstillingene igjen ble aktualisert med innføring av levealdersjustering og nøytralt fleksibelt uttak av alderspensjon fra folketrygden. Uten endringer, enten i regelverket for offentlig tjenestepensjon eller endringer i samordningsloven, ville offentlig ansatte i realiteten kunne ta ut alderspensjon fra folketrygden fra 62 år, samtidig som tjenestepensjonen med videreføring av gjeldende bestemmelser i samordningsloven, fullt ut ville kompensert for tidlig uttak av folketrygdpensjon. I praksis ville levealdersjustering av alderspensjon fra folketrygden da bare blitt gjort gjeldende for ansatte i privat sektor.

Disse medlemmer viser til at offentlig brutto tjenestepensjon er et garantert nivå på 66 pst. av sluttlønn. En videre opptjening av tjenestepensjon ut over kompensasjon for levealdersjustering ville innebære en økning av tjenestepensjonsnivået ut over nivået i de lovbestemte ordningene for dem som har mulighet til å jobbe ut over kompensert levealdersjustering.

Disse medlemmer viser til at dagens regelverk er et resultat av avtalen som ble inngått mellom staten og de offentlig ansattes fagforeninger i 2009. Det vises til Stortingets behandling 14. juni 2010 av Prop. 107 L (2009–2010) A) Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse B) Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009), jf. Innst. 360 L (2009–2010). Regjeringen Stoltenberg II ønsket som en oppfølging av pensjonsreformen å innføre en modell for ny offentlig tjenestepensjon i form av en påslagsmodell, som ville gi større uttelling jo lenger man sto i arbeid, på samme måte som i privat sektor. Disse medlemmer viser til at de ansattes organisasjoner ønsket å beholde den gjeldende bruttoordningen som sikret gode pensjoner for de sliterne som ønsket å pensjonere seg tidlig.

På denne bakgrunn ble det inngått «avtale om offentlig tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor» ved tariffoppgjøret i 2009, med følgende innhold:

«Partene i offentlig sektor inngikk 4. juni 2009 avtale om offentlig tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor, heretter kalt avtalen. Den lyder:

‘Dagens regler for offentlig tjenestepensjon (bruttoordningen) og AFP i offentlig sektor videreføres med nødvendige tilpasninger til innføring av fleksibel alderspensjon i folketrygden fra 2011 og med de tilpasninger som følger av Stortingets vedtak fra mai 2005.

I tråd med Stortingets vedtak skal alderspensjon fra offentlige tjenestepensjonsordninger levealdersjusteres og reguleres etter nye regler på samme måte og fra samme tidspunkt som alderspensjon fra folketrygden.

Levealdersjustering i dagens offentlige tjenestepensjon gjennomføres slik at grunnlovsvernet ivaretas. Det gis en individuell garanti for opptjente rettigheter i tjenestepensjonsordningene pr. 1. januar 2011 som sikrer at medlemmer av offentlige tjenestepensjonsordninger med 15 år eller mindre igjen til 67 år er sikret 66 prosent av pensjonsgrunnlaget ved 67 år etter 30 års opptjening.

Personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år kan ikke i tillegg ta ut folketrygd- eller tjenestepensjonsberegnet AFP.

Beregning av tjenestepensjon – herunder samordning med alderspensjon i folketrygden – skal skje slik at tjenestepensjonen ikke påvirkes av når den nye fleksible alderspensjonen fra folketrygden tas ut. Det gis anledning til å kompensere for levealdersjusteringen av tjenestepensjonen ved å stå i stilling ut over 67 år.

Det vises til at Fornyings- og administrasjonsdepartementet har en pågående prosess i samarbeid med partene i arbeidslivet for vurdering av særaldersgrensene og fratreden ved disse. Det avtales ikke endringer i gjeldende særaldersgrenser i forbindelse med lønnsoppgjøret 2009.’»

Disse medlemmer viser til at avtalen i lønnsoppgjøret ble fulgt opp gjennom lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og lov 25. juni 2010 nr. 29 om endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret for 2009), med virkning fra 1. januar 2011. Offentlig tjenestepensjon ble videreført som en samordningspliktig bruttopensjonsordning, der den enkelte kan kompensere for virkningene av levealdersjustering ved å utsette uttaket av tjenestepensjon, men pensjonen kan likevel ikke bli høyere enn den var før levealdersjusteringen ble innført, dvs. 66 pst. For å hindre at brutto tjenestepensjon kunne nulle ut levealdersjusteringen av folketrygdens alderspensjon, ble det vedtatt at samordning skulle skje som om folketrygden tas ut samtidig med tjenestepensjonen. De første årskullene fikk samtidig en individuell garanti for samlet pensjon etter levealdersjustering og samordning, som sikrer dem med full opptjening en samlet pensjon på 66 pst. av sluttlønn tidligst fra 67 år. Garantien gjelder personer som per 1. januar 2011 hadde 15 år eller mindre igjen til

67 år, dvs. til og med 1958-kullet, og avkortes gradvis for yngre årskull (jf. Prop. 107 L (2009–2010)). Garantien skulle blant annet ivareta grunnlovsvernet for opptjente rettigheter.

Disse medlemmer viser til at det senere er foretatt ytterligere endringer i samordningsloven for å tilpasse alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning (jf. Prop. 61 L (2017–2018)). Disse medlemmer viser til at personer født fra og med 1944 omfattes av reglene om levealdersjustering, mens det første alderskullet som har opptjening i ny folketrygd, er født i 1954, er gradvis innført, slik at første alderskull med all opptjening etter nye regler i folketrygden er født i 1963. Aldersgruppene 1944–1953 vil etter dette omfattes fullt ut av de nye samordningsreglene for brutto tjenestepensjon med folketrygdpensjon etter gamle regler, mens aldersgruppene 1954–1962 vil omfattes dels av samordning med gamle og nye opptjeningsregler i folketrygden.

Disse medlemmer forutsetter at regjeringen gjennom de ulike lovendringene har sørget for at grunnlovsvernet for opptjente rettigheter er ivaretatt, slik partene også var enige om i avtalen av 4. juni 2009.

Disse medlemmer viser til dom avsagt 26. november 2020 i Borgarting lagmannsrett i sak 18-160188FØR-BORG-02, «Gyldigheten av Trygderettens kjennelse om beregning av alderspensjon fra SPK», Bjarne Jensen vs. staten ved Statens pensjonskasse, om «bruk av såkalte asymmetriske forholdstall ved samordning mellom alderspensjon etter folketrygdloven og alderspensjon fra den offentlige tjenestepensjonen, er i strid med tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97, vernet om eiendomsretten etter Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) og forbudet mot aldersdiskriminering». Disse medlemmer viser til at lagmannsretten har vurdert at bruk av asymmetriske forholdstall verken bryter med grunnlovsvernet, EMK eller forbudet mot aldersdiskriminering.

Disse medlemmer viser for øvrig til lagmannsrettens vurdering, jf. side 30 i dommen om asymmetriske forholdstall: Lagmannsretten finner det:

«ikke tvilsomt at de negative virkningene av asymmetriske forholdstall – redusert samlet pensjon og eventuelt en manglende oppfyllelse av bruttogarantien – kunne unngås ved samtidig uttak av pensjon etter folketrygden og offentlig tjenestepensjon».

Disse medlemmer viser i den forbindelse til at brutto garanti på 66 pst. av sluttlønn ikke gjelder samlet pensjon over livsløpet, men årlig utbetalt pensjon, forutsatt at det er kompensert for levealdersjustering, og forutsatt at alderspensjon fra folketrygden ikke tas ut tidligere enn offentlig tjenestepensjon, slik det også fremgår av dommen fra Borgarting lagmannsrett.

Disse medlemmer viser videre til dommen, side 18, andre avsnitt, der det anføres følgende:

«Som begrunnelse for asymmetriske forholdstall understreker departementet altså at siden bruttoordningen beholdes, bør pensjonen ikke øke når man fortsetter i arbeid etter full opptjening er nådd. Dersom forholdstallet for samordningsfradraget ble begrenset til 1, ville det medført en ny «samordningsfordel». Departementet viser igjen til at det skal være samsvar mellom samordningsfradragene og den folketrygden som utbetales. Det skal heller ikke være et «gulv» på 1 ved beregning av samordningsfradraget dersom alderspensjon fra folketrygden er tatt ut tidligere, idet tjenestepensjonen ikke skal kompensere for tidlig uttak av folketrygdpensjon.»

Disse medlemmer viser videre til avtalen som ble inngått 3. mars 2018 mellom Arbeids- og sosialdepartementet, LO, Unio, YS, Akademikerne, KS og Spekter om en ny pensjonsløsning for ansatte i offentlig sektor, gjeldende for alderskull født fra og med 1963. Begrunnelsen var å rette opp en del uheldige konsekvenser som etter hvert viste seg ved å beholde en brutto levealdersjustert tjenestepensjon, særlig for unge arbeidstakere. Hovedpunkter i den nye avtalen er at offentlig tjenestepensjon og AFP blir livsvarige påslagsordninger som kommer i tillegg til folketrygden, alle år i arbeid gir pensjonsopptjening, det blir lettere å bytte jobb mellom offentlig og privat sektor, og pensjonen kan tas ut fleksibelt helt eller delvis fra 62 til 75 år. Man får bedre pensjon for hvert år man venter, men samtidig blir det stadig dyrere å gå av som 62-åring. Pensjon og arbeidsinntekt kan imidlertid kombineres, i motsetning til i dagens tjenestepensjonsordning.

Disse medlemmer viser til svarbrev av 16. oktober 2020 fra Arbeids- og sosialdepartementet til Arbeiderpartiets stortingsgruppe, på henvendelse fra Arbeiderpartiet 9. september 2020, som er viderefremmidlet til komiteens medlemmer.

Disse medlemmer vil særlig vise til følgende, der Arbeids- og sosialdepartementet redegjør for hvilke konsekvenser avtalen av 2009 fikk, sammenlignet med et system uten pensjonsreform og sammenlignet med den alternative modellen som partene sa nei til i 2009:

«Sammenlignet med systemet slik det var før pensjonsreformen kommer de fleste i årskullene 1943–1962 ganske likt ut. I motsetning til ansatte i privat sektor så bæres ikke tidligpensjonering av den enkelte pensjonist: pensjonen blir ikke lavere selv om en slutter før 67 år med AFP. I motsetning til ansatte i privat sektor er også disse årskullene av offentlig ansatte skjermet for store deler av effekten av levealdersjusteringen gjennom den individuelle garantien.

Forskjellene mellom systemet før pensjonsreform og gjeldende regler er (i tillegg til endret regulering av løpende pensjoner):

- Pensjonen levealdersjusteres, dette trekker isolert sett ned samlet pensjon. Årskullene født til og med 1958 har fått en individuell garanti som for mange

komponerer for størstedelen av effekten av levealdersjusteringen. Den individuelle garantien sikrer 66 prosent av sluttlønn i samlet pensjon (gitt samtidig uttak), men garantien skjærer ikke samordningsfordelene fra levealdersjustering. De som slutter før de har kompensert for effekten av levealdersjusteringen får derfor noe lavere årlig pensjon enn de gjorde før reformen.

- Årskullene 1959–1962 får en nedtrappet garanti som innebærer at samlet pensjon kan bli lavere enn 66 prosent dersom de slutter i jobb før de har kompensert for levealdersjusteringen.
- De som står i jobb til de har kompensert for effekten av levealdersjusteringen kommer likt ut, målt i årlig pensjon, som de gjorde før reformen.
- De som står i jobb etter at de har kompensert for levealdersjusteringen får også samme årlig pensjon som før reformen (gitt samtidig uttak). Hovedforskjellen før og etter reformen er at en større andel av samlet pensjon nå kommer fra folketrygden og en lavere andel kommer fra tjenestepensjonen. De som tar ut folketrygden før tjenestepensjonen får lavere årlig samlet pensjon. Før 2008 var det kun mulig å ta ut folketrygden og fortsette i jobb fra 70 år. De som står i jobb til etter 70 år kommer derfor dårligere ut med gjeldende regler enn de gjorde før reformen.

Sammenlignet med den alternative modellen som partene sa nei til i 2009 vil hovedbildet være at de som slutter tidlig kommer bedre ut med avtalen fra 2009 og de som jobber lenge kommer dårligere ut. Krysningspunktet for hvilken avgangsalder som gir bedre uttelling med gjeldende regler er rundt 65–67 år, avhengig av årskull, tidligere lønn og opptjeningstid.»

Disse medlemmer viser i tillegg til Unios notatserie nr. 6/2014: «Offentlig tjenestepensjon målt mot andre tjenestepensjonsordninger», der det står følgende:

«Grunnen til at arbeidstakerorganisasjonene sa nei til kombinasjonsalternativet i 2009 var store økonomiske tap for de som måtte gå tidlig. Alternativet innebar at en som sluttet i arbeid ved 62 år fra 67 år og resten av livet ville fått opp mot 11 prosentpoeng lavere kompensasjonsgrad sammenliknet med dagens offentlige tjenestepensjon. Det tilsvarer et pensjonstap på 16 prosent eller 57 000 kroner for en gjennomsnittslønn i dag. For en som ville sluttet i arbeid ved 65 år, ville tapene blitt noe mindre. Og for de som ville stått i arbeid til 67 år, ville regjeringsmodell gitt en bedre pensjon for de fleste.»

Disse medlemmer viser videre til svarbrevet til Arbeiderpartiets stortingsgruppe, der det fremgår at et klart mindretall av medlemmene i Statens pensjonskasse i årskullene 1943–1950 jobber etter fylte 67 år. Samtidig viser tall fra Statens pensjonskasse at de som står i jobb etter 67 år, er ansatte med et klart høyere pensjonsgrunnlag enn dem som går av før 67 år. Det gjelder i alle aldersgrupper født 1944 til og med 1950-kullet, som er fra 76 til 70 år i 2020.

Disse medlemmer viser til at bruttogarantien i de offentlige tjenestepensjonsordningene gjelder årlig utbetalt pensjon ved samtidig uttak av folketrygd og tje-

nestepensjon, ikke pensjon over livsløpet og ikke når den som velger å stå lenge i jobb, samtidig har valgt å ta ut folketrygdpensjon fra et tidligere tidspunkt. Disse medlemmer viser til svarbrevet fra Arbeids- og sosialdepartementet, der det tydelig fremgår at gjeldende regelverk gir mer enn 66 pst. av pensjonsgrunnlaget i årlig pensjon for dem som står lenge i jobb uten å ta ut folketrygd, mens effekten er motsatt for dem som tar ut alderspensjon fra folketrygden fra 62 år, samtidig som de fortsetter i arbeid. Effekten er større for lavere enn høyere inntekter.

Disse medlemmer viser imidlertid til at dagens regelverk i de offentlige bruttopensjonsordningene ikke gir like sterke incentiver til å bli stående lenge i jobb som nettoordningene i privat sektor, siden pensjonen fra folketrygden vil øke for hvert år man utsetter uttak og utgjøre en stadig større del av den samlede pensjonen. Dersom man står lenge nok i jobb, vil hele tjenestepensjonen kunne «spises opp» i samordning med folketrygdpensjonen, siden den utbetales i sin helhet, mens det gjøres fradrag i tjenestepensjonen.

Disse medlemmer ser at det for den enkelte da kan oppfattes som urimelig at man fortsatt har krav om å betale 2 pst. av lønnen til tjenestepensjonsordningen, uten at det gir uttelling i form av økt tjenestepensjon.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede lovendringer for å redusere kravet til innbetaling av premie fra medlemmer i SPK, andre lovbestemte ordninger og kommunale tjenestepensjonsordninger fra det tidspunktet den enkelte har kompensert for levealdersjusteringen.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser samtidig til Statens pensjonskasses hjemmesider, der det vises til at medlemskapet dekker mer enn bare livsvarig alderspensjon, herunder uførepensjon, rett til AFP fra 62 år og livet ut, etterlattepensjon, uansett yrkesaktiv eller alderspensjonist, yrkesskadeforsikring og gruppelevsordning ved dødsfall. Det innebærer ekstra sikkerhet ved sykdom eller skade og sikkerhet for barn og ektefelle/registrert partner. Disse medlemmer viser til at dersom det kun var to pst. av lønnen som skulle utgjøre alderspensjon, uførepensjon, AFP og etterlattepensjon, ville det gitt en langt lavere utbetaling enn det som er tilfelle i dag.

Disse medlemmer viser på den annen side til Arbeiderpartiets og Sosialistisk Venstrepartis merknader og forslag ifm. Stortingets behandling av Representantforslag 46 L (2018–2019), jf. Innst. 187 L (2018–2019) om endring av lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med vurderinger av hvordan en ytterligere kan styrke arbeidslinjen for offentlig ansatte født i årene 1944–1962.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser imidlertid til at forslagene i dette representantforslaget ikke er i samsvar med intensjonene i avtalen som ble inngått med partene i 2009. De som har hatt fordel av avtalen som ble inngått i 2009, har i all hovedsak allerede gått av med pensjon. Forslagene vil ha liten effekt på arbeidsdeltakelsen, siden de kun gjelder dem som allerede står lenge i jobb, og de kan fremstå som urettferdig for dem som har tilpasset seg reglene, selv om de kunne fortsatt i jobb.

Disse medlemmer viser samtidig til at forslagene vil innebære store merkostnader over statsbudsjettet og for pensjonskassene. Forslaget under romertall II i representantforslaget fra Senterpartiet innebærer at forslaget til endringer i samordningsbestemmelsene under romertall I trer i kraft straks og med virkning fra 1. januar 2011. Å gi slik tilbakevirkende kraft vil kreve 1,865 mrd. kroner i etterbetaling til medlemmer av KLP og SPK. I tillegg vil forslagene medføre merkostnader i tiårene fremover, jf. anslag fra 2018 i størrelsesorden 12–14 mrd. kroner (jf. svarbrev fra Arbeids- og sosialdepartementet til Arbeiderpartiets stortingsgruppe, datert 16. oktober 2020).

Disse medlemmer viser til avtalen om ny offentlig tjenstepensjon med virkning for årskull født fra og med 1963, som i stor grad vil tilsvare dagens netto tjenstepensjonsordninger i privat sektor i form av sterkere insentiver til å stå lenge i arbeid. Det bemerkes imidlertid at en del av de private påslagsordningene, i motsetning til den nye offentlige tjenstepensjonen, ikke er livslange ordninger. Disse medlemmer mener likevel at det kan være grunnlag for å styrke arbeidsinsentivene for dem i årskullene 1944–1962 i offentlig sektor, som fortsatt er i arbeid, noe, selv om det etter hvert vil være svært få i de eldste aldersgruppene som fortsatt er i arbeid.

Disse medlemmer mener også at informasjonen til den enkelte om de samlede konsekvensene for årlig utbetalt pensjon av ulike kombinasjoner av uttak av folketrygd, offentlig AFP og brutto pensjon bør bli bedre enn den er i dag.

Disse medlemmer viser til Stortingets behandling 4. juni 2018 av Prop. 61 L (2017–2018) Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjons-

ordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning), jf. Innst. 343 L (2017–2018), der daværende statsråd Anniken Hauglie uttalte følgende:

«Hva som står i brevene fra Statens pensjonskasse, kjenner jeg ikke detaljene i. Jeg er selvfølgelig opptatt av at den enkelte pensjonist får en god og samlet oversikt over hva den totale pensjonen er. I den grad det er behov for å klargjøre brevene fra Statens pensjonskasse, får jeg ta en runde med det når jeg kommer tilbake.»

Disse medlemmer kan ikke se at dette er fulgt opp fra regjeringens side.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, har mottatt mange henvendelser fra enkeltpersoner som har fått informasjon fra Nav om hva folketrygdpensjonen vil utgjøre ved uttak på ulike tidspunkter, uten at de har fått informasjon om konsekvenser for fremtidig samordning med offentlig tjenstepensjon, samtidig som offentlige tjenstepensjonsordninger viser netto utbetalt tjenstepensjon, uten at det fremgår hva samlet årlig pensjon vil utgjøre.

Flertallet viser i den forbindelse også til de konsekvensene det får for pensjonen til personer som slutter i jobb, for deretter av ulike grunner å gjeninntre i en stilling med medlemskap i en offentlig tjenstepensjonsordning. Dette er ikke minst illustrert under covid-19-pandemien, jf. Stortingets vedtak om en midlertidig unntaksregel for avkorting av alders- og AFP-pensjon, gjeldende fra 13. mars 2020 til 1. juli 2021 for arbeid knyttet til koronaviruset. Flertallet mener at denne regelen bør gjøres permanent og gjelde for alle yrkesgrupper i offentlig sektor, i situasjoner der de bidrar til at kritiske eller viktige samfunnsfunksjoner blir ivaretatt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av dagens regler for ny beregning av tjenstepensjon for pensjonister som i en periode gjeninntre i arbeid i offentlig sektor, for å sikre at korte perioder med arbeid eller små stillinger i situasjoner der kritiske eller viktige samfunnsfunksjoner må ivaretas, ikke fører til en urimelig reduksjon av tjenstepensjonen når vedkommende igjen starter uttak av tjenstepensjon.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at personer som omfattes av gjeldende brutto pensjonsordning i offentlig sektor, får god informasjon om samlede konsekvenser for samlet årlig pensjon ved ulike kombinasjoner av uttak av folketrygdpensjon og offentlig tjenstepensjon.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til intensjonen i pensjonssystemet om at det skal lønne seg å stå lenger i arbeid. Av forskjellige årsaker gjelder ikke det alle pensjonister enda, men det må alltid være målet. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet som eneste parti stemte imot pensjonsreformen da den hadde flere feil og mangler. Både underreguleringen, avkortningen og samordningsreglene er områder som Fremskrittspartiet ønsker endringer på.

Disse medlemmer viser også til svarbrevet fra statsråd Henrik Asheim til Arbeiderpartiet i denne saken, der han viser til at det å vedta forslaget slik forslagsstillerne har fremmet det, vil medføre behov for bevilgninger i milliardklassen. På denne bakgrunn ønsker disse medlemmer at regjeringen skal komme tilbake til Stortinget med en modell der man sikrer intensjonene i forslaget om at ingen skal tape økonomisk på å stå lenger i arbeid. Det må da vurderes om dette kan innføres provenynøytralt.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for å sikre at ingen med bruttopensjonsordning skal ha mindre enn garantipensjon som ved 67 år, selv om en velger å stå lenger i arbeid. Det forutsettes at dette kan innføres provenynøytralt. Hvis ikke dette er mulig, avventes pensjonskommisjonens innstilling.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti legger merke til at folk flest tror at formålet med pensjonsreformen er at man skal arbeide lenger. Men det gjelder ikke for offentlig ansatte. De får lavere og lavere pensjon dess lenger de arbeider etter 67 år og noen måneder. Fortsetter de etter 72 år, taper de hele tjenestepensjonen de har spart opp gjennom 30–40 års arbeid. Fenomenet har fått betegnelsen samordningsfellen. Effekten ble oversett da pensjonsreformen ble vedtatt i 2010. Disse medlemmer mener dette nå må rettes opp. Oppsummert vil Representantforslag 141 L (2019–2020):

- Rette opp den urett som offentlig ansatte som har arbeidet lenger, allerede har lidt.
- Forhindre at framtidige aldersgrupper født fram til 1962 lider samme urett.
- Fjerne den negative virkningen for arbeidslinjen – hovedmålet for pensjonsreformen – som samordningsfellen medfører.

Komiteens medlem fra Senterpartiet påpeker at oppheving av samordningsfellen vil føre til at flere arbeider lenger. Hele pensjonsreformen er basert på dette grunnlaget. Derfor vil forslaget oppfylle hensikten med pensjonsreformen. Det vil ha positive effekter for samfunnsøkonomien, herunder verdiskapning,

statsfinansene og fremtidig økonomisk bærekraft. Pensjonsreformens begrunnelse er disse effektene. Dersom samordningsfellen ikke oppheves, vil den fortsette å motvirke hensikten med pensjonsreformen.

Dette medlem viser til Grunnloven § 82, som nedfeller regjeringens informasjonsplikt overfor Stortinget:

«Regjeringen skal meddele Stortinget alle de opplysninger som er nødvendige for behandlingen av de saker den fremlegger. Intet medlem av statsrådet må fremlegge uriktige eller villedende opplysninger for Stortinget eller dets organer.»

I følgende brev fra arbeids- og sosialministeren til Stortinget er det gitt villedende og uriktige opplysninger: Brev av 10. desember 2018 fra statsråd Anniken Hauglie, brev av 15. september 2020 fra statsråd Torbjørn Røe Isaksen og brev av 16. oktober 2020 fra statsråd Henrik Asheim.

Dette medlem vil påpeke at disse brevene gir inntrykk av at samordningsfellen er inngått etter avtale med organisasjonene eller at den er en direkte konsekvens av avtalen med organisasjonene av 4. juni 2009. Samordningsfellen skyldes derfor de ansattes organisasjoner og ikke staten. Det er feil.

Det gis informasjon om at offentlig ansatte som arbeider lenger enn 67 år pluss levealdersjustering, og der ved også utsetter uttaket av tjenestepensjon til etter denne alderen, ikke taper i samlet pensjon, men kun at de ikke får høyere pensjon og at det primært dreier seg om periodisering av pensjon og ikke tap av pensjon over livsløpet. Dette er riktig når det gjelder folketrygden, men ikke for tjenestepensjonen for aldersgruppene født fra 1944 til 1953, og i noe mildere grad for aldersgruppene født fra 1954 til 1962. Derfor får alle i disse aldersgruppene lavere samlet pensjon dersom de arbeider lenger enn 67 år pluss levealdersjustering. Dette medlem viser til tabellen i sin merknad til representantforslaget, som viser virkningene av dagens system sammenlignet med systemet representantforslaget vil gi, og sammenlignet med det system de som er født etter 1962, har fått. Det er alvorlig feilinformasjon at departementet ikke har gjort slike beregninger og opplyst Stortinget om de faktiske forhold.

Departementet legger frem et regnestykke hvor kostnadene med å rette opp samordningsfellen for offentlig ansatte slik det er foreslått i representantforslaget, er ca. 15 mrd. kroner. Denne beregningen er basert på at det ikke er noen sammenheng mellom den pensjon folk mottar, og hvor lenge en arbeider. At det er en slik sammenheng, er hovedbegrunnelsen for pensjonsreformen. Når departementet i sine regnestykker ser bort fra at det er en slik sammenheng, blir beregningene bevisst misvisende.

Det hevdes at å oppheve samordningsfellen vil motvirke pensjonsreformens mål. Realiteten er den motsatte. Det vil understøtte pensjonsreformens viktigste mål – arbeidslinjen.

Det hevdes at dersom en lager gode ordninger for dem som går av tidlig, må en straffe dem som arbeider lenger med stadig lavere pensjon. Dette er feil. De som går av tidlig, er åpenbart en kostnad for pensjonssystemet, mens de som går av senere, gir systemet gevinster. Å stimulere til tidligpensjonering og å straffe dem som ønsker å arbeide lenge, gir en dobbelt negativ økonomisk effekt, mens å stimulere til å arbeide lenge gir en positiv effekt som motvirker negative effekter av at mange slutter tidlig.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen påstår at de som rammes, er en privilegert gruppe. De som rammes, er helsefagarbeidere, driftspersonell i kommuner, sykepleiere, lærere på alle nivåer, forskere, leger, med flere. Stort sett alle grupper ansatte i offentlig sektor rammes.

Dette medlem vil vise noe av den forvirring som den villedende og feilaktige informasjon har skapt. Et eksempel er merknadene fra komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti:

«Disse medlemmer viser imidlertid til at det er korrekt som forslagsstillerne viser til, at årlig samlet utbetaling av pensjon kan bli lavere enn bruttogarantien på 66 pst., dersom man starter å ta ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden tidlig, samtidig som man fortsetter å jobbe. Den samlede pensjonen over hele perioden med pensjonsutbetalinger blir ikke mindre, men periodiseringen blir annerledes. Disse medlemmer viser nok en gang til at dette følger naturlig av tariffoppgjøret i 2009, og at partene der valgte å videreføre bruttoordningen som innebærer at man ikke får høyere pensjonsnivå ut over full opptjening selv om en fortsetter i arbeid.»

Dette medlem viser til at det i disse formuleringene er flere feil:

Det er ikke riktig at dette bare har konsekvenser i form av en annen periodisering av pensjonen. Det er mange eksempler på pensjonstap på mellom 1 mill. kroner og 3 mill. kroner over livsløpet. Utsagnet om dette er følgelig direkte feil. Samlet har allerede over 20 000 ansatte blitt fraranet pensjon.

Det er ikke riktig at dette var en naturlig del av tariffoppgjøret. Tvert imot kom det partssammensatte utvalget frem til en helt annen ordning for samordning mellom folketrygd og tjenestepensjon enn den som ble gjennomført. Derfor har alle organisasjonene i offentlig sektor protestert på forslaget fra det ble lagt frem, i høringsnotat av 20. november 2009 fra statsråd Rigmor Aasrud. Disse protestene har vært videreført, jf. Prop. 107 L (2009–2010) og høringer i arbeids- og sosialkomiteen.

Representanter fra Arbeiderpartiet har i media hevdet at representantforslaget vil føre til at tjenestepensjonen vil kompensere for den lavere folketrygden for ansatte som tar ut folketrygdpensjon allerede ved 62 år.

Det er helt feil. En person som tar ut folketrygd ved 62 år og har full opptjening, får ca. 38 pst. av lønnen i pensjon fra 62 år. Dersom vedkommende slutter i offentlig tjeneste ved 67 år, vil vedkommende få ca. 20 pst. av sluttlønn i tjenestepensjon. Det vil si en samlet pensjon på ca. 58 pst. av sluttlønn. Fortsetter imidlertid denne personen å arbeide til 72 år pluss levealdersjustering, blir tjenestepensjonen null, og vedkommende vil sitte igjen med 38 pst. av sluttlønn i pensjon. Det er dette siste som er samordningsfellen, og som representantforslaget vil rette opp. Dersom samordningsfellen rettes opp, vil tjenestepensjonen bli omtrent den samme som den vedkommende fikk ved 67 år pluss levealdersjustering, altså 20 pst. av sluttlønn i tjenestepensjon.

Dette medlem understreker at påstanden om at dette gjelder spesielt privilegerte grupper, er direkte feil. Det er helt vanlige offentlig ansatte som rammes. KLP har vist hvordan lønnsnivået er for de som allerede er rammet av samordningsfellen. De har også oppgitt lønnsnivået for de som fortsatt er i arbeid, men som har arbeidet lenger enn 67 år pluss levealdersjustering. 60 pst. av de rammede hadde en lønn lavere enn 499 000 kroner, mens av de som fortsatt er i arbeid, har 63 pst. en lavere lønn enn 499 000 kroner. Dette medlem mener det er upassende å kalle disse hardtarbeidende menneskene, som gjør en ekstra innsats i samfunnet vårt i helt vanlige yrker og med helt normalt lønnsnivå, for privilegerte grupper.

Følgende merknad fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet er en alvorlig misforståelse:

«Disse medlemmer viser til at dagens regelverk er et resultat av avtalen som ble inngått mellom staten og de offentlig ansattes fagforeninger i 2009.»

Dette bruker så komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet som begrunnelse for at alle arbeidstakerorganisasjonene, inkludert LO og Fagforbundet, har skylden for samordningsfellen, og at offentlig ansatte får lavere og lavere pensjon dess lenger de arbeider. Det gjør de til tross for at alle fagorganisasjonene både hevder og dokumenterer at dette er uriktig.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at det er kompliserte og uoversiktlige tekniske forhold som er årsaken til samordningsfellen. Mange har derfor gått i denne fellen og er blitt straffet med store pensjonstap. Det er påstått at høyere folketrygd kompenserer tapet. Det er feil. Det ble fra 1. januar 2011 innført fleksibel og nøytral folketrygd. Det innebærer at samlet forventet folketrygd blir den samme uavhengig av når den tas ut. Da kan den ikke kompensere for tap i tjenestepensjonen.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Arbeids- og sosialdepartementet ikke har be-

lyst virkningene av samordningsfellen med tall for den pensjonen som personer i offentlige stillinger får dersom de arbeider lenger enn 67 år pluss levealdersjustering. Derfor er det stor forvirring om hvordan systemet er blitt. Dette medlem viser i tabell hvilken prosentandel av lønn ansatte i offentlig sektor vil motta etter dagens system, med systemet som representantforslaget vil gi, og med systemet for personer født i 1963 og senere (ny offentlig tjenestepensjon).

Beregningene for de to første alternativer er basert på at en er født i 1950, at en har en årslønn på 600 000 kroner og full opptjening. Virkningene er likeartet for årskullene født fra 1944 til 1953. Mellom aldersgruppene født fra 1954 til 1962 er det litt mindre forskjeller mellom dagens system og representantforslaget. Kildene for beregningen av pensjon for dem født i 1963 er SSB («Godt pensjonssystem for de fleste som går av senere», 22.10.2018) og rapporten «Samordningsfellen» (Pensjonistforbundet, 2019)». Videre er det ytterligere to rapporter fra den senere tid som dokumenterer tilsvarende tall. Den første er av professor Axel West Pedersen og aktuar Sissel Rødevand, «Nye samordningsregler fra 2011. Taper offentlig ansatte på å jobbe lenge?» (OsloMet og Actecan, 2020). Den andre er av Erik Orskaug, «Om å ta ut folketrygd ved 67 år og fortsette i jobb – virkninger av samordningsreglene i offentlig tjenestepensjon» (Unios notatserie nr. 4/2020).

Det tallene belyser, er forskjellene i pensjonsnivå i form av summen av årlig folketrygd og årlig tjenestepensjon. Første eksempel er basert på at folketrygden tas ut ved 62 år. Da mottas både etter dagens system og representantforslaget samme folketrygd på 38 pst. av lønn. Fortsetter vedkommende i offentlig tjeneste til 67 år og tar ut tjenestepensjon ved denne alderen, vil vedkommende motta i sum tjenestepensjon og folketrygd 56 pst. av sluttlønn. Vedkommende har fått utbetalt folketrygd fem år lenger enn før fylte 67 år. Det må betales med lavere årlig folketrygd. Dermed blir pensjonen 10 pst. lavere av sluttlønn sammenlignet med den såkalte bruttogarantien på 66 pst. Folketrygden er nøytral, og den utbetales med et mindre beløp, men over flere år.

Om en fortsetter i offentlig stilling lenger enn 67 år pluss levealdersjustering, blir summen av tjenestepensjon og folketrygd i dagens system dramatisk lavere. Arbeider en til 70 år, synker pensjonen til 49 pst. av sluttlønn, og arbeider en til 75 år, blir det bare 38 pst. av sluttlønn. Dette lave nivået nås allerede ved 73 år. Over livsløpet taper folk som arbeider til 73 år, mellom 1 mill. kroner og 3 mill. kroner mer i samlet forventet pensjon over livsløpet, litt avhengig av lønnen. I årlig pensjon taper vedkommende opp til 108 000 kroner ved en sluttlønn på 600 000 kroner. Dette er samordningsfellen. Det er dette forholdet representantforslaget retter opp ved å fryse pensjonsnivået til den pensjon du kunne fått ved 67 år pluss levealdersjustering, selv om en fortsetter

å arbeide etter 67 år pluss levealdersjustering. I nederste rad er det beregnet hvor mye en får i samlet årlig pensjon dersom en tar ut tjenestepensjon og folketrygd ved 62 år og tilhører årskullet født i 1963. Da får en altså 48 pst. av sluttlønn årlig frem til en dør, og kan arbeide så mye en vil etter 62 år.

Hva så om en tar ut folketrygden ved 67 år, slik alle gjorde automatisk før pensjonsreformen i 2011? Dersom en også tar ut tjenestepensjon ved 67 år, får en 66 pst. av sluttlønn i årlig samlet pensjon fra 67 år og resten av livet. Hva skjer i dagens system, dersom en fortsetter å arbeide etter 67 år pluss levealdersjustering? Da blir tjenestepensjonen lavere og lavere for hver måned en jobber ekstra. Ved 70 år er pensjonen redusert til 59 pst. av lønn. Nå får personen i eksempelet 7 pst. lavere samlet pensjon enn om vedkommende hadde sluttet ved 67 år. Det utgjør et minus på 42 000 kroner i årlig pensjon. Over livsløpet blir folketrygden den samme som om den var tatt ut ved 62 år. Den utbetales over fem flere år enn når den ble tatt ut ved 67 år.

Virkninger på pensjon – Representantforslaget sammenlignet med dagens system og system for 1963-årgangen, med pensjon som prosentandel av lønn

	62 år	67 år	70 år	75 år
Folketrygd ved 62 år				
Dagens system	38	56	49	38
Representantforslaget	38	56	56	56
Nytt system for 1963-årgang	48	48	48	48
Folketrygd ved 67 år				
Dagens system	0	66	61	51
Representantforslaget	0	66	66	66
Nytt system for 1963-årgang	0	65	65	65
Folketrygd ved 70 år				
Dagens system	0	0	69	58
Representantforslaget	0	0	82	82
Nytt system for 1963-årgang	0	0	82	82
Folketrygd ved 75 år				
Dagens system	0	0	0	84
Representantforslaget	0	0	0	102
Nytt system for 1963-årgang	0	0	0	130

Hva så om folketrygd og tjenestepensjon tas ut først ved 70 år? Da blir folketrygden utbetalt over åtte færre år enn ved 62 år og tjenestepensjonen over tre færre år enn 67 år. Da får en om lag 3 pst. høyere pensjon enn om

en tok ut folketrygd og tjenestepensjon ved 67 år. Over livsløpet blir det samlet et stort pensjonstap. Fortsetter en å arbeide til 75 år, blir det skikkelig ille. Da får en bare 58 pst. av sluttlønn, og tjenestepensjonen er nå blitt null. En får det samme tapet over livsløpet som om en tok ut folketrygd ved 67 år og 62 år. Hvordan virker representantforslaget i dette tilfellet? Da får en årlig samlet pensjon på 82 pst. av lønn. Folketrygden utbetales over åtte færre år, og tjenestepensjonen tre til åtte år kortere. Over livsløpet er samlet pensjon lavere enn den en ville mottatt om en starter uttak fra 67 år.

Årlig beløp blir omtrent det samme som det ansatte i 1963 får ved nytt system. Det er en stor forskjell fordi de får dette beløpet utbetalt over fem år lenger enn dagens system, og dermed betydelig høyere pensjon over livsløpet enn det både dagens system og representantforslaget vil gi.

Det fjerde eksempelet er folketrygd og tjenestepensjon tatt ut ved 75 år. Det er nok ikke mange som vil velge dette, men om de skulle gjøre det, blir det høye årlige pensjoner utbetalt over langt færre år. I dagens system ville en få en årlig pensjon på 84 pst. av årslønn. Med andre ord langt over årlig bruttogaranti på 66 pst., men de får bare folketrygd, og forventet folketrygd over livsløpet er den samme som om en hadde tatt folketrygden ut ved 62 år. Den høyere årlige folketrygd skyldes helt enkelt at beløpet utbetales over 13 færre år. Det slår kraftig ut på årlig beløp.

Hva så med representantforslaget? Da får en fortsatt samme årlige tjenestepensjon som ved 67 år pluss levealdersjustering. Det kommer i tillegg til en folketrygd på 84 pst. av lønn, derfor blir den samlede årlige pensjon 102 pst. av lønnen. Dette skyldes at en får utbetalt folketrygd over færre år. Fortsatt taper en pensjonsmessig over livsløpet fordi tjenestepensjonen utbetales over åtte færre år enn om den ble tatt ut ved 67 år, og fem færre år enn om den ble tatt ut ved 70 år.

Så kommer selve rosinen i pølsen. Regjeringen Solberg har fremforhandlet ny tjenestepensjon for offentlig ansatte født etter 31. desember 1962. Hva får de i årlig pensjon om de arbeider til 75 år og tar ut både tjenestepensjon og folketrygd? Da blir årlig pensjon 130 pst. av sluttlønn. Det er da altså helt i orden å få en svimlende høy pensjon, langt over det en hadde i lønn. De får altså en årlig pensjon som er 28 pst. høyere enn etter representantforslaget. For en med årslønn på 600 000 kroner utgjør det 168 000 kroner per år. Det er fra regjeringens side helt i orden for de som er født etter 1962, men helt uakseptabelt for dem som er født før 1. januar 1963.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti påstår at denne pensjonsfella var en del av avtalen mellom staten og arbeidstagerorganisasjonene i of-

fentlig sektor, med LO og herunder Fagforbundet og NTL, UNIO, Akademikerne og YS. Det er ikke riktig. Disse medlemmer mener det er uheldig å anklage de ansattes organisasjoner for å undergrave sine medlemmers opptjente pensjonsrettigheter. Det som overrasker mest, er at Arbeiderpartiet påstår dette. Alle organisasjoner for de ansatte i offentlig sektor og Pensjonistforbundet protesterte på pensjonsfellen da den ble lansert i 2010. Det har de senere gjort ved alle anledninger. Alle arbeidstakerorganisasjoner støtter Representantforslag 141 L (2019–2020). Disse medlemmer mener det derfor er grov feilinformasjon når partiene som ønsker å beholde samordningsfellen, beskylder arbeidstakerorganisasjonene for å ha fremforhandlet at offentlig ansatte som arbeider lenger enn 67 år pluss levealdersjustering (67 år+), skal ha lavere og lavere pensjon dess lenger de arbeider. I Stortingets pensjonsforlik ble det vedtatt at offentlige tjenestepensjoner ikke skulle svekkes. Samordningsfellen er derfor et brudd med pensjonsforliket.

Komiteens medlem fra Senterpartiet har i det etterfølgende også redegjort for at dette ble gjort av staten som en straff for å presse organisasjonene tilbake til forhandlingsbordet.

Dette medlem viser til at hovedmålet for pensjonsreformen er at pensjonssystemet skal omlegges slik at det understøtter arbeidslinjen og stimulerer arbeidstakere til å stå lenger i arbeid. I St. Meld. nr. 12 (2004–2005), Pensjonsreform – trygghet for pensjonene, side 9 er det omtalt på følgende måte:

«Regjeringens syn er et godt grunnlag for en pensjonsreform som sikrer trygghet i alderdommen for den enkelte, samtidig som en ivaretar samfunnets behov for et bærekraftig pensjonssystem og behovet for å stimulere til fortsatt arbeidsinnsats etter hvert som levealderen øker. Regjeringens politikk er å styrke arbeidslinjen. Vår arbeidskraft er vår viktigste ressurs og dermed grunnlaget for framtidig velferd. Det er viktig at ulike velferdsordninger, skattesystemet og pensjonsordningene stimulerer til arbeid. Det skal lønne seg å jobbe. Dette er en viktig del av Regjeringens utgangspunkt også for pensjonsreformen.»

Dette medlem viser til at viktige endringer som ble iverksatt fra 1. januar 2011, var blant annet levealdersjustering og nøytral og fleksibel folketrygd. Levealdersjustering betydde at en i takt med økningen i forventet levealder må arbeide lenger for å få like høy pensjon som tidligere. Nøytral og fleksibel folketrygd innebar at samlet folketrygd ikke skal påvirkes av når den tas ut. Tas den ut tidlig, utbetales den over flere år. Da blir årlig folketrygd lavere enn før pensjonsreformen. Tas den ut sent, utbetales den over færre år, og da blir årlig folketrygd høyere. Helt konkret betydde fleksibel folketrygd at den kunne tas ut valgfritt hver måned mellom 62 og 75 år. Nøytral folketrygd innebærer at årlig beløp tilpasses slik at samlet forventet utbetaling over livslø-

pet ble det samme uavhengig av når man starter uttaket av pensjonen. Alderspensjonen fra folketrygden kan også fritt kombineres med videre arbeid uten reduksjon av pensjonen. Valgfriheten for når man starter uttaket av folketrygden, er stor. Det er 13 års forskjell på å ta ut folketrygden ved 62 år sammenlignet med 75 år. Derfor vil det bli store forskjeller i årlig alderspensjon fra folketrygden alt etter om en starter uttaket tidlig eller sent.

Dette medlem viser til at folketrygden med dette er endret fra å være et bestemt årlig beløp til å bli en pensjonsbeholdning som en selv velger å starte utbetaling av. En får ikke høyere samlet folketrygd om den tas ut tidlig eller sent. Forventet samlet pensjon over livsløpet blir den samme uavhengig av uttaksår. Rent teknisk reguleres levealdersjusteringen og nøytral og fleksibel folketrygd av såkalte forholdstall og delingstall.

Dette medlem viser til at pensjonen til offentlig ansatte består av offentlig tjenestepensjon og alderspensjon fra folketrygden. Før 2011 ble tjenestepensjonen beregnet slik at summen av folketrygd og tjenestepensjon skulle utgjøre minst 66 pst. av sluttlønn (bruttogarantien). Tjenestepensjonen ble beregnet som differansen mellom 66 pst. av sluttlønn og folketrygden. I tillegg kom såkalte samordningsfordeler som innebar at summen av tjenestepensjon og folketrygd som regel utgjorde nærmere 70 pst. av sluttlønn når en hadde full opptjening av tjenestepensjon. Folketrygden ble utbetalt ved 67 år, mens tjenestepensjonen først ble utbetalt når en sluttet i offentlig stilling.

Dette medlem viser til forhandlingene mellom staten og de ansattes organisasjoner i offentlig sektor i mai 2009, der partene ikke ble enige om et nytt system for offentlig tjenestepensjon. Det ble vedtatt en videreføring av gjeldende system, men med tilpasninger, slik at tjenestepensjonene skulle levealdersjusteres på samme måte som folketrygden. Det vil si at en må arbeide til 67 år pluss det antall måneder som kreves for sitt årskull for å kompensere for levealdersjusteringen (67 år+), for å motta samme tjenestepensjon som tidligere årskull fikk. Nøytral og fleksibel folketrygd gjaldt også for offentlig ansatte. Det ble protokollført fra forhandlingene, jf. brev 3. juni 2009 fra statsminister Jens Stoltenberg til Riksmeglingsmannen, at:

«Beregning av tjenestepensjon – herunder samordning med alderspensjon fra folketrygden – skal skje slik at tjenestepensjonen ikke skal påvirkes av når den nye fleksible alderspensjon fra folketrygden tas ut.»

Dette medlem vil påpeke at siden den årlige utbetalingen av alderspensjonen fra folketrygden fra 2011 avhenger av uttakstidspunktet, kan en ikke lenger samordne tjenestepensjonen med den faktiske årlige folketrygden en mottar. Dersom det ble gjort, ville tjenestepensjonen kompensere for det lavere beløpet i årlig folketrygd ved tidlig uttak. Ved tidlig uttak ville en da få en

vesentlig høyere samlet pensjon enn før pensjonsreformen. Ved sent uttak ville den høyere årlige folketrygden spise opp tjenestepensjonen. Da ville en få vesentlig lavere samlet pensjon enn før pensjonsreformen. Kun dersom en slutter i offentlig stilling og tar ut tjenestepensjon og folketrygd ved 67 år+, får en samme årlige og samme forventet samlet pensjon over livsløpet som før pensjonsreformen.

I St.meld. nr. 5 (2006–2007) under pkt. 1.2 Stortingets pensjonsforlik omtales Stortingets forlik når det gjelder offentlige tjenestepensjoner, på følgende måte:

«Etter at det er vedtatt en ny modell for folketrygdens alderspensjon, må de offentlige tjenestepensjonsordningene tilpasses den nye folketrygdmodellen, uten at dette svekker de offentlige tjenestepensjonene, men slik at de også omfattes av delingstall og ny indeksering. Den endelige tilpasningen skal skje gjennom forhandlinger mellom partene i offentlig sektor.»

Dette medlem understreker følgende formulering i sitatet: «uten at dette svekker de offentlige tjenestepensjonene».

Dette medlem påpeker at hvordan samordningen skulle gjennomføres etter at alderspensjonen fra folketrygden fikk nøytrale og fleksible uttaksregler, ble drøftet i forkant av 2009-forhandlingene i et partssammensatt utvalg ledet av daværende statsråd Dag Terje Andersen. Dette utvalget – Offentlig tjenestepensjonsutvalget (OfTP-utvalget) – avga sin rapport den 11. mars 2009. Gjennomføring av samordning mellom nøytral og fleksibel folketrygd og tjenestepensjon er drøftet på side 57 til 58 i rapporten. Konklusjonen er:

«For å unngå at størrelsen på tjenestepensjonen avhenger av hvordan alderspensjonen fra folketrygden tas ut, er det nødvendig at samordningen skjer mot en standardisert alderspensjon fra folketrygden. Det vil være naturlig at den standardiserte alderspensjonen er den alderspensjonen som den enkelte ville fått dersom denne pensjonen ble tatt ut ved 67 år.»

Dette medlem viser til at prinsippet fra det partssammensatte utvalget betyr at en får samme tjenestepensjon som før pensjonsreformen, og tjenestepensjonen ikke vil påvirkes av når fleksibel alderspensjon fra folketrygden er tatt ut. Representantforslaget vil sikre nettopp dette prinsippet. Dermed vil tjenestepensjonen og samlet pensjon være den samme som før pensjonsreformen når man har kompensert for levealdersjusteringen.

Dette medlem viser til at den samordning som ble foreslått i høringsnotat fra Arbeids- og sosialdepartementet den 20. november 2009, var at for dem som slutter ved 67 år+, skal samordningen foretas med strukturert folketrygd, og helt konket folketrygden som om den var tatt ut ved 67 år+. Dette var helt i tråd med forslaget fra OfTP-utvalget. Dermed ble folketrygden for

dem som slutter ved 67 år+ samordnet med samme folketrygd som før pensjonsreformen. De fikk samme tjenestepensjon og samme samlede pensjon som før pensjonsreformen. Men for de som tar ut folketrygd tidligere enn 67 år, blir den utbetalt over flere år enn før 2011. Derfor vil årlig pensjon fra folketrygden bli lavere enn før pensjonsreformen.

Dette medlem påpeker at for ansatte som arbeider lenger og tar ut tjenestepensjonen senere enn 67 år+, skal samordningen skje med folketrygden en kunne få dersom en også utsatte uttaket av folketrygden til dette senere tidspunktet. Dette har som direkte konsekvens at tjenestepensjonen blir lavere og lavere dess lenger en arbeider, og arbeider en ca. fem år lenger enn 67 år+, kan tjenestepensjonen bli spist opp av årlig folketrygd og bli null. Denne måten å samordne på svekker offentlig tjenestepensjon dramatisk for dem som arbeider lenge. Offentlig ansatte som arbeider til 73 år og har middels eller lav lønn, får null i tjenestepensjon. Dette gjelder for alle offentlig ansatte med unntak for dem som har svært høy lønn. Bare ansatte med svært høy lønn beholder noe tjenestepensjon, men de taper også storparten av tjenestepensjonen. Den rød-grønne regjeringen, ved daværende fungerende statsråd i Arbeids- og sosialdepartementet Rigmor Aasrud, la frem høringsnotatet av 20. november 2009. Her ble samordningsfellen lansert. Konsekvensene den hadde i form av lavere tjenestepensjon og samlet pensjon for dem som arbeider lenger enn 67 år+, og virkningene for arbeidslinjen, var ikke belyst i notatet.

Måten å samordne på for dem som arbeider lenger enn 67 år+, er i strid med konklusjonen fra det partsammensatte utvalget (OfTP-utvalgets rapport side 15–16). Den er også i strid med pensjonsforliket i Stortinget fra 2004. Der ble det forutsatt at offentlige tjenestepensjoner ikke skulle svekkes ved innføring av nøytral og fleksibel folketrygd. Dette medlem ser at man med den valgte samordningen svekker tjenestepensjonen vesentlig for alle som arbeider ut over 67 år+ i offentlig stilling. Alle arbeidstakerorganisasjoner protesterte på denne måten å samordne på for dem som arbeider lenger enn 67 år+, første gang i sin felles uttalelse til høringsnotatet av 15. januar 2010. Det har organisasjonene fortsatt å gjøre ved alle anledninger. Alle organisasjonene for ansatte i offentlig sektor og Pensjonistforbundet støtter Representantforslag 141 L (2019–2020).

Dette medlem viser til at siden denne måten å samordne på gir offentlig ansatte lavere og lavere pensjon dess lenger de arbeider ut over 67 år+, fører det til at offentlig ansatte slutter tidligere enn de ellers ville gjort. Altså motvirker regelverket arbeidslinjen for aldersgruppene som rammes av samordningsfellen. Offentlig ansatte utgjør om lag en tredjedel av arbeidstakerne i Norge. Opprinnelig var det arbeidstakerne født fra 1944 til 1953 som ble rammet. Det er senere utvidet til å ram-

me også arbeidstakere født fra 1954 til 1962, riktignok i en litt mildere form.

Dette medlem viser til Norsk seniorpolitisk barometer for 2020, som viser at arbeidstakerne, stikk i strid med pensjonsreformens mål, ønsker å arbeide kortere enn før. De mest interessante tallene er imidlertid for dem som er over 50 år og har kortere tid igjen til pensjonsalder. Det skiller mellom ansatte fra privat sektor, fra staten og fra kommuner og fylkeskommuner. Disse tallene viser at langt flere fra privat sektor mener det er sannsynlig at de vil arbeide til 72 år (figur 5.24 side 34 i rapporten fra Senter for seniorpolitikk). Mens 16 pst. av privat ansatte svarer at det er meget sannsynlig at de vil arbeide til 72 år, er tilsvarende tall for ansatte i stat, fylkeskommuner og kommuner kun 6 pst. Dersom en ser på det antall, som svarer meget sannsynlig og ganske sannsynlig, er tallet for privat ansatte 29 pst., mens tallene for statlig ansatte er 19 pst. og for kommunalt og fylkeskommunalt ansatte bare 16 pst. At store grupper av de spurte fra offentlig sektor (alle over 58 år) vil bli straffet økonomisk ved å arbeide til 72 år, kan være en viktig årsak til denne forskjellen. For privat ansatte er effekten den motsatte. De får høyere pensjon dess lenger de arbeider. Dette er en klar indikasjon på at når offentlig ansatte i aldersgruppene fra 1944 til 1962 straffes økonomisk med lavere pensjon når de arbeider lenger, så vil de heller ikke arbeide lenger.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti påpeker at mange av de offentlig ansatte ikke har vært oppmerksomme på de negative effektene for pensjonen ved å stå lenger i arbeid. Ettersom det er økt oppmerksomhet rundt problematikken og dette blir bedre kjent, er det rimelig å anta at stadig færre vil ønske å jobbe lenger enn 67 år+, med mindre regelverket endres.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at den vanlige historien som fortelles fra forsvarerne av samordningsfellen, er at sent uttak av folketrygd kompenserer for tapet i tjenestepensjonen. Sykepleier Hans Ravndal arbeider i rusomsorgen. Han har passert 71 år og har snart tapt hele sin tjenestepensjon. Han stilte spørsmål til Jonas Gahr Støre om dette var meningen, og om Arbeiderpartiet ville arbeide for å rette dette opp. Støre svarte følgende på spørsmålet fra Ravndal 12. juni 2019:

«Samordningsloven gjør at jo mer man tjener opp i folketrygd, jo mer overtar folketrygden ansvaret for samlet utbetalt pensjon. Men ingen skal tape i årlig utbetalt pensjon. Vi har stilt spørsmål til arbeids- og sosialministeren om dette ved gjentatte anledninger, sist i Stortingets behandling 5. juni 2019. Vi er ikke fornøyd med de svarene vi har fått.»

Dette medlem viser til et annet eksempel på virkninger av denne samordningen. Det gjelder grave-maskinfører Steinar Evensen, som arbeidet i Drammen kommune. Han er født i 1944. Han planla å slutte i 2016 da han var 72 år, og ba Drammen pensjonskasse om å beregne sin tjenstepensjon. Saksbehandleren i pensjonskassen så at beregningen viste at det ble null kroner i tjenstepensjon. Både saksbehandleren og Evensen ble overrasket, fordi Evensens kolleger som hadde sluttet ved 67 år i 2011, hadde fått omkring 80 000 kroner i året i tjenstepensjon i tillegg til omtrent samme folketrygd som Steinar mottok. De kontaktet derfor pensjonseksperter i Oslo, som bekreftet at han hadde arbeidet for lenge til å få tjenstepensjon. Resultatet ble blant annet at Drammen kommune iverksatte avslutning av arbeidsforholdet til ansatte over 70 år for å unngå at de skulle lide samme pensjonsskjebne som Steinar.

Dette medlem viser til enda et eksempel, som gjelder fylkestannlege i Aust-Agder Nils Kirkedam. Han er født i 1943 og sluttet opprinnelig ved 67 år i 2010 og fikk da i tillegg til folketrygd 256 000 kroner i årlig tjenstepensjon fra KLP. Kirkedam ble imidlertid kontaktet av Helfo og inngikk avtale om å tre inn i arbeidslivet igjen for å arbeide med tannhelse for rusmisbrukere. Da ble tjenstepensjonen fra KLP midlertidig stoppet så lenge han arbeidet for Helfo. Kirkedam arbeidet helt til han fylte 75 år, og sluttet i 2018. Da hadde Statens pensjonskasse overtatt forpliktelsene til å betale tjenstepensjon. Kirkedam hadde regnet med at han skulle motta omtrent samme tjenstepensjon som han fikk i 2010. Men fordi han hadde arbeidet 8 år lenger enn til 67 år, ble tjenstepensjonen beregnet etter de nye samordningsreglene. Resultatet for Kirkedam er at den store ekstrainsatsen ble belønnet med at tjenstepensjonen nå ble null kroner. I tillegg til at han ikke hadde mottatt tjenstepensjon i de åtte årene han hadde arbeidet lenger enn til 67 år, og det var betalt medlemspremie og arbeidsgiverbidrag i alle årene, ble han avspist med null kroner i tjenstepensjon. Hver dag han hadde arbeidet etter 67 år, betalte han inn til tjenstepensjonen sin, men hver dag ble den lavere og lavere til utbetalingsbeløpet var 0 allerede ved 72 år. Han mottar dermed kun alderspensjon fra folketrygden resten av livet. Den utgjør om lag 50 pst. av sluttlønn. Et pensjonssystem med slike effekter støtter altså de partiene som går imot Representantforslag 141 L (2019–2020).

Dette medlem påpeker at årsaken til at det er ønskelig at flere står lenger i arbeid, er at det er samfunnsøkonomisk lønnsomt. Når folk arbeider lenger, øker verdiskaping og BNP, det betales mer skatt, og samfunnets økonomiske bæreevne blir bedre. Det er dette pensjonsreformen er basert på. Når det gjelder systemet for offentlig tjenstepensjon, er det et tilleggsmoment at pensjonskassene også sparer pensjonsutgifter når de ansatte står lenger i arbeid. Tjenstepensjonen utbetales da over fær-

re år, og det innbetales medlemsbidrag og arbeidsgiverbidrag over flere år. Med andre ord blir også pensjonskassenes økonomi bedre, det vil si at kommunens og statens utgifter blir lavere. Representantforslaget gir ikke økt tjenstepensjon sammenlignet med regelverket før 2011, men sikrer at tjenstepensjonen ikke reduseres desto lenger man jobber. Det årlige nivået på tjenstepensjonen vil «fryses» på det nivået man ville fått ved uttak fra alderen 67 år+.

Dette medlem viser til at departementet i brev til Arbeids- og sosialkomiteen har anslått at kostnadene ved representantforslaget på lang sikt er mellom 12 og 14 mrd. kroner høyere pensjonsutgifter. Beløpene vil fordele seg på årene fra 2020 frem til 2055, det vil si frem til alle pensjonistene i de berørte årskullene har gått bort – altså over 35 år. Denne beregningen er basert på en bevisst misforståelse. Den forutsetter nemlig at når folk straffes med vesentlig lavere pensjon dess lenger de arbeider, påvirker det ikke arbeidsadferden. Hele pensjonsreformen er basert på det motsatte, at pensjonssystemet påvirker arbeidsadferden. Hovedbegrunnelsen for pensjonsreformen er at den skal stimulere til at folk arbeider lenger ved at det skal lønne seg også pensjonsmessig. Kostnadsanslagene på 12–14 mrd. kroner tar ikke med gevinster ved at flere ansatte i aldersgruppene frem til 1962-årgangen vil stå lenger i arbeid dersom regelverket endres. Når samordningsreglene fører til at ansatte får lavere og lavere pensjon dess lenger de arbeider etter 67 år+, må en påregne at færre arbeider lenger. En må også påregne at den negative virkningen blir sterkere nå som stadig flere blir kjent med virkningene.

Ifølge brevet fra Arbeids- og sosialministeren til Arbeiderpartiet, datert 16. oktober 2020, er det i alt 228 230 personer i KLP og SPK som kunne vært berørt frem til 2020 (aldersgruppene født fra 1944 til 1952), og 20 460 personer som er direkte berørt. Dersom vi utvider dette til aldersgruppene frem til 1962, øker antallet årskull som er berørt, fra 9 til 19. Antallet som kan bli berørt, øker til om lag 500 000 personer. Dersom 10 pst. av disse velger å arbeide i gjennomsnitt ett år kortere på grunn av samordningsfellen, vil det redusere arbeidsinnsatsen med 50 000 årsverk. De fleste i aldersgruppene fra 1944 til 1949/1950 har allerede gått ut av arbeidslivet. Men det er fortsatt mange årskull frem til og med 1962-kullet som i årene fremover vil vurdere om de skal arbeide, og hvor lenge de eventuelt skal arbeide etter 67 år+. Samordningsfellen har allerede hatt negative virkninger, og den vil fortsatt ha negative samfunnsøkonomiske effekter på arbeidstilbudet de neste 15 årene om den ikke oppheves.

Dette medlem ønsker å påpeke at dersom vi antar at virkningene på arbeidsinnsatsen av å oppheve samordningsfellen eksempelvis er 30 000 flere årsverk, vil effekten i form av økt BNP være over 20 mrd. kroner, og de økte arbeidsinntektene vil gi rundt 8 mrd. kroner

i økte skatteinntekter. Pensjonskassenes økonomi vil styrkes med om lag 5 mrd. kroner ved at tjenestepensjonen utbetales over færre år, og at bidragene fra arbeidstakerne og arbeidsgiverne til pensjonskassene blir større.

Den negative effekten «samordningsfellen» har på arbeidstilbudet, er vanskelig å anslå nøyaktig. Det er gjort noen mer grundige anslag i rapporten «Samordningsfellen» side 34 til 46. Regneeksemplet med 30 000 færre årsverk er et veldig forsiktig anslag. Konklusjonen er at når kostnaden ved å oppheve samordningsfellen sees i et helhetsperspektiv slik pensjonsreformen må sees, vil effektene av å oppheve den være positive. Årsaken er at flere vil ønske å stå lenger i arbeid. Representantforslag 141 L (2019–2010) vil derfor ha positive økonomiske virkninger og styrke verdiskapingen og bærekraften i statsfinansene.

Dette medlem viser til at Arbeids- og sosialdepartementet i brev til Arbeiderpartiet den 16. oktober 2020 har anslått at det beløp som er inndratt fra pensjonistene i SPK i perioden fra 2011 til 2020, er på 1 215 mill. kroner. Det gjelder 12 660 personer som har fått lavere tjenestepensjon enn det de ville fått før pensjonsreformen i 2011. Dette er altså ikke merutgifter i vanlig forstand, men utgifter staten har spart over budsjettene fra 2011 til 2019/2020.

Bevilgningen over statsbudsjettet til SPK er en overslagsbevilgning som påvirkes av en rekke forhold. Det er store variasjoner mellom hva som føres opp i budsjettet, og hva endelig regnskap viser. Det gjennomføres vanligvis en korleksjon av overslagsbevilgningen til SPK i revidert budsjett i mai. Det er større samsvar mellom regnskap og revidert budsjett. Det beløpet som må tilbakebetales, bør en komme tilbake til i revidert budsjett i mai 2021 og da også sett i sammenheng med andre behov for å korrigere denne overslagsbevilgningen.

Dette medlem viser til at både KLP og Pensjonskassen for helseforetakene i hovedstadsregionen (PKH) har uttalt at de får innbetalt fra arbeidstakerne og arbeidsgiverne pensjonsbidrag slik at de kan utbetale tjenestepensjonen til de ansatte fra 67 år. Dermed har de den nødvendige kapitalen til å betale ut tjenestepensjonen når den utbetales senere enn 67 år.

Dette medlem viser til at det i sak 18-160188FØR-BORG/02 i vitneforklaringer under ed i Borgarting lagmannsrett den 22. oktober 2020 ble sagt av tjenestemenn i Arbeids- og sosialdepartementet at departementet var svært misfornøyd med avtalen mellom arbeidstakerorganisasjonene og staten av 4. juni 2009. Staten var misfornøyd fordi den ikke hadde fått en løsning som stimulerte ansatte som ønsket å slutte tidligere enn 67 år, til å arbeide lenger. Den politiske ledelse i departementet ønsket å svekke tjenestepensjonene for offentlig ansatte som sluttet tidligere enn 67 år. Dette gjaldt primært omlegging av AFP-ordningen. Denne

ordningen betyr ikke noe for ansatte som arbeider lenger enn 67 år+ og er født før 1954. Hovedproblemet for arbeidslinjen for offentlig ansatte var at for mange sluttet tidligere enn 67 år. Dette mente de at de ikke hadde lykkes med i forhandlingene med de ansattes organisasjoner i 2009. Spørsmålet var derfor hvordan de kunne få organisasjonene tilbake til forhandlingsbordet.

Dette medlem viser til vitneforklaringer i den samme rettssaken, hvor det ble sagt at statsministeren og statssekretæren i Arbeids- og sosialdepartementet vurderte det slik at dette lettere ville oppnås dersom ansatte som arbeider lenger enn 67 år+ fikk svekket sin pensjon gjennom samordningen. De ansatte i departementet ble derfor pålagt å utforme forslagene til samordningsloven slik at samordningsfellen oppstod. Da ville det være lettere å få organisasjonene tilbake til nye forhandlinger. Med andre ord ble samordningsfellen introdusert og foreslått for å tvinge organisasjonene tilbake til forhandlingsbordet. Dette utløste den økonomiske straffen for arbeidstakere som arbeidet lenger enn 67 år+ i aldersgruppene født fra 1944 til 1953. Disse gruppene, som både oppfylte pensjonsreformens mål om å arbeide lenger og som ikke fikk AFP, skulle altså straffes for å få endret AFP-ordningen i offentlig sektor.

Dette medlem er av den oppfatning at samordningsfellen rammer personer som ønsker og har mulighet til å arbeide lenger. Mange vil oppfatte dette som privilegerte grupper. De er heldige som trives med sitt arbeid og sin arbeidsplass og har helse til å arbeide lenger, og de mottar lønn for sitt arbeid. Statsråd Torbjørn Røe Isaksen mener det vil være urimelig å oppheve samordningsfellen for disse gruppene. I brev til Arbeids- og sosialkomiteen av 15. september 2020 skriver statsråden fra Høyre følgende:

«Jeg vurderer at det er en privilegert gruppe man foreslår å tilgodese ytterligere med dette forslaget. Dersom man jobber lenger enn det som er nødvendig for å kompensere for levealdersjusteringen betyr det at man har helse til å fortsette i jobb, arbeidslyst, og en arbeidsplass som er tilrettelagt for å kunne fortsette i jobb. Gruppen vil ha full lønn, i år der mange jevnaldrende vil ha gått av med pensjon. Og lønn vil i utgangspunktet være vesentlig høyere enn pensjon. Jeg synes det er vanskelig å forsvare at denne gruppen i tillegg skal gis mulighet til å opparbeide et vesentlig høyere pensjonsnivå enn i dag, og bidra til større inntektsforskjeller blant pensjonister.»

Dette medlem vil stille spørsmål ved om statsråden er enig i prinsippene for ny offentlig tjenestepensjon for ansatte født etter 1962. Den ble inngått mellom regjeringen Solberg og arbeidstakerorganisasjonene og vedtatt av Stortinget i 2018. Den nye avtalen gir offentlig ansatte høyere pensjon dess lenger de arbeider, også ut over tidligere pensjonsalder på 67 år. Statistisk sentralbyrå har for eksempel beregnet at ansatte som arbeider til 75 år og tar ut tjenestepensjon og folketrygd, da vil

motta ca. 130 pst. av sluttlønn i pensjon (SSB-rapporten Reform av offentlig tjenstepensjon, 22. oktober 2018). Det er en konsekvens både av fleksible og nøytrale uttak av pensjon og at en opptjener høyere pensjon dess lenger en arbeider. Dette medlem peker på at erfaringene så langt er at folk flest tar ut pensjon ved 67 år+ eller tidligere når de selv kan velge å starte uttak mellom 62 og 75 år. Nesten ingen tar ut folketrygd senere enn 70 år. Dette er derfor mer en hypotetisk mulighet. Det kan virke som om statsråden mener at når en arbeider lenger, er det så mange fordeler at en må akseptere at pensjonen blir lavere og lavere dess lenger en arbeider. Men dette er helt i strid med måten pensjonsreformen er gjennomført på for andre grupper. Det er også helt i strid med hittil kjente pensjonsregler at dersom en har høy lønn og arbeider lenger, så skal en få lavere pensjon fordi en tilhører en privilegert gruppe.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at de som rammes av «samordningsfellen», er alle ansatte i offentlig sektor som arbeider lenger enn 67 år+ og er i aldersgruppene født mellom 1944 og 1962. Det gjelder sykepleiere, helsefagarbeidere, kokker ved eldrester, leger, gravemaskinførere, lærere i grunnskoler, videregående skoler og i høyere utdanning, vaktmestere, prester, kateketer og andre ansatte i offentlig virksomhet og administrasjon. Man har erfart at ansatte i offentlig sektor kan omgå «samordningsfellen» ved å gå over til privat sektor eller selge sine tjenester fra enkeltpersonforetak til sine tidligere offentlige arbeidsgivere. Dette er det mange eksempler på. De som står sterkest i arbeidsmarkedet, kan selvsagt utnytte dette bedre enn ansatte som står svakere. For mange er det positivt å arbeide lenge, men det betyr ikke at de skal straffes økonomisk for å arbeide lenger enn 67 år+.

Disse medlemmer viser til at Stortinget nettopp har vedtatt at helsepersonell som har vært pensjonert eller ønsker å fortsette å yte en ekstra innsats i forbindelse med covid-19-pandemien, ikke skal rammes av samordningsfellen, jf. Prop. 2 L (2020–2021). Videre ble pensjonsordningene for statsråder og stortingsrepresentanter endret i 2011, med tilbakevirkning til 2009, slik at de som opptjener slike pensjoner etter 2009, ikke rammes. En lignende ordning ble innført i 2014 for ordførere og andre med politiske verv som opptjener offentlig tjenstepensjon. Dette er disse medlemmer positive til. Men når en retter opp slike feil for folkevalgte, er det vanskelig å forstå at en kan forsvare å beholde de negative virkningene for vanlige offentlig ansatte.

Komiteens medlem fra Senterpartiet ser det som nødvendig å kommentere feilaktige opplysninger og faktiske forhold. Når komiteens medlemmer fra

Høyre og Kristelig Folkeparti sier at pensjonsfellen er et direkte resultat av forhandlingene mellom staten og arbeidstakerorganisasjonene, er det ikke riktig. Dette var ikke engang et tema i forhandlingene. Videre skriver Høyre og Kristelig Folkeparti følgende i sin merknad:

«Disse medlemmer viser imidlertid til at det er korrekt som forslagsstillerne viser til, at årlig samlet utbetaling av pensjon kan bli lavere enn bruttogarantien på 66 pst., dersom man starter å ta ut fleksibel alderspensjon fra folketrygden tidlig, samtidig som man fortsetter å jobbe. Den samlede pensjonen over hele perioden med pensjonsutbetalinger blir ikke mindre, men periodiseringen blir annerledes.»

Dette medlem vil påpeke at den siste delen av dette utsagnet ikke er sann. Det er ikke riktig at den samlede pensjonen gjennom hele perioden med pensjonsutbetalinger blir den samme, og at det bare er periodiseringen som endres. Tvert imot blir samlet pensjon lavere og lavere dess lenger en arbeider etter 67 år pluss levealdersjustering.

Forventet samlet folketrygd er den samme gjennom hele perioden med pensjonsutbetalinger. For den er det derfor bare periodiseringen som endres. Dette er nettopp poenget med nøytral og fleksibel folketrygd.

Dette medlem påpeker at årlig tjenstepensjon derimot blir lavere og lavere dess lenger en arbeider etter 67 år pluss levealdersjustering. Arbeider en til 72 år pluss levealdersjustering, blir tjenstepensjonen null. Da blir også samlet utbetalt tjenstepensjon gjennom perioden lik null. Derfor forstår de fleste at det ikke bare dreier seg om periodisering. En offentlig ansatt med normal lønn taper 2,4 mill. kroner i forventet samlet pensjon gjennom hele perioden vedkommende lever (til 87 år pluss levealdersjustering). Av dette utgjør tapet de fem årene en arbeider ut over normal pensjonsalder (til 72 år+), 600 000 kroner. Dette tapet disse fem siste årene hadde en også før pensjonsreformen i 2011, men etter pensjonsreformen taper en også tjenstepensjon i de 15 årene en forventer å leve etter å ha sluttet å arbeide. Dette tapet er normalt på 1,8 mill. kroner. Det er dette siste tapet representantforslaget vil rette opp i.

Dette medlem vil påpeke at medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti skriver:

«En konsekvens av dette er at en ikke får høyere pensjonsnivå ut over full pensjonsopptjening selv om en fortsetter i arbeid.»

Dette medlem vil påpeke at disse formuleringene tilslører det faktum at pensjonsnivået blir lavere, og at en taper pensjon.

Dette medlem vil påpeke at medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti skriver følgende:

«Disse medlemmer viser til at tariffoppgjøret i 2009 innebar en videreføring av bruttoordningen og et nei til

fleksibel tjenestepensjon og ny fleksibel AFP. En konsekvens av dette er at en ikke får høyere pensjonsnivå ut over full pensjonsopptjening selv om en fortsetter i arbeid. Disse medlemmer viser til at dette i praksis utgjorde et kompromiss, der partene prioriterte dem som ønsket å slutte i jobb før fylte 67 år, på bekostning av dem som ønsket å stå i jobb etter fylte 67 år. Konsekvensen av dette var altså at personer som sluttet i jobb ved 62 år, slapp å betale for tidligere uttak i form av lavere årlig pensjon, mens personer som står i jobb etter 67 år, ikke får noen gevinst i form av økt årlig samlet pensjon etter at de har kompensert for levealdersjusteringen i tjenestepensjonen.»

Det te m e d l e m vil påpeke at dette er usant, fordi folk flest oppfatter et slikt utsagn som at en får samme pensjon eller samme gevinst. Realiteten er at en får lavere og lavere pensjon desto lenger en arbeider, og at en ikke får samme gevinst, men direkte tap, og at tapet blir større desto lenger en arbeider.

Det te m e d l e m vil videre påpeke det som Arbeiderpartiet skriver i sin merknad:

«Disse medlemmer viser til at dagens regelverk er et resultat av avtalen som ble inngått mellom staten og de offentlig ansattes fagforeninger i 2009.»

Det te m e d l e m vil gjenta at det er oppsiktsvekkende at Arbeiderpartiets medlemmer i komiteen hevder at dagens regelverk er et resultat av forhandlinger med de ansattes organisasjoner. For det første ble spørsmålet om samordningsreglene kun drøftet i et partsammensatt utvalg (Offentlig tjenestepensjonsutvalget) i forkant av forhandlingene ledet av statsråd Dag Terje Andersen (Arbeiderpartiet) i regjeringen Stoltenberg II. Utvalget konkluderte med den samme samordning som er foreslått i dette representantforslaget. Problemstillingen om samordningsfellen ble overhodet ikke drøftet under forhandlingene i mai 2009. Det bekrefter Regjeringsadvokaten skriftlig i nevnte rettssak om samordningsfellen 22.–28. oktober 2020. Alle organisasjonene har protestert fra dag én på at samordningsfellen var en del av forhandlingene. Det bekreftet også representantene fra organisasjonene da de i nevnte rettssak vitnet under ed. Videre har alle arbeidstakerorganisasjoner ved alle anledninger protestert på at dette var et resultat av forhandlingene. Medlemmene fra Arbeiderpartiet beskylder med andre ord i denne saken arbeidstakerorganisasjonene for direkte å ha undergravet sine medlemmers pensjonsrettigheter. Dette faller på sin egen urimelighet.

Det te m e d l e m viser videre til Arbeiderpartiets merknad, hvor medlemmene fra Arbeiderpartiet gjengir protokollen fra forhandlingene i 2009. Her gjengis blant annet følgende:

«Beregning av tjenestepensjon – herunder samordning med alderspensjon i folketrygden – skal skje slik at

tjenestepensjonen ikke påvirkes av når den nye fleksible alderspensjonen fra folketrygden tas ut.»

Det te m e d l e m vil påpeke at sitatet viser at samordningen skal skje slik at tjenestepensjonen ikke skal påvirkes av når den nye fleksible folketrygden tas ut. Problemet er imidlertid at det nettopp er dette som samordningsfellen innebærer. Tjenestepensjonen blir lavere og lavere til den blir null dersom tjenestepensjonen tas ut senere enn 67 år pluss levealdersjustering. Hensikten med representantforslaget er nettopp å unngå at ny og fleksibel folketrygd skal påvirke tjenestepensjonen for dem som arbeider lenger enn 67 år pluss levealdersjustering. For dem som slutter ved 67 år pluss levealdersjustering, er dette ivaretatt i dagens samordningsregler.

Det te m e d l e m vil også påpeke at det er oppsiktsvekkende når Arbeiderpartiets fraksjonsleder i arbeids- og sosialkomiteen uttaler følgende til Dagsavisen den 6. november:

«Vi mener det er urimelig at offentlig ansatte som har tatt ut folketrygden fra 62 år skal få kompensert dette gjennom tjenestepensjonen, når alle ansatte i privat sektor ikke har en slik ordning.»

Det te m e d l e m vil understreke at dette er direkte feilinformasjon om innholdet i representantforslaget. Verken Senterpartiet eller andre har foreslått noe slikt, og ansatte som tar ut folketrygd tidlig, får ikke kompensert lavere folketrygd som utbetales ved tidlig uttak.

Det te m e d l e m vil videre påpeke følgende merknad fra Arbeiderpartiet:

«Sammenlignet med systemet slik det var før pensjonsreformen kommer de fleste i årskullene 1943–1962 ganske likt ut.»

Det te m e d l e m vil understreke at dette er feil. Ifølge brev av 16. oktober fra Arbeids- og sosialdepartementet kommer det frem at over 20 000 offentlig ansatte i aldersgruppene født fra 1944 til 1952 kommer dårligere ut enn før pensjonsreformen.

Det te m e d l e m vil videre henvise til en annen merknad fra Arbeiderpartiet:

«Før 2008 var det kun mulig å ta ut folketrygden og fortsette i jobb fra 70 år. De som står i jobb til etter 70 år kommer derfor dårligere ut med gjeldende regler enn de gjorde før reformen.»

Det te m e d l e m vil påpeke at dette er både feil og unøyaktig. Det har alltid vært mulig å kombinere full folketrygd fra 70 år med full arbeidsinntekt. Adgangen til å ta ut folketrygd fra 67 år og kombinere den med jobb kom i 2003. Frem til 2007 var det en mindre avkortning av folketrygden mot arbeidsinntekt. Men fra 2008 kunne de fleste ta ut full folketrygd uavhengig av arbeidsinntekt. Alle som arbeider etter 67 år pluss leveal-

dersjustering, kommer derfor dårligere ut etter pensjonsreformen enn med systemet en har hatt siden folketrygden ble innført. Særlig ille blir det sammenlignet med årene 2008 til 2010.

Dette medlem vil videre henvise til en annen merknad fra Arbeiderpartiet:

«Forslagene vil ha liten effekt på arbeidsdeltakelsen, siden de kun gjelder dem som allerede står lenge i jobb, og det kan fremstå som urettferdig for dem som har tilpasset seg reglene, selv om de kunne fortsatt i jobb.»

Dette medlem vil påpeke at de som har fått lavere og lavere pensjon dess lenger de har arbeidet etter 67 år+, så langt er aldersgruppen født i 1944 til 1950, mens aldersgruppen født i 1951 også har begynt å bli rammet. Det er altså fortsatt 12 årsklasser som kan rammes. Det er derfor åpenbart at det kan ha store effekter i form av økt arbeidsinnsats dersom samordningsfellen oppheves. Derfor er effektene både for statsfinansene og samfunnsøkonomien positive og ikke negative, jf. de tidlige punkter hvor dette er omtalt. Tallene for beregning av økonomiske effekter er bevisst misvisende fra Arbeids- og sosialdepartementets side. Når det gjelder dem som har tilpasset seg reglene, så har de ikke tapt noe i pensjon.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Vedtak til lov

om endring av samordningsloven
(opphevelse av den såkalte samordningsfellen)

I

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 24 nr. 1 tredje ledd skal lyde:

Dersom tjenestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes forholdstallet på uttakstidspunktet. Dette gjelder også dersom det er tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden på et tidligere tidspunkt. *Det skal likevel ikke benyttes et lavere forholdstall enn 1,000 ved beregning av samordningsfradragene.*

§ 24 a. nr. 3 skal lyde:

Samordningsfradraget fastsettes ved å dividere samordningsbeholdningen med et delingstall fastsatt etter folketrygdloven § 20-13. Dersom tjenestepensjonen tas ut før eller ved fylte 67 år, legges delingstallet ved fylte 67 år til grunn. Dersom tjenestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes delingstallet på uttakstidspunktet. *Det skal likevel ikke benyttes et delingstall lavere enn 13,42 ved beregning av samordningsfradraget.*

II

Loven trer i kraft straks med virkning fra 1. januar 2011.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, viser til at bruttoordningen garanterer et gitt samlet pensjonsnivå, ikke en bestemt fordeling av pensjon fra folketrygden og tjenestepensjonen. Nøytrale uttaksregler i folketrygden innebærer at årlig pensjon fra folketrygden øker ved utsatt uttak, og en naturlig konsekvens av bruttoordningen er dermed at tjenestepensjonen reduseres ved utsatt uttak. Slik offentlig tjenestepensjon var før pensjonsreformen, ville ikke årlig pensjon blitt høyere selv om man sto i jobb lenge etter 67 år. Når partene i offentlig sektor sa nei til nøytrale uttaksregler for offentlig tjenestepensjon, er det en naturlig konsekvens at samlet årlig pensjon ikke øker ved utsatt uttak ut over å kompensere for levealdersjusteringen. Denne effekten ble altså ikke oversett, men er en naturlig konsekvens av at bruttoordningen ble videreført.

Flertallet viser til at hovedproblemet for insentivene til å fortsette i jobb er AFP-ordningen som subsidiierer tidligavgang. Resultatet av omleggingen av AFP i privat sektor har vist at fjerning av den subsidierte tidligpensjonsordningen har hatt stor effekt på arbeidstilbudet ved at langt flere nå jobber etter 62 år. Det er fortsatt et mindretall i offentlig sektor som står i jobb til etter 67 år. Et flertall av de som i størst grad ville blitt berørt av en eventuell justering i samordningsreglene, har allerede sluttet i jobb, og det er derfor svært begrenset hvilken effekt det ville hatt på arbeidstilbudet. Samordningsreglene for årskullene 1954–1962 er dessuten allerede utformet slik at det gis pensjonsmessig uttelling ved å jobbe en god del lenger enn til 67 år. Flertallet mener derfor at representantforslaget i liten grad vil påvirke arbeidstilbudet for disse årskullene.

Flertallet viser til at bruttoordningen gir et løfte om et gitt nivå på årlig samlet pensjon, ikke en gitt pensjonsbeholdning. Ved utsatt uttak av folketrygdens alderspensjon vil årlig utbetalt folketrygd kompensere for årlig redusert tjenestepensjon slik at samlet årlig pensjon ikke påvirkes. Dette er en innebygget egenskap ved bruttoordningen. Den ordningen regjeringen ønsket å erstatte bruttoordningen med i 2009, ville imidlertid sikret at en ikke taper pensjon over livsløpet dersom en utsetter uttaket. Denne ordningen sa partene nei til.

Flertallet viser til at det partssammensatte utvalget vurderte omlegginger av offentlig tjenestepensjon, ikke en videreføring av gjeldende bruttoordning. Utvalgets beskrivelse av hvordan samordningen skulle gjennomføres etter at alderspensjonen fra folketrygden fikk nøytrale og fleksible uttaksregler, er altså skrevet i en kontekst der offentlig tjenestepensjon er lagt om, ikke

videreført. Når det siteres fra rapporten, må dette altså leses som en del av overgangsløsningen til et nytt system, ikke som en varig løsning ved en videreføring av bruttoordningen.

Flertallet viser til at det er en innebygget egenkap ved bruttoordningen at nivået på tjenestepensjonen reduseres når nivået i folketrygden øker. Dette er ikke nytt. For eksempel har tjenestepensjonen blitt redusert for mange offentlig ansatte når minstenivået i folketrygden har økt. Det blir feil å omtale dette som at offentlig tjenestepensjon er svekket, ettersom pensjonsordningen i offentlig sektor gir et løfte om et gitt nivå på årlig samlet pensjon. De som venter med å ta ut folketrygden til de slutter i jobb, vil få like høy samlet årlig pensjon som før pensjonsreformen.

Flertallet viser til at det er riktig at problemstillingen rundt samordning ikke direkte var omtalt i høringsnotatet av 20. november 2009. Den gang var det mindre fokus på utslagene for de som kunne stå lenge i jobb, fordi mange var mer opptatt av at mange ikke ville være i stand til å jobbe lenge nok til å kompensere for levealdersjusteringen. Men det går frem av proposisjonen at samlet pensjon ikke skal øke ut over bruttonivået. Når folketrygden øker ved utsatt uttak, ligger det i dette at tjenestepensjonen reduseres. Sitat fra Prop. 107 L (2009–2010):

«Flere høringsinstanser mener imidlertid at samlet pensjon skal øke som følge av at folketrygden øker ved fortsatt arbeid etter at brutto tjenestepensjon utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Departementet viser til at tariffpartene i offentlig sektor ikke ble enige om å innføre fleksibelt nøytralt uttak av offentlig tjenestepensjon, men å videreføre dagens bruttoordning som blant annet innebærer at en ikke får høyere pensjonsnivå utover full opptjening selv om en fortsetter i arbeid. Å begrense samordningsfradragene når forholdstallet i folketrygden er lavere enn 1 ville medført at det ble innført fleksibilitet oppover i de offentlige tjenestepensjonsordningene, og vi ville fått en ny samordningsfordel. Departementet viser for øvrig til at det som hovedregel skal være samsvar mellom samordningsfradragene og den folketrygden som utbetales.

Departementet foreslår at brutto tjenestepensjon ved arbeid etter 67 år kan øke til en har kompensert for effekten av levealdersjusteringen. Det vil si at pensjonen kan øke inntil forholdstallet er 1. Departementet foreslår videre at opptjening av tjenestepensjon og alderspensjon fra folketrygden ut over dette ikke får konsekvenser for samlet pensjon. Dette er ikke til hinder for at pensjonen kan øke som følge av at pensjonsgrunnlaget blir høyere eller at tjenestetiden øker.»

Flertallet viser til at den mest nærliggende årsaken til at mange i offentlig sektor ikke mener det er sannsynlig at de vil stå i arbeid til 72 år, er AFP-ordningen. Det «tapet» man får ved at man går glipp av AFP dersom man står i jobb til 67 år eller lenger, er for de aller fleste klart større enn at tjenestepensjonen reduseres ved å jobbe ut over alderen hvor en har kompensert for

levealdersjusteringen. Den kraftige subsidieringen av tidligpensjonering som ligger i AFP-ordningen, er nok hovedgrunnen til at mange i offentlig sektor slutter tidlig i jobb.

Disse medlemmer viser til at beregningen i departementets brev til Arbeids- og sosialkomiteen refererer til økte pensjonsutgifter ved representantforslaget, og avviser at dette er en bevisst misforståelse. Kostnadene er like høye for stat og kommuner selv om noen av pengene allerede er innbetalt på forhånd. Reduserte pensjonsutbetalinger tilfaller stat og kommuner, og økte pensjonsutbetalinger gir økte utgifter for stat og kommuner. Dette gjelder helt uavhengig av om pengene er innbetalt på forhånd eller ikke.

Flertallet viser til at svaret fra statsråden ikke gjør noe forsøk på å kvantifisere eventuelle gevinster knyttet til endret adferd. Det ville i så fall vært en svært krevende øvelse, da det som nevnt antas at AFP-ordningen er hovedutfordringen for arbeidsinsentivene for disse årskullene, særlig når en vet at det store flertallet går av før 67 år.

Flertallet viser til at årskullene til og med 1962-kullet vil oppnå like høy samlet årlig pensjon som årskullene som ikke er berørt av pensjonsreformen. De får lavere samlet pensjon sett over livsløpet dersom de jobber etter at de har kompensert for levealdersjusteringen. De aller fleste i offentlig sektor i disse årskullene taper samlet pensjon sett over livsløpet dersom de jobber etter 62 år. Det var også tilfellet før pensjonsreformen, og det vil også være tilfellet med representantforslaget. For det første går man glipp av AFP-utbetaling ved å jobbe i alderen 62–66 år, og for det andre går man glipp av tjenestepensjon ved å utsette uttaket til etter 67 år. Ingen av disse effektene vil korrigeres ved representantforslaget. Det er derfor langt ifra gitt at representantforslaget ville ført til vesentlig endret arbeidstilbud, gitt at AFP-ordningen er videreført for disse årskullene.

Flertallet avviser fremstillingen av at det er inndratt pensjoner for 1 215 mill. kroner fra pensjonistene i SPK i perioden fra 2011 til 2020, og mener det uansett blir feil å fremstille det som om dette er penger som er spart på en konto og kan utbetales. Det er en utgift som må finansieres av fellesskapet og av dagens yrkesaktive. Utgiftene er også de samme uavhengig av hvordan og når pengene bevilges. Yngre årskull som omfattes av ny offentlig tjenestepensjon, vil få lavere pensjon dersom de slutter tidlig. En kan ikke komme senere og si at utgiftene ikke øker dersom det innføres gunstigere regler, med den begrunnelse at dette er penger en allerede har spart.

Flertallet viser til at uttalelsene fra KLP og PKH ikke endrer kostnadene ved representantforslaget. Den premien som er innbetalt til KLP, og som ikke utbetales i pensjon, kommer fellesskapet til gode ved at den reduserer fremtidig premieinnbetaling fra kommunene. Det er ikke KLP som får disse midlene. Finansieringen av

pensjon i kommunal sektor er slik at det noen ganger vil være betalt inn for mye premie til å dekke pensjonsutbetalingen til den enkelte, mens andre ganger vil det være betalt inn for lite i premie. Dersom det er betalt inn for lite, må kommunene dekke dette gjennom bruttogarantipremie, og dersom det er betalt inn for mye, tilfaller det kommunene gjennom redusert framtidig premiebetaling.

Flertallet viser til at det er svært få sykepleiere, kokker ved eldrecenter, gravemaskinførere, lærere i grunnskoler, videregående skoler og i høyere utdanning og vaktmestere som jobber etter 67 år. Selv om vi ikke har statistikk over yrkesgrupper etter uttaksalder, vet vi at for eksempel lærere i stor grad slutter i jobb før 67 år. Sykepleiere har en særaldersgrense på 65 år, og mange sykepleiere slutter allerede ved 62 år. Vi vet dessuten at statsansatte i gjennomsnitt jobber lenger enn kommunalt ansatte. Statistikken viser klart, som det fremgår av svarbrevet til Arbeiderpartiets stortingsgruppe, at personer som jobber etter 67 år, i gjennomsnitt har et klart høyere pensjonsgrunnlag enn de som slutter tidligere. Selv om det kan finnes unntak, kan dette tyde på at gruppen som jobber etter 67 år i offentlig sektor, i gjennomsnitt er en privilegert gruppe sammenlignet med de som slutter tidlig.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til innspill fra Pensjonistforbundet om at forslaget ikke vil gi de som jobber lenge, mer i tjenestepensjon enn andre offentlig ansatte som slutter tidligere, men at forslaget vil sikre at de som jobber lenger, ikke får mindre i årlig tjenestepensjon. Dette medlem stiller seg positivt til forslaget fra forslagsstillerne om endringer i samordningsloven og påpeker at dagens ordning kan undergrave tilliten og legitimiteten til kollektiv tjenestepensjon. Dette medlem oppfatter at målsettingen med forslaget er å sikre det nivået som gjelder ved 67 år for tjenestepensjonen, uavhengig av om man tar ut folketrygden eller ikke på det tidspunktet. Årskullene fra 1963 og før 1943 i offentlig sektor, og alle i privat sektor, har full fleksibilitet og får full uttelling for videre arbeid. Fleksibiliteten til å kunne ta ut folketrygd mellom 62 og 75 år gjelder alle, mens det bare er denne gruppa som blir rammet av samordningsreglene. Det er ikke kun akademikere og høyt lønnede som rammes av problemstillingen som forslaget tar opp. Personer med merkantile og tekniske stillinger med ordinær lønn berøres også av dagens ordning. Dette medlem viser til Fagforbundet, som peker på at de av deres medlemmer som rammes av problemstillingen, i mindre grad enn andre yrkesgrupper har mulighet til å gjøre tilpasninger for eksempel gjennom å opprette enkeltmannsforetak.

Komiteens medlem fra Senterpartiet merker seg at komiteens flertall mener at det partssammensatte utvalget ikke vurderte samordning mellom fleksibel og nøytral folketrygd, og at konklusjonene fra utvalgets rapport ikke er relevante. Komiteens flertall formulerer seg på følgende måte:

«Flertallet viser til at det partssammensatte utvalget vurderte omlegginger av offentlig tjenestepensjon, ikke en videreføring av gjeldende bruttoordning. Utvalgets beskrivelse av hvordan samordningen skulle gjennomføres etter at alderspensjonen fra folketrygden fikk nøytrale og fleksible uttaksregler, er altså skrevet i en kontekst der offentlig tjenestepensjon er lagt om, ikke videreført. Når det siteres fra rapporten, må dette altså leses som en del av overgangsløsningen til et nytt system, ikke som en varig løsning ved en videreføring av bruttoordningen.»

Dette medlem viser til at aldersgruppene fra 1944 til 1953 aldri var tiltenkt en påslagsordning. En av de viktige oppgavene for utvalget var derfor hvordan man kunne samordne tjenestepensjonen for disse aldersgruppene, eventuelt senere aldersgrupper, med fleksibel og nøytral folketrygd. Det var dette som ble forberedt av dette utvalget. Det var ikke en del av arbeidet med å forberede overgangen til påslagspensjon.

Kapitlet som drøfter problemstillingen med samordning, starter med følgende (Kapittel 6.1, s. 56):

«I dette kapitlet drøftes hvordan ulike endringer i de offentlige tjenestepensjonsordningene kan fases inn. Noen endringer må være på plass allerede i 2011, for at reglene for tjenestepensjon skal være tilpasset de endringene som skjer i folketrygden fra 1.1.2011. Dette drøftes i avsnitt 6.2, under.»

Videre skriver utvalget:

«Det legges videre til grunn at de eldste årskullene skal beholde dagens bruttoordning med de tilpassingene som er diskutert avsnitt 6.2, uansett hvilken ny, langsiktig ordning som velges for alderspensjon. Det tas utgangspunkt i at dette i det minste skal gjelde årskullene til og med 1953-kullet, som er det siste som skal få beregnet alderspensjonen i folketrygden med dagens opptjeningsmodell. Med 'beholde dagens ordning' menes både at de skal få tjenestepensjonen beregnet med utgangspunkt i en tilpasset versjon av dagens regelverk, men også at de ikke skal kunne tjene opp rettigheter i ny ordning. Det kan eventuelt gjøres unntak for nyansatte i disse årskullene.»

Videre skriver utvalget i kapittel 6.2.1:

«Det skjer viktige endringer i folketrygden som gjør det nødvendig å tilpasse reglene for beregning av offentlig tjenestepensjon fra 2011. De viktigste endringene er innføring av fleksibel alderspensjon fra 62 år, nye prinsipper for regulering av pensjonene og innføring av levealdersjustering.»

Dette blir deretter fulgt av konklusjonen, som er å samordne etter samme prinsipper som dette representantforslaget foreslår.

Derfor er det feil å hevde at det partssammensatte utvalgets arbeid ikke gjaldt samordningsregleverket.

Komiteens flertall skriver følgende i sin merknad:

«Flertallet viser til at den mest nærliggende årsaken til at mange i offentlig sektor ikke mener det er sannsynlig at de vil stå i arbeid til 72 år skyldes AFP ordningen. Det 'tapet' man får ved at man går glipp av AFP dersom man står i jobb til 67 år eller lenger, er for de aller fleste klart større enn at tjenestepensjonen reduseres ved å jobbe utover alderen hvor en har kompensert for levealdersjusteringen. Den kraftige subsidieringen av tidligpensjonering som ligger i AFP ordningen er nok hovedgrunnen til at mange i offentlig sektor slutter tidlig i jobb.»

Dette medlem mener at AFP er et tilbud til personer som ikke har nok arbeidsevne til å arbeide videre. Dette spørsmålet har for øvrig ikke relevans for de som rammes av samordningsfellen. Det gjelder personer som ikke har hatt behov for AFP, og AFP-ordningen er ikke relevant for dem. Komiteens flertall utdypet sitt syn på følgende måte:

«De aller fleste i offentlig sektor i disse årskullene taper samlet pensjon sett over livsløpet dersom de jobber etter 62 år. Det var også tilfelle før pensjonsreformen og det vil også være tilfellet med representantforslaget. For det første går man glipp av AFP-utbetaling ved å jobbe i alderen 62–66 år og for det andre går man glipp av tjenestepensjon ved å utsette uttaket etter 67 år. Ingen av disse effektene vil korrigeres ved representantforslaget. Det er derfor langt i fra gitt at representantforslaget ville ført til vesentlig endret arbeidstilbud gitt at AFP ordningen er videreført for disse årskullene.»

Dette medlem vil påpeke at AFP-ordningen ble lagd for å hjelpe de som er utslitte i sine jobber, og som dermed kan gå av med pensjon fra 62 år.

Dette medlem merker seg at komiteens flertall betrakter innsparingene som følge av samordningsfellen som en ny utgift dersom den rettes opp. Dette er ikke en ny utgift, men å anse som en utbetaling av en allerede opptjent pensjonsforpliktelse.

For dette medlems vedkommende er det sentrale i denne saken at det er begått en stor urett ved at staten har frarøvet en stor gruppe offentlig ansatte det økonomiske livsgrunnlaget de har for sin pensjonstilværelse. Det livsgrunnlaget har de spart opp gjennom et lengre arbeidsliv enn de fleste har. Derfor er det begått en stor urett mot denne gruppen. Dette medlem anser det som viktig at Stortinget retter opp urett når det blir gjort oppmerksom på det. I dette tilfellet gir det både samfunnsøkonomiske og statsfinansielle positive effekter. Stortingsrepresentanten Kristian Tonning Riise, som var saksordfører ved behandlingen av Represen-

tantforslag 46 L (2018–2019), uttalte følgende under debatten om forslaget den 12. mars 2019:

«Kjernen i denne saken er at den uretten som eventuelt hersker, sporer seg tilbake til framforhandlede avtaler mellom partene i arbeidslivet. Det er i så fall snakk om en tilsiktet urett i den forstand at noen har blitt prioritert opp i forhandlingene, mens andre har blitt prioritert ned.»

Dette medlem er overrasket over at komiteens flertall ikke ønsker å rette opp i det som ble betegnet som en «tilsiktet urett».

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av dagens regler for ny beregning av tjenestepensjon for pensjonister som i en periode gjeninntreier i arbeid i offentlig sektor, for å sikre at korte perioder med arbeid eller små stillinger i situasjoner der kritiske eller viktige samfunnsfunksjoner må ivaretas, ikke fører til en urimelig reduksjon av tjenestepensjonen når vedkommende igjen starter uttak av tjenestepensjon.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sikre at personer som omfattes av gjeldende brutto pensjonsordning i offentlig sektor, får god informasjon om samlede konsekvenser for samlet årlig pensjon ved ulike kombinasjoner av uttak av folketrygdpensjon og offentlig tjenestepensjon.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for å sikre at ingen med bruttopensjonsordning skal ha mindre enn garantipensjon som ved 67 år, selv om en velger å stå lenger i arbeid. Det forutsettes at dette kan innføres provenynøytralt. Hvis ikke dette er mulig, avventes pensjonskomisjonens innstilling.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 4

Vedtak til lov

om endring av samordningsloven
(opphevelse av den såkalte samordningsfellen)

I

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 24 nr. 1 tredje ledd skal lyde:

Dersom tjenstepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes forholdstallet på uttakstidspunktet. Dette gjelder også dersom det er tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden på et tidligere tidspunkt. *Det skal likevel ikke benyttes et lavere forholdstall enn 1,000 ved beregning av samordningsfradragene.*

§ 24 a. nr. 3 skal lyde:

Samordningsfradraget fastsettes ved å dividere samordningsbeholdningen med et delingstall fastsatt etter folketrygdloven § 20-13. Dersom tjenstepensjonen tas ut før eller ved fylte 67 år, legges delingstallet ved fylte 67 år til grunn. Dersom tjenstepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes delingstallet på uttakstidspunktet. *Det skal likevel ikke benyttes et delingstall lavere enn 13,42 ved beregning av samordningsfradraget.*

II

Loven trer i kraft straks med virkning fra 1. januar 2011.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen utrede lovendringer for å redusere kravet til innbetaling av premie fra medlemmer i SPK, kommunale pensjonskasser og andre offentlige brutto tjenstepensjonsordninger fra det tidspunktet den enkelte har kompensert for levealdersjusteringen.

II

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med vurderinger av hvordan en ytterligere kan styrke arbeidslinjen for offentlig ansatte født i årene 1944–1962.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 3. desember 2020

Erlend Wiborg

ordfører og leder

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

20/2655-

15. september 2020

Representantforslag 141 L (2019–2020) om endringer av lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser

Jeg viser til brev av 22.06.2020 der arbeids- og sosialkomiteen ber om min vurdering av forslag til dokument 8: 141 L (2019–2020) fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Sigbjørn Gjelsvik, Kjersti Toppe og Trygve Slagsvold Vedum om endringer i samordningsloven.

Arbeids- og sosialkomiteen ber om en vurdering av følgende forslag:

«I

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 24 a. nr. 1 tredje ledd skal lyde:

Dersom tjenstepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes forholdstallet på uttakstidspunktet. Dette gjelder også dersom det er tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden på et tidligere tidspunkt. *Det skal likevel ikke benyttes lavere forholdstall enn 1,000 ved beregning av samordningsfradragene.*

§ 24 a. nr. 3 skal lyde:

Samordningsfradraget fastsettes ved å dividere samordningsbeholdningen med et delingstall fastsatt etter folketrygdloven § 20-13. Dersom tjenstepensjonen tas ut før eller ved fylte 67 år, legges delingstallet ved fylte 67 år til grunn. Dersom tjenstepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes delingstallet på uttakstidspunktet. *Det skal likevel ikke benyttes et delingstall lavere enn 13,42 ved beregning av samordningsfradraget.*

II

Loven trer i kraft straks med virkning fra 1. januar 2011»

Forslagsstillerne viser til at bakgrunnen for lovforslaget er å rette opp og hindre at offentlig ansatte født fra 1944 til 1962 får lavere offentlig tjenestepensjon og samlet pensjon fra folketrygd og offentlig tjenestepensjon dess lenger de arbeider etter at de har kompensert for levealdersjustering (67 år+). Forslagsstillerne viser til at dette skyldes reglene for samordning av tjenestepensjon med folketrygd som trådte i kraft fra 2011, og som påfører denne gruppen det de mener en urimelig reduksjon i utbetalt tjenestepensjon. Forslagsstillerne viser til at dersom offentlig ansatte født mellom 1944 og 1953 arbeider lenge nok, så vil hele den opptjente tjenestepensjonen gå tapt. Også årskullene født i 1954–1962 vil kunne få sin tjenestepensjon kraftig redusert ved å jobbe lenge nok. Videre viser forslagsstillerne til at Arbeids- og sosialdepartementet i presentasjon for arbeids- og sosialkomiteen 2. juni 2020 bekrefter at offentlig ansatte som arbeider lenger enn 67 år+, får lavere pensjon dess lenger de fortsetter i arbeid.

Jeg viser til at et tilsvarende representantforslag ble fremmet i stortingssesjon 2018–2019, gjennom representantforslag 46 L. Forslaget innebar å endre Samordningsloven nr. 26, § 24 a. nr. 1 tredje ledd, for at offentlig ansatte i årskullene født før 1953 og som jobber etter at de har kompensert for effekten av levealdersjusteringen skal kunne få et høyere samlet pensjonsnivå. Lovforslaget ble også gjentatt, som en mindretallsmerknad fra Senterpartiet, i forbindelse med behandling av Prop. 87 L (2018–2019) Endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover (ny tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor), jf. Innst. 314 L (2018–2019).

I representantforslag 141 L (2019–2020), som her besvares, er også årskullene 1954–1962 innlemmet, gjennom å foreslå endringer i Samordningsloven § 24 a. nr. 3. For disse årskullene består alderspensjonen fra folketrygden av én andel beregnet etter de nye opptjeningsreglene og én andel beregnet etter de gamle opptjeningsreglene.

I dette svarbrevet vil jeg gjengi avsnitt fra daværende statsråd Hauglies svar til arbeids- og sosialkomiteen ved behandlingen av representantforslag 141 L om regelverket for årskullene født til og med 1953 (Samordningsloven § 24 a. nr. 1 tredje ledd). Jeg vil deretter forklare regelverket for 1954–1962 årskullene (Samordningsloven § 24 a. nr. 3.) Jeg vil videre gjøre rede for de økonomiske og administrative konsekvensene av representantforslaget, før jeg til slutt foretar en samlet vurdering.

Innledningsvis vil jeg gjenta Hauglies omtale av betydningen av pensjonsreformen, som er like aktuell nå;

Før jeg kommenterer selve representantforslaget, vil jeg minne om begrunnelsen for og hovedmålsettingene med pensjonsreformen. Pensjonsreformen har primært som mål å sikre et bærekraftig pensjonssystem. Bakgrunnen for reformen er en markert aldring av befolkningen som kom til å

stille pensjonssystemet og offentlige finanser ovenfor store utfordringer. Da folketrygdens alderspensjon ble etablert i 1967, sto det nær fire yrkesaktive bak hver pensjonist. Dette forholdstallet var i 2007 blitt redusert til 2,6 og forholdstallet var forventet å bli redusert ytterligere til 1,8 uten endret politikk. Pensjonsreformen er derfor svært viktig for bærekraften i velferdsordningene, både fordi den vil dempe veksten i pensjonsutgiftene som andel av BNP når levealderen øker, og fordi den gir vesentlig bedre insentiver til å stå lenger i jobb.

Pensjonsreformen har blitt omtalt som et «politisk mirakel». Ifølge rådende statsviten-skapelige teorier på 90-tallet skulle det nemlig ikke la seg gjøre å gjennomføre åpenbare innstramminger i pensjonssystemet gjennom vanlige demokratiske prosesser. Jeg mener at grunnen til at det lyktes var gode tverrpolitiske kompromisser, som var grundig utredet og forankret. Arbeidet med pensjonsreformen har pågått siden 2001 da regjeringen Stoltenberg I nedsatte Pensjonskommisjonen. Med avtalen jeg inngikk med partene om ny offentlig tjenstepensjon 3. mars i år er snart den siste brikken i pensjonsreformen på plass. Veien mot en fullstendig pensjonsreform har vært en komplisert prosess med en lang tverrpolitisk historie. Den har handlet om å balansere hensynene til ulike yrkesgrupper, kjønn og generasjoner, og om å finne gode kompromisser som står seg over tid.

For at vi skal lykkes med pensjonsreformens intensjon, å sikre et bærekraftig pensjons-system, er det viktig at vi står ved de vedtakene som har blitt fattet. Vi vil ikke lykkes med å oppnå et bærekraftig system dersom vi gjør om på tidligere vedtak så snart innsparings-tiltakene begynner å virke. Et økonomisk og sosialt bærekraftig pensjonssystem er den beste garantien for å sikre pensjonene også for framtidens pensjonister. Vi vil ikke lykkes med dette om vi fortsetter å skyve regningen foran oss gjennom å stadig justere på regelverket.

Gjeldende regelverk for samordning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden

Årskull født til og med 1953

Regelverket for samordning av folketrygd og offentlig tjenstepensjon for årskullene født før 1953 beskrives i Hauglies brev til arbeids- og sosialkomiteen av 10.12.2018. Hauglies omtale av regelverket gjentas under:

Offentlig tjenstepensjon er en bruttoordning som lover et samlet pensjonsnivå fra folketrygden og tjenstepensjonsordningen. Bruttonivået er 66 prosent av sluttlønn, gitt full opptjening. Tjenstepensjonen utbetales som differansen mellom bruttonivået og et fradrag for folketrygden. Fradraget for folketrygden omtales gjerne som samordningsfradrag. Bruttoordningen gir et løfte om samlet pensjon fra folketrygden og tjenstepensjonen, ikke en bestemt fordeling av pensjon fra folketrygden og tjenstepensjonsordningen. I tilfeller der folketrygden utgjør en lav andel av sluttlønnen, blir bidraget fra tjenstepensjonen

høyt. I tilfeller der folketrygden utgjør en høy andel, blir bidraget fra tjenestepensjonen lavt.

I tariffoppgjøret 2009 ble det avtalt å videreføre bruttoordningen og AFP i offentlig sektor, men tilpasse bruttoordningen til fleksibel alderspensjon i folketrygden. Avtalen ble fulgt opp gjennom behandlingen av Prop. 107 L (2009–2010) som ble fremmet av Regjeringen Stoltenberg II.

Offentlig tjenestepensjon for årskullene født i 1944–1953 vil levealdersjusteres ved hjelp av folketrygdens forholdstall. Forholdstallene tar hensyn til levealderen i befolkningen og øker mellom årskull som følge av at levealderen øker over tid. Levealdersjusteringen fører til at den årlige pensjonen reduseres noe fra årskull til årskull som følge av at yngre årskull kan regne med flere år som pensjonister. Dette gjelder for en gitt uttaksalder. Den enkelte kan kompensere for levealdersjusteringen ved å utsette uttaket av pensjon. Bruttopenasjonen levealdersjusteres når tjenestepensjonen tas ut, men tidligst fra 67 år (samordningstidspunktet). Ved uttak etter 67 år øker brutto tjenestepensjon inntil forholdstallet er 1,000, det vil si når man har utsatt uttaket tilstrekkelig lenge til at man har kompensert for den fulle effekten av levealdersjusteringen. Dersom uttaket utsettes utover dette tidspunktet, øker ikke bruttopensjonen.

Alderspensjon fra offentlig tjenestepensjon samordnes med alderspensjon fra folketrygden tidligst fra 67 år. Fradraget for alderspensjon fra folketrygden levealdersjusteres også ved hjelp av forholdstall for årskullene 1944–1953. Når samordningsfradraget levealdersjusteres, legges forholdstallet som gjelder på samordningstidspunktet til grunn, uavhengig av om folketrygden er tatt ut tidligere. Ved uttak av tjenestepensjon etter 67 år øker samordningsfradraget. Det er ingen tilsvarende nedre grense på 1,000 for samordningsfradraget som det er på bruttopensjonen. Dette innebærer at tjenestepensjonen, etter samordning, blir lavere dersom uttaket utsettes utover det som kreves for å kompensere for levealdersjusteringen, dvs. utover alderen hvor forholdstallet er 1,000.

Av Prop. 107 L (2009–2010) går det fram at samlet pensjon ikke skal øke ved utsatt uttak etter at en har kompensert for den fulle effekten av levealdersjusteringen, dvs. etter at forholdstallet er 1,000. I proposisjonen blir det blant annet pekt på at flere høringsinstanser har argumentert for at samlet pensjon skal øke som følge av at folketrygden øker ved fortsatt arbeid etter at brutto tjenestepensjon utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Departementet har følgende vurdering i proposisjonen:

«Departementet viser til at tariffpartene i offentlig sektor ikke ble enige om å innføre fleksibelt nøytralt uttak av offentlig tjenestepensjon, men å videreføre dagens bruttoordning som blant annet innebærer at en ikke får høyere pensjonsnivå utover full opptjening selv om en

fortsetter i arbeid. Å begrense samordningsfradragene når forholdstallet i folketrygden er lavere enn 1 ville medført at det ble inn ført fleksibilitet oppover i de offentlige tjenestepensjonsordningene, og vi ville fått en ny samordningsfordel.»

I sin vurdering skriver departementet videre:

«Departementet foreslår at brutto tjenestepensjon ved arbeid etter 67 år kan øke til en har kompensert for effekten av levealdersjusteringen. Det vil si at pensjonen kan øke inntil forholdstallet er 1. Departementet foreslår videre at opptjening av tjenestepensjon og alderspensjon fra folketrygden ut over dette ikke får konsekvenser for samlet pensjon. Dette er ikke til hinder for at pensjonen kan øke som følge av at pensjonsgrunnlaget blir høyere eller at tjenestetiden øker.»

Stortinget ble altså, av regjeringen Stoltenberg II, forelagt at samlet pensjon ikke skal øke ved utsatt uttak etter at en har kompensert for levealdersjusteringen, dvs. etter at forholdstallet er 1,000.

I arbeids- og sosialkomiteens oppsummering av forslagene står det blant annet:

«Det foreslås videre at brutto tjenestepensjon ved arbeid etter 67 år kan øke slik at en kan kompensere for effekten av levealdersjusteringen. Det vil si at pensjonen kan øke inntil forholdstallet er 1. Arbeid utover denne alderen vil normalt ikke få betydning for samlet pensjon, bortsett fra tilfeller der pensjonsgrunnlaget blir høyere eller tjenestetiden øker.»

Flertallet i komiteen hadde ikke merknader til forslaget og sluttet seg til forslagene fra regjeringen Stoltenberg II. Fremskrittspartiets medlemmer skriver at de «har merket seg at regjeringen har valgt den strengest tenkelige beregning når offentlig ansatte jobber lenger enn «den nødvendige pensjonsalder».

Årskullene 1954–1962

I Prop. 61 L (2017–2018) ble det fremmet lovforslag om samordning av offentlig tjenestepensjon og alderspensjon fra folketrygden for personer født i årene 1954–1962. For disse årskullene består alderspensjonen fra folketrygden av en andel beregnet etter de nye opptjeningsreglene og en andel beregnet etter de gamle opptjeningsreglene.

Tilsvarende som for årskullene 1943–1953, foreslo departementet at bruttonivået kan øke ved arbeid etter 67 år til man har kompensert for effekten av levealdersjusteringen, dvs. inntil justeringstallet er 1,000. Dersom man står i stilling utover den alderen hvor justeringstallet er 1,000, så vil ikke bruttopensjonen øke ytterligere. Det vil si at det settes en nedre grense på justeringstallet på 1,000 for opptjening i bruttoordningen, slik at bruttopensjonen ikke kan bli høyere enn 66 prosent.

Bruttopensjon som samordnes med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter de gamle opptjeningsreglene, skal levealdersjusteres ved å benytte justeringstall som er lik folketrygdens forholdstall. Bruttopensjon som samordnes med alderspensjon fra folketrygden

opptjent etter de nye opptjeningsreglene, skal levealdersjusteres ved å benytte justeringstall som er avledet av folketrygdens delingstall. Justeringstallet tilsvarer delingstallet dividert med 13,42 (13,42 er delingstallets ekvivalent til forholdstall lik 1,000, dvs. at det fullt ut er kompensert for effekten av levealdersjusteringen gjennom delingstall). Det er ingen nedre grense for forholdstallet som benyttes på samordningsfradraget for alderspensjon fra folketrygden opptjent etter de gamle opptjeningsreglene. Tilsvarende så er det ingen nedre grense for delingstallet som benyttes på samordningsfradraget for alderspensjon fra folketrygden opptjent etter de nye opptjeningsreglene. Dermed er det heller ingen nedre grense på justeringstallet som benyttes ved beregning av samordningsfradraget.

Personer i 'overgangskullene' (1954–1962-kullene) vil dermed få en alderspensjon som er sammensatt av to deler. En del som er levealdersjustert med justeringstall avledet av forholdstall og vektet med andelen av alderspensjonen fra folketrygden som er opptjent etter gammel opptjeningsmodell, og en del som er levealdersjustert med justeringstall avledet av delingstall og vektet med andelen av alderspensjonen fra folketrygden som er opptjent etter ny opptjeningsmodell.

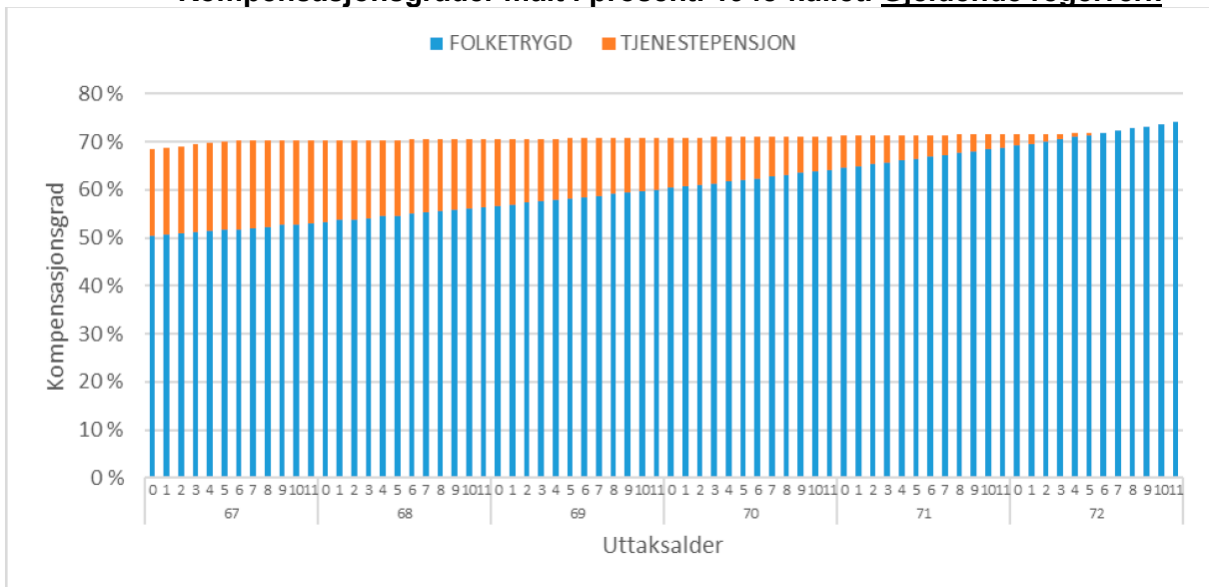
Prop. 61 L (2017–2018) ble fremmet etter at det 3. mars 2018 ble inngått en avtale om en ny tjenstepensjon for offentlig ansatte. Samordningsregelverket for årskullene 1954–1962 var en del av enigheten. Lovforslaget som ble fremmet i Prop. 61 L fulgte opp dette punktet fra pensjonsavtalen, og lovforslaget som ble fremmet var justert sammenlignet med det lovforslaget departementet hadde sendt på høring. Regelverket som ble vedtatt gjennom Stortingets behandling av Prop. 61 L innebærer at 1954–1962 kullene får god pensjonsmessig uttelling også ved å jobbe utover 67 år. For eksempel vil samlet pensjon øke ved utsatt avgang til passert 69 år for 1954-kullet og til passert 70 år for 1962-kullet.

Nærmere om forslaget i dokument 8: 141 L (2019–2020)

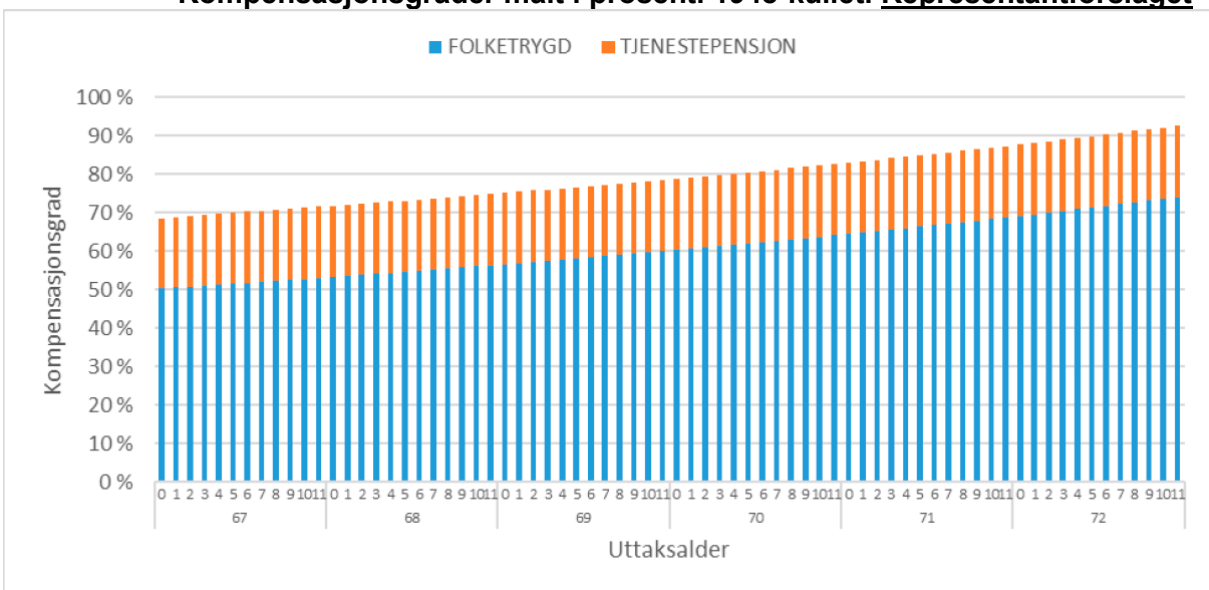
Forslaget innebærer at det ikke skal benyttes et lavere forholdstall enn 1,000 og et lavere delingstall enn 13,42 ved beregning av samordningsfradraget. Dette vil ha som resultat at samlet pensjon til årskullene 1943–1962 vil øke med utsatt uttak også utover alderen hvor det er kompensert for levealdersjusteringen. Samtidig har de aktuelle årskullene fått videreført den gamle AFP-ordningen, som sikrer at tidlig uttak ikke påvirker nivået på livsvarig pensjon. Det innebærer konkret at forslaget i dokument 8:141 L (2019-2020) medfører at offentlig ansatte i disse årskullene får et eget system som unntar disse årskullene fra effektene av og intensjonene med pensjonsreformen, hvor de som slutter tidlig ikke selv bærer kostnaden av tidliguttak, mens de som jobber lenge får gevinsten av sent uttak. Dette til forskjell fra alle andre årskull etter 1943.

Figur 1 under illustrerer gjeldende regelverk for 1948-kullet når folketrygden og tjenstepensjonen tas ut samtidig, mens figur 2 illustrerer representantforslaget.

Figur 1 Samlet pensjon og sammensetting av pensjon etter uttaksalder. Kompensasjonsgrader målt i prosent. 1948-kullet. Gjeldende regelverk

Figur 2 Samlet pensjon og sammensetting av pensjon etter uttaksalder. Kompensasjonsgrader målt i prosent. 1948-kullet. Representantforslaget

1948-kullet vil altså med representantforslaget, få en samlet kompensasjonsgrad på over 90 prosent, dersom de står i jobb til 73 år. Dette er 24 prosentpoeng høyere enn bruttogarantien. At systemet ikke er innrettet slik, er etter mitt skjønn ikke en urett i dagens lovverk, slik forslagsstillerne hevder. Dagens regelverk gir disse årskullene en samlet pensjon som er høyere enn bruttogarantien på 66 prosent dersom de utsetter uttak av pensjon til de har kompensert for effekten av levealdersjusteringen. Jeg er derfor uenig i premisset til forslagsstillerne om at det er en urett i dagens lovverk som bør rettes opp.

Senere årskull må jobbe lenger for å nå tilsvarende kompensasjonsnivå som 1948-kullet som følge av levealdersjustering. Prinsippet er imidlertid det samme, kompensasjonsnivåene vil bli vesentlig høyere enn bruttogarantien.

Figurene illustrerer utslagene ved samtidig uttak av folketrygden og tjenstepensjonen. For de som tar ut folketrygden før de tar ut tjenstepensjonen, vil samlet pensjon være lavere enn det som framgår av figurene over. Den samlede pensjonen over hele perioden med pensjonsutbetalinger vil imidlertid ikke påvirkes av hvorvidt folketrygden er tatt ut før eller samtidig som tjenstepensjonen, det er kun periodiseringen som endres. De som velger å ta ut folketrygden før de slutter å jobbe, må betale for at de en periode har mottatt både lønn og pensjon ved at samlet pensjon blir lavere når de tar ut tjenstepensjonen. Dette er konsekvensen for hver enkelt av fleksibelt uttak, at nivåene blir lavere jo tidligere man tar ut folketrygden og motsatt. Dette er likt for alle medlemmer av folketrygden.

Økonomiske og administrative konsekvenser av forslaget

For å belyse de økonomiske konsekvensene av forslaget, viser jeg til beregningene som ble presentert i svar på dok 8: 46 L (2018–2019). I disse beregningene var det også beregnet konsekvensene av å justere samordningsregelverket for 1954–1962 årskullene.

Forslaget vil innebære en etterbetaling til offentlig ansatte som har fått pensjonen samordnet med et lavere justeringstall enn 1,000. I 2018 ble dette anslått til å være 10 500 personer med tjenstepensjonsordning i SPK og 6 250 personer i KLP. Etterbetalingen ble i 2018 anslått til 1,175 milliarder 2018-kroner.

Samlede merutgifter framover i tid ble i 2018 anslått til mellom 12 og 14 milliarder 2018-kroner.

Forskjellen mellom beregningene fra 2018 og fram til i dag vil i hovedsak være at en større andel av de totale utgiftene vil være tilbakebetalinger.

SPK estimerte at de samlede økte administrative konsekvensene for pensjoneringsområdet ville utgjøre i størrelsesorden 3 årsverk i 2019, i all hovedsak knyttet til manuell reberegning av pensjoner. Omfanget av tilfeller med reberegning forutsettes å ha økt siden 2018 og derav også de administrative kostnadene.

Min vurdering

Jeg vil minne om at et tilsvarende representantforslag ble fremmet i 2018, om samordning av offentlig tjenstepensjon for årskullene 1943–1953. Innstillingen fra arbeids- og sosialkomiteen (Innst. 187 L (2018–2019)) var at dette forslaget ikke ble tatt til følge:

«Komiteen viser til at tariffoppgjøret i 2009 innebar en videreføring av bruttoordningen og et nei til fleksibel tjenestepensjon og ny fleksibel AFP. En konsekvens av dette er at en ikke får høyere pensjonsnivå ut over full pensjonsopptjening selv om en fortsetter i arbeid.»

Sakskomplekset har ikke endret seg siden 2018. I likhet med komiteen mener jeg at den enkelte skal kunne øke den samlede pensjonen inntil man har kompensert for levealdersjusteringen, men ikke utover dette. Dette er i tråd med gjeldende regelverk, som Stortinget sluttet seg til ved behandlingen av forslagene fra regjeringen Stoltenberg II i Prop 107 L (2009–2010) og som Stortinget sluttet seg til gjennom behandlingen av Prop 61 L (2017–2018).

Jeg skulle gjerne sett at forhandlingene i 2009 gikk annerledes, og at offentlig tjenestepensjon, også for disse årskullene, var utformet i tråd med den nye alderspensjonen fra folketrygden. Istedenfor ble det en videreføring av offentlig AFP og bruttoordningen, og nei til fleksibel tjenestepensjon. Løsningen er gunst for de som ønsker å gå av tidlig, men gir ingen gevinst til de som fortsetter å jobbe etter at de har kompensert for levealdersjusteringen. Dette visste arbeidstakerorganisasjonene ved forhandlingene i 2009, og var også tydelig ved behandling i Stortinget.

Med ny offentlig tjenestepensjon vil tjenestepensjonen øke ved å utsette uttakstidspunktet, tilsvarende som i privat sektor. Imidlertid vil et tidlig uttakstidspunkt gi lavere pensjonsnivå i nytt regelverk. Forslagsstillerne ønsker å kombinere nytt og gammelt regelverk for å få fordelene fra begge. Det innebærer at offentlig ansatte skal høste fordelene ved fleksibel pensjon som privat sektor har hatt, uten å bære ulempene med fleksibel pensjon som personer i privat sektor må bære. Jeg mener dette forrykker premissene som lå til grunn for avtalene inngått i 2009 og 2018.

Med lovforslaget vil vi kunne se pensjonsnivåer til offentlig ansatte på et nivå vi aldri har sett før, med en kompensasjonsgrad opp mot 90 prosent. Dette vurderer jeg som helt urimelig med tanke det som er fremforhandlet. Sett i et generasjonsperspektiv mener jeg også at lovforslaget vil gi en urimelig stor forskjell i pensjonsnivåene for offentlig ansatte, avhengig av hvilket årskull man er født i, og om man er i stand til å jobbe etter fylte 67 år.

Forslagsstillerne mener det foreligger ny informasjon i saken, og at departementet først i møte med komiteen 2. juni innrømmer at offentlig ansatte som arbeider utover alderen hvor de har kompensert for levealdersjusteringen får lavere pensjon dess lenger de fortsetter i arbeid. Dette er jeg uenig i. Konsekvensen av å velge tidlig uttak av folketrygd fremgår av regelverket. I forbindelse med lovforslaget 46 L (2018–2019), poengterte også Hauglie i sitt svarbrev til komiteen: «Jeg har registrert at i flere av sakene som omtales i media, er folketrygden ofte tatt ut før tjenestepensjonen. I slike tilfeller vil typisk ikke folketrygden øke selv om en fortsetter i jobb. Da blir resultatet at samlet årlig pensjon blir lavere ved å jobbe etter at forholdstallet er 1,000». At samlet pensjonsnivå kan bli lavere ved å pensjonere seg etter man har kompensert for levealdersjusteringen har med andre ord blitt eksplisitt lagt frem for komiteen, og har vært løftet og diskutert i Stortinget.

For å få et samlet pensjonsnivå på minst 66 prosent må folketrygd og offentlig tjenstepensjon tas ut *samtidig*. Dersom folketrygden tas ut før tjenstepensjonen vil det samlede pensjonsnivået kunne bli lavere enn 66 prosent på tidspunktet for uttak av tjenstepensjon. Det er likevel viktig å presisere at personen ikke taper samlet pensjon over perioden som pensjonist, man vil få like mye utbetalt som dersom vedkomne istedenfor hadde valgt å ta ut folketrygd og tjenstepensjon samtidig, det er bare periodiseringen som blir annerledes.

Bruttoordningen gir garanti for et samlet pensjonsnivå, ikke hvor stor andel tjenstepensjonen skal utgjøre. Jeg mener derfor at diskusjonen om oppdeling av tjenstepensjon og folketrygd blir misvisende, og viser til begrunnelsen til flertallet i komiteen:

«Flertallet viser i den sammenheng til at det gjennom flere medieoppslag har blitt fremvist eksempler på enkeltpersoner som etter samordningsreglene står igjen med null i tjenstepensjon på grunn av de nye samordningsreglene. Flertallet mener en slik utregning av tjenstepensjonen isolert sett blir svært misvisende all den tid bruttoprinsippet gir en garanti for en samlet pensjon, der én del kommer fra folketrygden og en annen fra tjenstepensjon, eksempelvis Statens pensjonskasse, KLP eller kommunale pensjonskasser.»

At enkeltgrupper får lav eller ingen offentlig tjenstepensjon er heller ingen ny problemstilling. Over tid har vi akseptert at offentlig ansatte som jobber deltid og med lav inntekt, risikerer å få ingenting, eller lite igjen fra tjenstepensjonsordningen, som de har betalt inn til gjennom arbeidskarrieren. Med avtalen fra 3. mars sikres disse inntektsgruppene noe tjenstepensjon. Komiteen skriver i Innst 343 L (2017–2018):

«F l e r t a l l e t vil påpeke at det tidligere var offentlig ansatte som jobbet deltid eller hadde så lav inntekt at folketrygden alene oppfylte garantien om pensjon tilsvarende 66 pst. av sluttlønn. Disse mottok dermed ingen pensjon fra pensjonsordningen de betalte inn til. F l e r t a l l e t er derfor svært fornøyd med at de nye samordningsreglene sikrer at alle som har deltatt i pensjonsordninger, vil motta tjenstepensjon fra årskullene 1954 og senere».

De som har valgt å jobbe videre etter fylte 62 år, kan ha gjort dette fordi de trives på arbeidsplassen, fortsatt har karriereambisjoner, ønsker å bidra i samfunnet, eller at de ikke føler seg klare for pensjonisttilværelsen. Mange vil fortsette av økonomiske årsaker, fordi de mangler full pensjonsopptjening, trenger eller ønsker lønnsinntekten, eller ønsker å øke sluttlønnen for å kunne få en høyere alderspensjon den dag de går av. Disse har like fullt valgt å jobbe videre, vel vitende om at det er en øvre begrensning på hvor høyt pensjonsnivået kan bli.

Fleksibelt uttak av folketrygd har gitt mange muligheten til å kombinere arbeid og pensjon, og øke inntekten betydelig i siste fase av arbeidslivet. Folketrygden kan ha blitt benyttet til å nedbetale gjeld, investeringer, økt forbruk, kunne gi barna forskudd på arv, eller fordi man selv ønsker å forvalte disse pengene med tanke på fremtidig pensjon. Beslutningen om tidlig

uttak av folketrygd vil få innvirkning for den enkeltes nåværende og fremtidige økonomi. I denne saken fremstår det som forslagsstillerne vil fakturere staten for de potensielt negative konsekvensene den enkelte kan ha blitt påført av dette valget.

Jeg vurderer at det er en privilegert gruppe man foreslår å tilgodese ytterligere med dette forslaget. Dersom man jobber lenger enn det som er nødvendig for å kompensere for levealdersjusteringen betyr det at man har helse til å fortsette i jobb, arbeidslyst, og en arbeidsplass som er tilrettelagt for å kunne fortsette i jobb. Gruppen vil ha full lønn, i år der mange jevnaldrende vil ha gått av med pensjon. Og lønn vil i utgangspunktet være vesentlig høyere enn pensjon. Jeg synes det er vanskelig å forsvare at denne gruppen i tillegg skal gis mulighet til å opparbeide et vesentlig høyere pensjonsnivå enn i dag, og bidra til større inntektsforskjeller blant pensjonister.

Pensjonsreformen handler om å få til en overgang til et mer bærekraftig pensjonssystem. Fremtidige årskull i offentlig sektor må jobbe lenger for å oppnå en alderspensjon tilsvarende 66 prosent av sluttlønnen. Det er ikke alle som er i stand til å stå i arbeid lenge nok til å kompensere for levealdersjusteringen. At en liten gruppe offentlig ansatte skal få mulighet til å få høyere samlet pensjon mener jeg er urimelig, all den tid vi har et regelverk som begrenser bruttoordningen til 66 prosent. Jeg stiller meg også spørrende til hvordan forslaget skal håndtere offentlig ansatte som med forslaget ville jobbet lenger, men med dagens regelverk valgte å gå av ved fylte 67 år. Skal også disse kompenseres?

I årene fremover vil det bli harde prioriteringer i statsbudsjettet, også på pensjonsområdet. I den forbindelse mener jeg det er uklokt med en lovendring som kan gi mer enn 15 milliarder kroner i økte pensjonskostnader, som vil måtte betales av fremtidens pensjonister og yrkesaktive.

Med hilsen

Torbjørn Røe Isaksen

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeiderpartiets stortingsgruppe
lise.christoffersen@stortinget.no

Kopi: rigmor.aasrud@stortinget.no

Deres ref

Vår ref
20/3459

Dato
16. oktober 2020

Svar på spørsmål fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe vedrørende representantforslag 141 L (2019–2020) om endringer i samordningsloven

Det vises til henvendelse 9. september fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe hvor det stilles er rekke spørsmål vedrørende representantforslag 141 L (2019–2020) om endringer i samordningsloven.

Under følger svar på Arbeiderpartiets stortingsgruppes spørsmål:

Spørsmål 1: *Det henvises i representantforslaget til tidligere anslag fra departementet over framtidige økonomiske konsekvenser av å sette laveste forholdstall lik 1,000 og en engangsutgift ved å gi bestemmelsen tilbakevirkende kraft. Dette er tall fra 2018. Hva vil tilsvarende tall være i dag?*

Svar: Beregningene som ble presentert i svarbrevet på dok 8: 46 L (2018–2019) indikerte en etterbetaling på 1,175 milliarder kroner og merutgifter framover på mellom 12 og 14 milliarder kroner. I disse beregningene var det også hensyntatt konsekvensene av å justere samordningsregelverket for 1954–1962 årskullene.

Oppdaterte beregninger viser at etterbetalingen nå utgjør 650 millioner kroner i KLP og 1 215 millioner kroner i SPK. Samlet etterbetaling i KLP og SPK er altså 1,865 milliarder 2020-kroner.

I KLP vil tilbakebetaling omfatte 7 800 av 94 000 tilfeller. I SPK gjelder dette for 12 660 av 134 230 tilfeller.

SPK har måttet prioritere å utføre beregninger for å gi Stortinget svar på spørsmål i forbindelse med statsbudsjettet og har ikke hatt kapasitet til å samtidig levere oppdaterte beregninger av merutgifter framover ved en eventuell justering i samordningsreglene. I svarbrevet på dok 8: 46 L (2018–2019) var merutgiftene for KLP avledet av tallene fra SPK ved å anta at forholdet mellom merutgifter framover er det samme som forholdet mellom etterbetalingene. Det er derfor ikke mulig å nå gi en oppdatert beregning for merutgifter framover i tid.

Spørsmål 2: *Jf. spørsmål 1: KLP har i tidligere høringer i Stortinget vist til at kravet til fondsdekning av framtidige pensjonsdekning er ivaretatt, uavhengig av den enkeltes valg av uttakstidspunkt av folketrygd og tjenstepensjon, gjennom de aktuarmessige beregningene av årlig premie fra arbeidsgiver, og at en lempning av samordningsbestemmelsene derfor ikke vil påvirke kommunenes årlige innbetalinger. Stemmer det? Og hvordan vil en eventuell lempning i samordningsbestemmelsene påvirke SPK og det årlige behovet for bevilgninger over statsbudsjettet?*

Svar: Det er riktig at pensjonsordningene til de kommunal ansatte er fonderte, dvs. at det er satt av penger på forhånd for å dekke pensjonsforpliktelsene. I fastsettelsen av premien forutsettes det at tjenstepensjonen utbetales fra 67 år. Dersom utbetalingen starter senere enn 67 år vil de i mange tilfeller, men ikke nødvendigvis, være satt av for mye premie.

I offentlig tjenstepensjon er det også en del "ikke forsikringsbare" elementer som finansieres med engangspremier.

Eksempelvis blir det beregnet engangspremie til dekning av AFP 65–66 år, alderspensjon etter 85-årsregelen og differanse mellom samordningspliktig folketrygd og antatt folketrygd. Dersom for eksempel et medlem slutter tidligere enn det som er lagt til grunn i premieberegningen finansieres dette ved en engangspremie. Dersom et medlem slutter senere enn det som er lagt til grunn i premieberegningen vil det frigjøre premiereserve.

Det som er tatt inn i premie og som ikke kommer til utbetaling, tilfaller ikke pensjonsleverandørene. Frigjort premiereserve gir lavere kostnader for kommunene fremover. Det er kommunene som bærer kostnadene når pensjonsutbetalingene fra KLP eller de kommunale pensjonskassene øker, og kommunene som får innsparingen når pensjonsutbetalingene reduseres. Regnestykket blir det samme uavhengig av når kostnaden påløper. At deler av pensjonsforpliktelsene er forhåndsbetalte endrer ikke kostnadene ved Representantforslaget.

En lemping i samordningsbestemmelsene vil derfor gi høyere kostnader både for kommunene (selv om ordningene er fonderte) og for staten (som fortsatt i all hovedsak finansieres av fellesskapet).

Spørsmål 3: *I representantforslaget vises det til at det ikke er tatt hensyn til ulike positive effekter av at flere sannsynligvis vil velge å stå lenger i arbeid. Er det mulig å gi anslag for slike effekter, og hva vil slike positive effekter eventuelt kunne utgjøre?*

Det er samfunnsøkonomisk lønnsomt at flere står lenger i jobb og insentivene i pensjonssystemet vil i noen grad påvirke hvor lenge den enkelte står i jobb. Summen av lønn og pensjon blir høyere ved utsatt avgang, også med vedtatte regler.

Det er AFP-ordningen som i størst grad motvirker insentivene til å stå lenger i jobb for de årskullene Representantforslaget gjelder for. AFP gis bare til de som går av tidlig og den økonomiske verdien av AFP er lavere jo senere man går av. Personer som går av ved 67 år eller senere får ingen AFP-utbetaling.

Verdien av å stå i arbeid et ekstra år etter 62 år er dermed lønn etter skatt, tillagt verdien av økt opptjening til tjenstepensjon for de som ikke har full opptjeningstid og fratrukket verdien av ett år med AFP. Forskjellen på å jobbe til 63 år og å gå av med pensjon fra 62 år er dermed relativ liten, særlig for grupper der AFP utgjør en relativ stor andel av lønn.

Videre vil de som har fullt opptjent tjenstepensjon ved 62 år ikke få høyere livsvarig alderspensjon fra 67 år ved å jobbe et par år til. En må jobbe mer enn 5 år lenger for at livsvarig pensjon skal bli høyere enn ved å gå av ved 62 år.

Det er klart viktigere for den totale sysselsettingen å påvirke de store massene som tar ut pensjon tidlig til å fortsette noe lenger i arbeid enn å belønne de få som allerede jobbet utover fylte 67 år (se tabell 1 under for statistikk over uttaksalder i SPK). I forhandlingene i 2009 var det sentrale spørsmålet om offentlig tjenstepensjon skulle legges om etter samme mønster som den nye folketrygden. Dette sa partene nei til, blant annet fordi man ønsket å videreføre AFP som tidligpensjon. Når vi ser på resultatene etter pensjonsreformen, er det åpenbart at AFP-omleggingen i privat sektor har vært det klart viktigste for å få folk til å stå lenger i jobb. Det er forventet at omleggingen i offentlig sektor som omfatter årskull født fra og med 1963 vil gi tilsvarende utslag.

Insentivene til utsatt pensjonering vil i all hovedsak bare påvirke de som fortsatt er i jobb. De som er født på 1940-tallet har passert aldersgrensa, og det er svært få som fortsatt er i jobb. Å endre reglene for disse vil ha marginal betydning for arbeidstilbudet, og kan oppleves som urettferdig av de som allerede har tatt ut pensjon. For de som er født i 1954 eller senere, er det gjort endringer som bedrer insentivene til å stå lenger i jobb.

Prop. 61 L (2017–2018) ble fremmet etter at det 3. mars 2018 ble inngått en avtale om en ny tjenstepensjon for offentlig ansatte. Samordningsregelverket for årskullene 1954–1962 var en del av avtalen 3. mars 2018 og lovforslaget som ble

fremmet i Prop. 61 L fulgte opp dette punktet fra pensjonsavtalen. Lovforslaget som ble fremmet var justert i tråd med avtalen 3. mars 2018 sammenlignet med det lovforslaget departementet hadde sendt på høring før avtalen ble inngått. Regelverket som ble vedtatt gjennom Stortingets behandling av Prop. 61 L innebærer at 1954–1962 kullene får god pensjonsmessig uttelling også ved å jobbe utover 67 år. For eksempel vil samlet pensjon øke ved utsatt avgang til passert 69 år for 1954-kullet og til passert 70 år for 1962-kullet.

Spørsmål 4: *Samordningsreglene slår ulikt ut for ulike grupper av offentlig ansatte født i perioden 1944-1962, avhengig av fødselsår, nivå på sluttlønn, gjennomsnittlig stillingsprosent, antall opptjeningsår og tidspunkt for uttak av henholdsvis folketrygd og tjenestepensjon, samtidig eller med tidligere uttak av folketrygd enn tjenestepensjon. Vi ønsker faktiske tall for hvor mange offentlige tjenestepensjonister etter de lovbestemte ordningene, som har tjent på avtalen fra 2009, og hvor mange som har tapt, fordelt etter sluttlønn, opptjeningsprofil og tidspunkt for uttak av henholdsvis folketrygd og tjenestepensjon. Vi vil gjerne ha tall både for årlig utbetaling og pensjon over livsløpet.*

Det har ikke vært mulig for SPK og KLP innen tidsfristen å levere tall for alle forhold som nevnes i spørsmålet. Kjernen i spørsmålet er imidlertid hvor mange som har tjent på avtalen fra 2009 og hvor mange som har tapt.

Det går imidlertid ikke fram av spørsmålet hva som skal være sammenligningsgrunnlaget for avtalen fra 2009. For å kunne svare på spørsmålet må det defineres hva som skal være sammenligningsgrunnlaget for de reglene som ble avtalt i 2009. Stortinget hadde i forkant av avtalen behandlet lovforslagene om endringer i folketrygdloven som fulgte opp Stortingets to brede forlik om en pensjonsreform. Videre fulgte det av Stortingets forlik i 2005 at også offentlig tjenestepensjon skulle levealdersjusteres og omfattes av nye regler for regulering av alderspensjon under utbetaling. Det relevante sammenligningsgrunnlaget bør følgelig ikke være hvilke konsekvenser avtalen i 2009 fikk sammenlignet med et system uten pensjonsreform (dvs. at folketrygden ikke ble lagt om), men heller å sammenligne avtalen fra 2009 med den alternative modellen som partene sa nei til i 2009. For helhetens skyld redegjøres det nedenfor likevel for begge disse sammenligningene.

Sammenlignet med systemet slik det var før pensjonsreformen kommer de fleste i årskullene 1943–1962 ganske likt ut. I motsetning til ansatte i privat sektor så bæres ikke tidligpensjonering av den enkelte pensjonist: pensjonen blir ikke lavere selv om en slutter før 67 år med AFP. I motsetning til ansatte i privat sektor er også disse årskullene av offentlig ansatte skjermet for store deler av effekten av levealdersjusteringen gjennom den individuelle garantien.

Forskjellene mellom systemet før pensjonsreform og gjeldende regler er (i tillegg til endret regulering av løpende pensjoner):

- Pensjonen levealderjusteres, dette trekker isolert sett ned samlet pensjon. Årskullene født til og med 1958 har fått en individuell garanti som for mange kompenserer for størstedelen av effekten av levealderjusteringen. Den individuelle garantien sikrer 66 prosent av sluttlønn i samlet pensjon (gitt samtidig uttak), men garantien skjermer ikke samordningsfordelene fra levealderjustering. De som slutter før de har kompensert for effekten av levealderjusteringen får derfor noe lavere årlig pensjon enn de gjorde før reformen.
- Årskullene 1959–1962 får en nedtrappet garanti som innebærer at samlet pensjon kan bli lavere enn 66 prosent dersom de slutter i jobb før de har kompensert for levealderjusteringen.
- De som står i jobb til de har kompensert for effekten av levealderjusteringen kommer likt ut, målt i årlig pensjon, som de gjorde før reformen.
- De som står i jobb etter at de har kompensert for levealderjusteringen får også samme årlig pensjon som før reformen (gitt samtidig uttak). Hovedforskjellen før og etter reformen er at en større andel av samlet pensjon nå kommer fra folketrygden og en lavere andel kommer fra tjenstepensjonen. De som tar ut folketrygden før tjenstepensjonen får lavere årlig samlet pensjon. Før 2008 var det kun mulig å ta ut folketrygden og fortsette i jobb fra 70 år. De som står i jobb til etter 70 år kommer derfor dårligere ut med gjeldende regler enn de gjorde før reformen.

Sammenlignet med den alternative modellen som partene sa nei til i 2009 vil hovedbildet være at de som slutter tidlig kommer bedre ut med avtalen fra 2009 og de som jobber lenge kommer dårligere ut. Krysningpunktet for hvilken avgangsalder som gir bedre uttelling med gjeldende regler er rundt 65–67 år, avhengig av årskull, tidligere lønn og opptjeningstid.

Tabell 1 under viser avgangsalder i SPK for årskullene 1943–1950. Uføre og personer med særaldersgrense er ikke med i statistikken.

Tabell 1 Antall pensjonister i SPK fordelt på uttaksalder og årskull

Uttaksalder	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950
62	1 214	1 466	1 227	1 489	1 311	1 197	1 021	1 010
63	775	652	673	706	768	549	610	582
64	277	292	329	424	305	311	358	335
65	410	454	495	554	532	550	612	587
66	248	289	283	310	323	355	378	426
67	523	637	735	827	798	842	840	848

68	276	358	410	473	446	495	557	639
69	123	177	157	174	194	206	238	242
70	398	387	379	476	445	459	453	274
71	88	89	96	92	97	94	81	
72	14	10	17	27	26	18		
73	3	10	4	9	4			
74	5	7						
75	4	4	1					
Totalsum	4 358	4 832	4 806	5 561	5 249	5 076	5 148	4 943

Vi ser at et klart mindretall jobber etter 67 år, og det indikerer at et stort flertall har kommet bedre ut med vedtatte regler enn de ville ha gjort med en nøytralt utformet ordning dersom de hadde tatt ut pensjon ved samme alder.

Tabell 2 viser gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag etter uttaksalder og viser at gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag øker med uttaksalder. De som står i jobb etter 67 år har i gjennomsnitt klart høyere pensjonsgrunnlag enn de som går av før 67 år.

Tabell 2 Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag (målt i G) i SPK fordelt på uttaksalder og årskull

Uttaksalder	1 943	1 944	1 945	1 946	1 947	1 948	1 949	1 950
62	5,80	5,95	6,00	5,89	5,94	5,88	5,90	5,85
63	6,08	6,11	6,04	6,05	5,94	6,15	5,94	5,96
64	6,26	6,21	6,16	6,12	6,21	6,19	6,25	5,98
65	6,49	6,64	6,37	6,58	6,55	6,47	6,48	6,27
66	6,85	6,76	6,76	6,74	6,66	6,53	6,38	6,44
67	6,08	6,17	6,18	6,37	6,15	6,13	6,20	6,04
68	6,74	6,79	6,62	6,67	6,66	6,49	6,67	6,63
69	6,60	6,59	7,15	6,70	6,86	6,55	6,88	6,72
70	7,19	7,26	7,04	7,15	7,03	7,20	7,12	7,07
71	7,43	7,70	7,37	8,02	7,64	7,54	7,70	
72	7,67	8,05	6,51	8,76	8,11	7,73		
73	8,73	6,52	6,07	8,29	8,35			
74	7,14	9,94		5,17				
75	7,02	7,30	6,95					
Totalsum	6,29	6,36	6,33	6,37	6,33	6,32	6,35	6,23

Spørsmål 5: Dersom det er umulig å gi et eksakt svar på spørsmål 4, ønsker vi en beregning av årlig pensjon og pensjon over livsløpet, basert på typetilfeller etter de samme kriteriene - lønn, fødselsår 1944-1962, ulik opptjeningsprofil, faktisk eller teoretisk uttakstidspunkt (for dem som fortsatt står i jobb) for henholdsvis folketrygd og tjenestepensjon, samt en oversikt over fordelingen av antall ansatte i stat og kommune på ulike lønnsnivåer og stillingsprosjenter.

Svar: Vi viser til svar på spørsmål 6 og 7 som viser beregninger av typetilfeller for 1948-kullet. Forskjellen mellom 1948-kullet og de øvrige kullene vil hovedsakelig være at levealdersjusteringen er noe sterkere for yngre årskull og noe svare for eldre årskull. Sterkere effekt av levealdersjusteringen innebærer at tidspunktet for når tjenstepensjonen reduseres ved utsatt uttak forskyves til en senere uttaksalder og svakere effekt av levealdersjusteringen innebærer at tidspunktet for når tjenstepensjonen reduseres ved utsatt uttak skjer ved en tidligere uttaksalder.

Nivået på pensjonsgrunnlaget vil i all hovedsak kun påvirke fordelingen av hvor mye folketrygden utgjør av samlet pensjon og hvor mye tjenstepensjonen utgjør. Pensjonsgrunnlag over 6 G (i gammel opptjeningsmodell)/7,1 G (i ny opptjeningsmodell) vil gi lavere dekningsgrad fra folketrygden og høyere dekningsgrad fra tjenstepensjonen. Samlet kompensasjonsgrad vil videre typisk være noe høyere, alt annet likt, ved lavere pensjonsgrunnlag ettersom samordningsfordelene utgjør en større andel av pensjonsgrunnlaget.

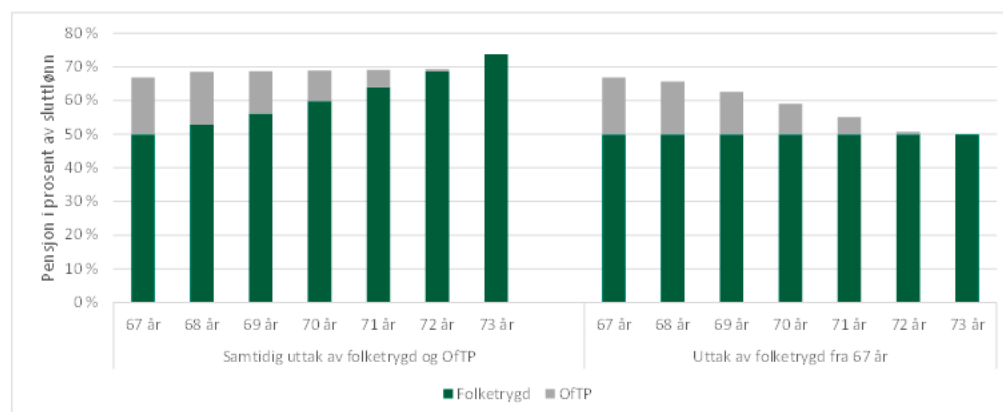
Vi har ikke fått oppdatert statistikk over fordelingen av antall ansatte i stat og kommune på ulike lønnsnivåer og stillingsprosenter. I forbindelse med forarbeidene til en reformert offentlig tjenstepensjon gjorde departementet en omfattende kartlegging av fordeling av både tjenestetid, uttaksalder, stillingsandeler og pensjonsgrunnlag i offentlig sektor. Vi viser til vedlegg 2 i rapporten «Nye pensjonsordninger i offentlig sektor»

https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/asd/dokumenter/2015/rapport_oftp_2015_12_17.pdf

I kapittel 6 og 7 i vedlegget til rapporten er det detaljert oversikt over fordeling av stillingsprosenter og pensjonsgrunnlag i SPK og KLP. Statistikken er fra 2015 men vi har ingen indikasjoner på at bildet er betydelig endret siden 2015.

Spørsmål 6: Vi har på forespørsel fra vår stortingsgruppe til eksternt miljø mottatt denne tabellen, som viser årlig pensjon ved samtidige og ulike uttakstidspunkter for folketrygd og tjenstepensjon:

Figur 1 Gjeldende regelverk - årlig pensjon fra ulike uttakstidspunkt for offentlig tjenstepensjon

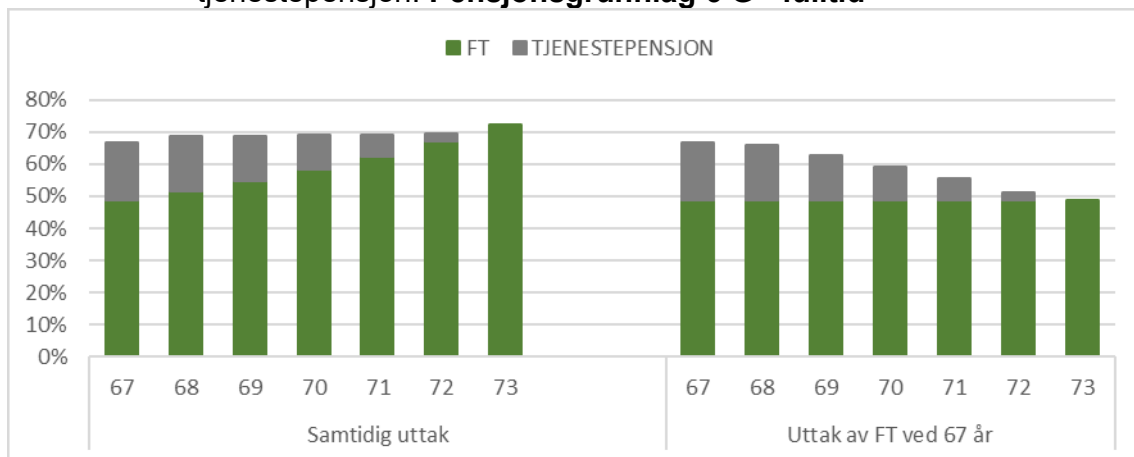
Forklaring: OfTP = offentlig tjenstepensjon etter samordning med folketrygd, 1948-kullet. Forutsetninger: se vedlegg 1

Forutsetningene er startalder 27 år, hele karriere i offentlig sektor, 100 pst stilling og lønn lik 6 G i hele perioden, folketrygd som enslig og samordning etter gjeldende regler.

Vi vil gjerne ha en tilsvarende beregning for tidligere inntekt under 6 G, illustrert ved et typetilfelle på medianinntekt for dem som tjener mindre enn 6 G.

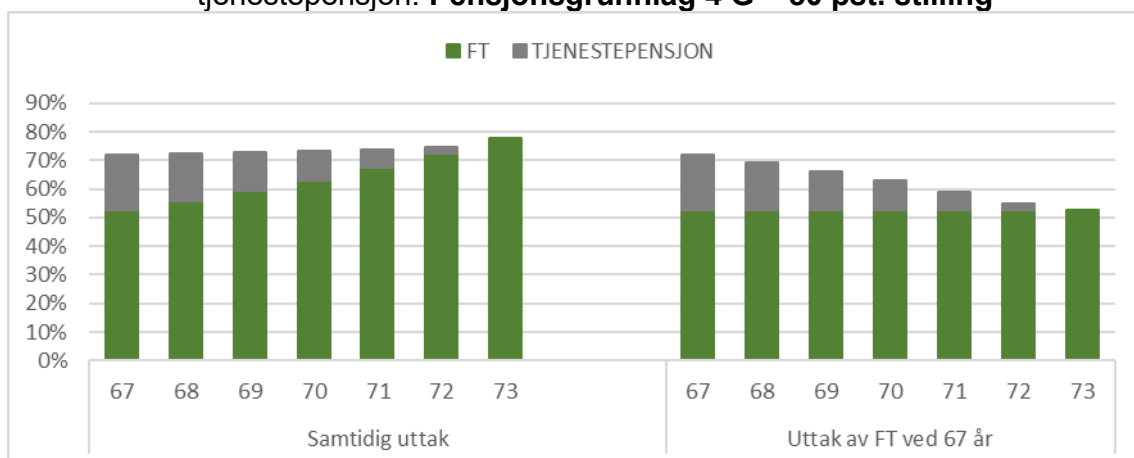
Svar: Først reproduserer vi figuren med samme forutsetninger for å se at beregningene gir samme resultat.

Figur 1 Gjeldende regelverk – årlig pensjon fra ulike uttakstidspunkt for offentlig tjenestepensjon. **Pensjonsgrunnlag 6 G - fulltid**

Samordningsreglene avhenger av gjennomsnittlig stillingsstørrelse. De som har median inntekt blant de som har inntekt under 6 G har med all sannsynlighet jobbet deltid. I figuren illustreres et tilfelle med et pensjonsgrunnlag på 4 G som er tjent opp med en gjennomsnittlig stillingsandel på 80 prosent.

Figur 2 Gjeldende regelverk – årlig pensjon fra ulike uttakstidspunkt for offentlig tjenestepensjon. **Pensjonsgrunnlag 4 G – 80 pst. stilling**

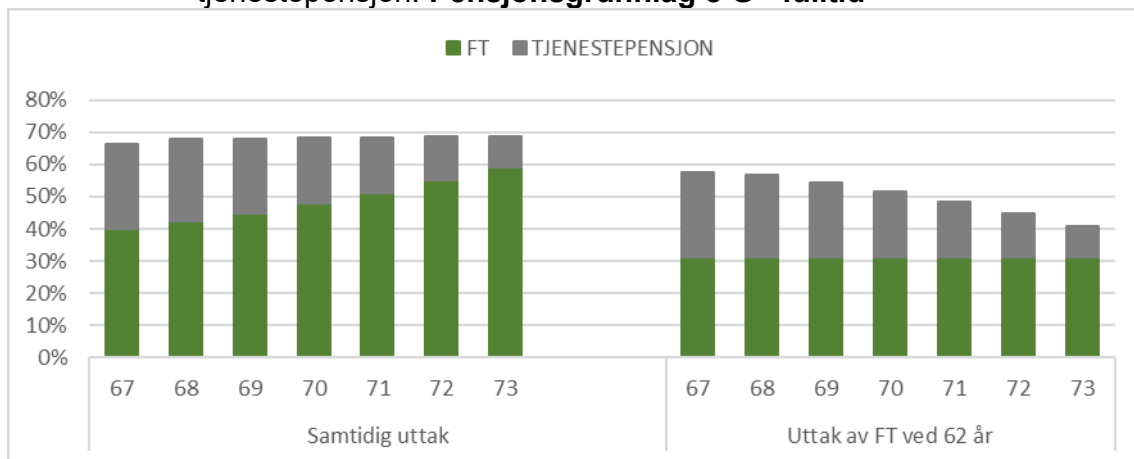

Det går fram at kompensasjonsgradene er høyere ved lavere pensjonsgrunnlag. Dette skyldes at samordningsreglene utgjør en høyere andel av lønn ved lavere pensjonsgrunnlag. Dette gjelder særlig for de som har jobbet deltid.

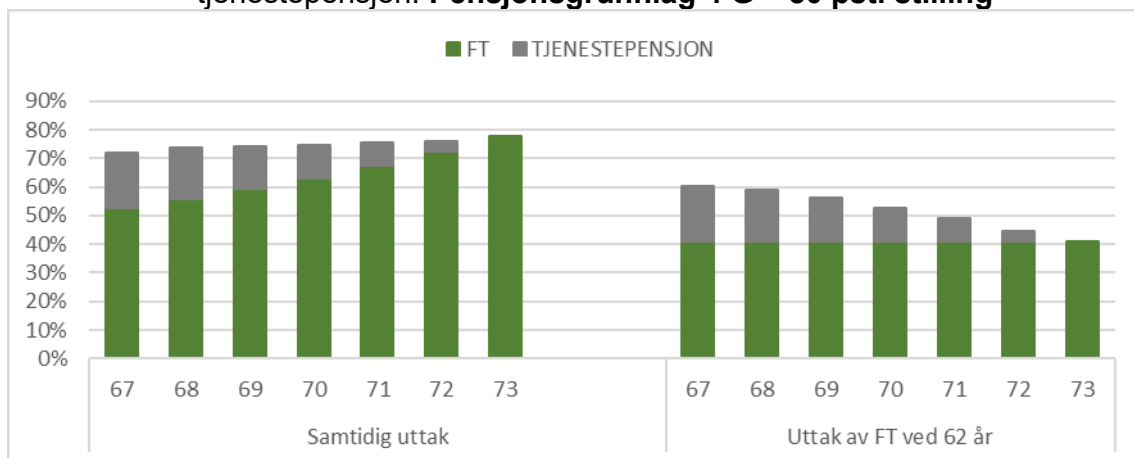
Spørsmål 7: Vi viser spesielt til høyre del av figuren, der det er forutsatt at folketrygd tas ut ved fylte 67 år. Vi vil gjerne ha en tilsvarende beregning for en person med inntekt over og under 6 G, som samtidig viser uttakstidspunkt for folketrygd ved fylte 62 og fylte 65 år.

Figur 3 og 4 illustrerer uttak av folketrygden ved 62 år og figur 5 og 6 viser uttak av folketrygden ved 65 år.

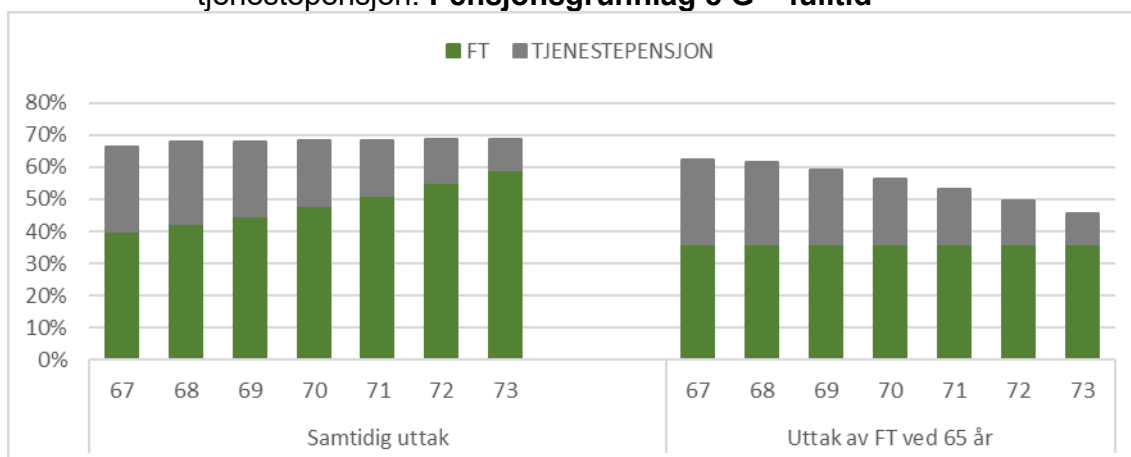
Figur 3 Gjeldende regelverk – årlig pensjon fra ulike uttakstidspunkt for offentlig tjenestepensjon. **Pensjonsgrunnlag 8 G - fulltid**

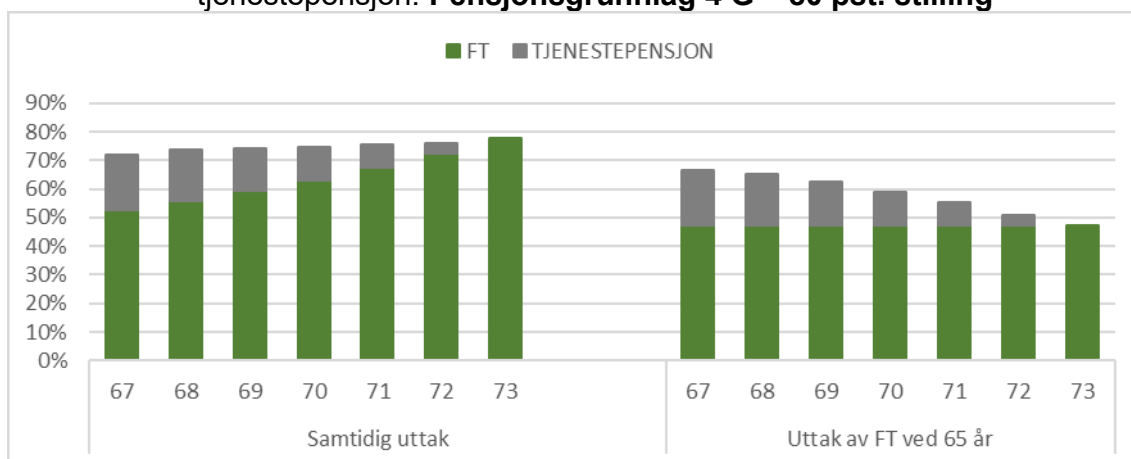
Figur 4 Gjeldende regelverk – årlig pensjon fra ulike uttakstidspunkt for offentlig tjenestepensjon. **Pensjonsgrunnlag 4 G – 80 pst. stilling**

Figur 5 Gjeldende regelverk – årlig pensjon fra ulike uttakstidspunkt for offentlig tjenestepensjon. **Pensjonsgrunnlag 8 G – fulltid**

Figur 6 Gjeldende regelverk – årlig pensjon fra ulike uttakstidspunkt for offentlig tjenestepensjon. **Pensjonsgrunnlag 4 G – 80 pst. stilling**

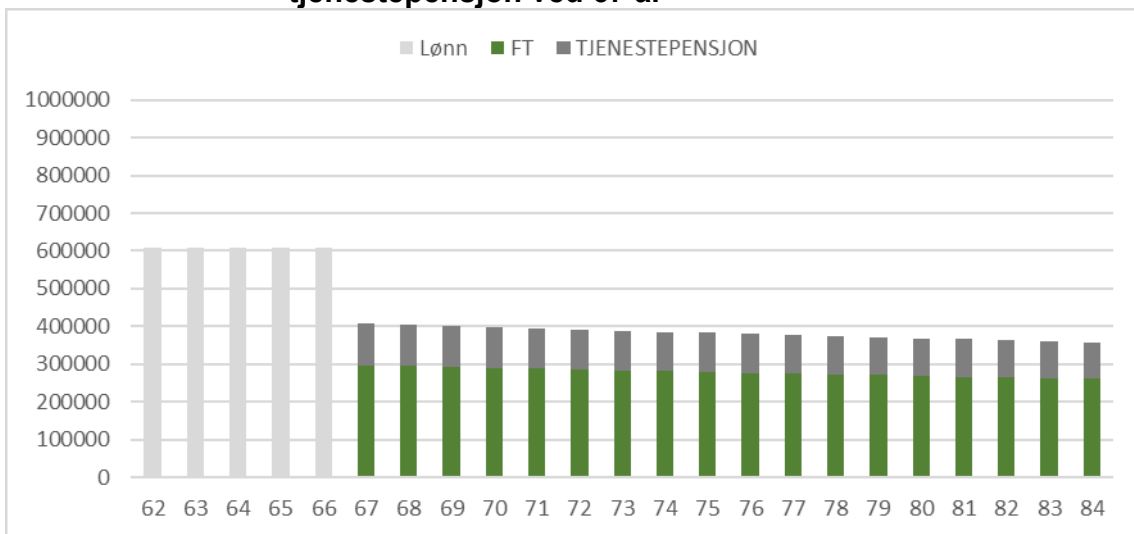

Spørsmål 8: Med referanse til høyre del av figuren: Vi ønsker en beregning av den samlede årlige inntekten, basert på uttak av folketrygd fra 67 år, pluss uttak fra 62 år, med uttak av tjenestepensjon fra 67-73 år, der all inntekt, både lønn og folketrygd er med før uttak av tjenestepensjon, for en person med inntekt lik 6 G, pluss en person med medianinntekt for dem som tjener under 6 G.

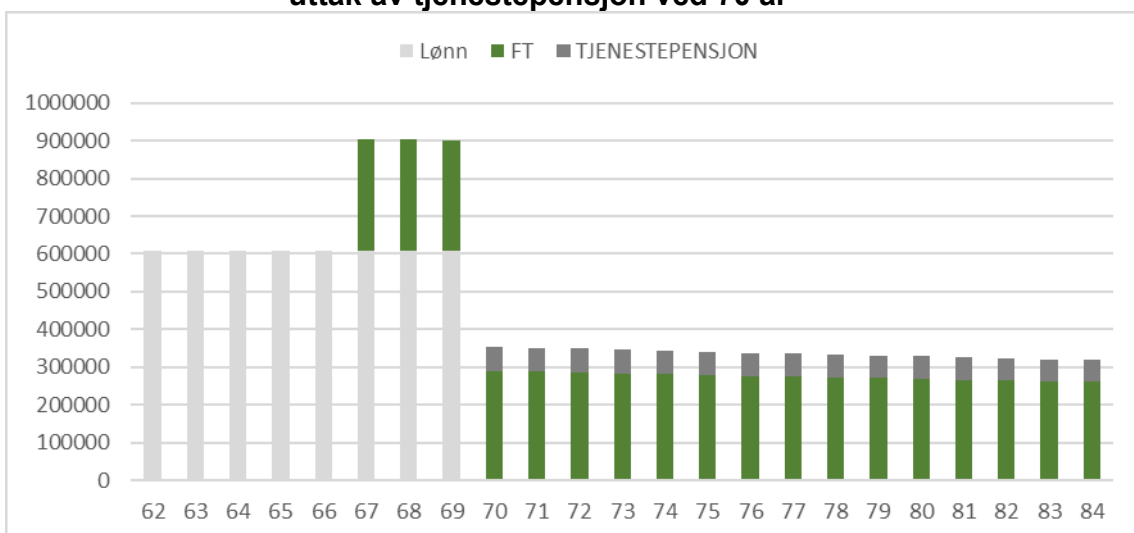
Svar: Spørsmålet tolkes til å gjelde samlet utbetaling fra av lønn, folketrygd og tjenestepensjon fra 62 år (tidligste uttaksalder) og fram til pensjonen opphører ved død. I beregningene forutsettes det en levealder på 85 år, dvs. at pensjonene utbetales ut det 84. året.

Hjelpefigur a, b og c viser hvilke forløp for pensjonsutbetalinger som ligger bak beregningene.

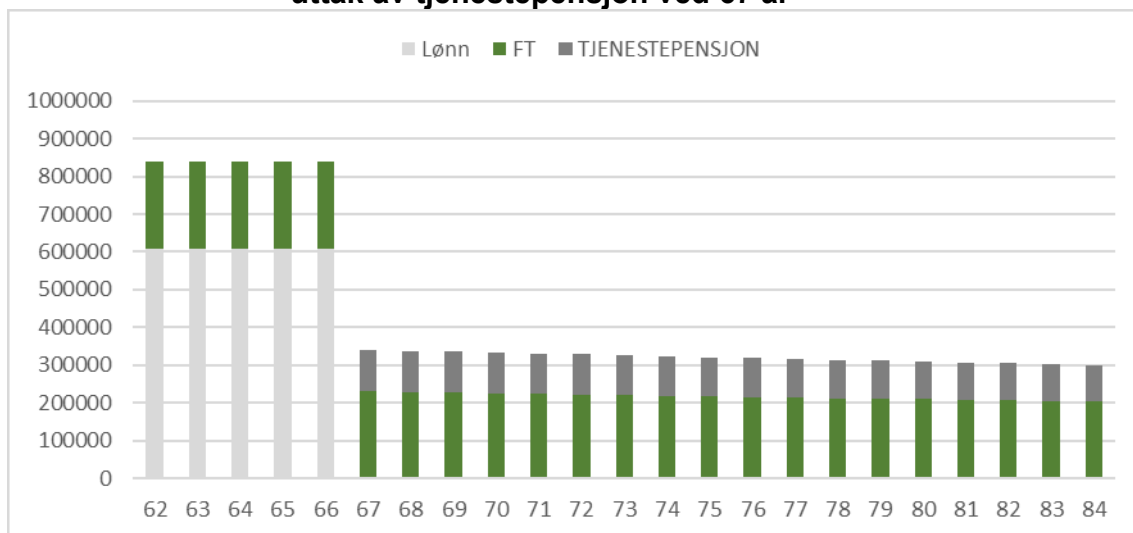
Hjelpefigur a **Pensjon og lønn etter alder. Samtidig uttak av folketrygd og tjenestepensjon ved 67 år**

Hjelpefigur b **Pensjon og lønn etter alder. Uttak av folketrygden ved 67 år og uttak av tjenestepensjon ved 70 år**

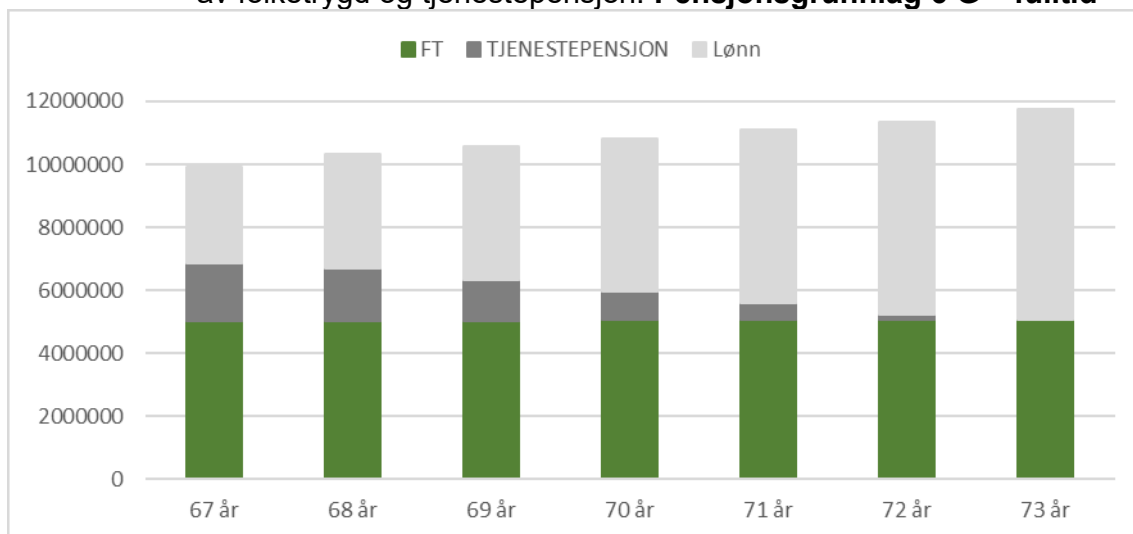

Hjelpefigur c **Pensjon og lønn etter alder. Uttak av folketrygden ved 62 år og uttak av tjenestepensjon ved 67 år**

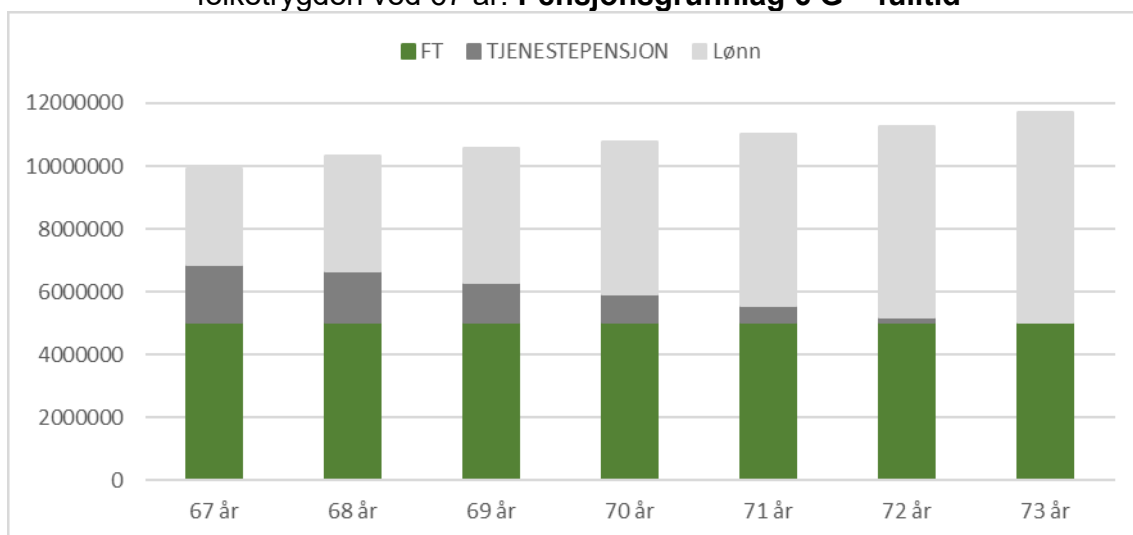
Først illustreres samlet utbetalt lønn og pensjon ved samtidig uttak, dvs. at både folketrygden og tjenestepensjonen kommer til utbetaling når lønnen opphører ved fratreden. Dvs. at avgangsalder 67 i figur 7 illustrerer summen av lønn og pensjon i hjelpefigur a.

Figur 7 **Samlet utbetalt pensjon og lønn (fra 62 år) etter uttaksalder. Samtidig uttak av folketrygd og tjenestepensjon. Pensjonsgrunnlag 6 G – fulltid**

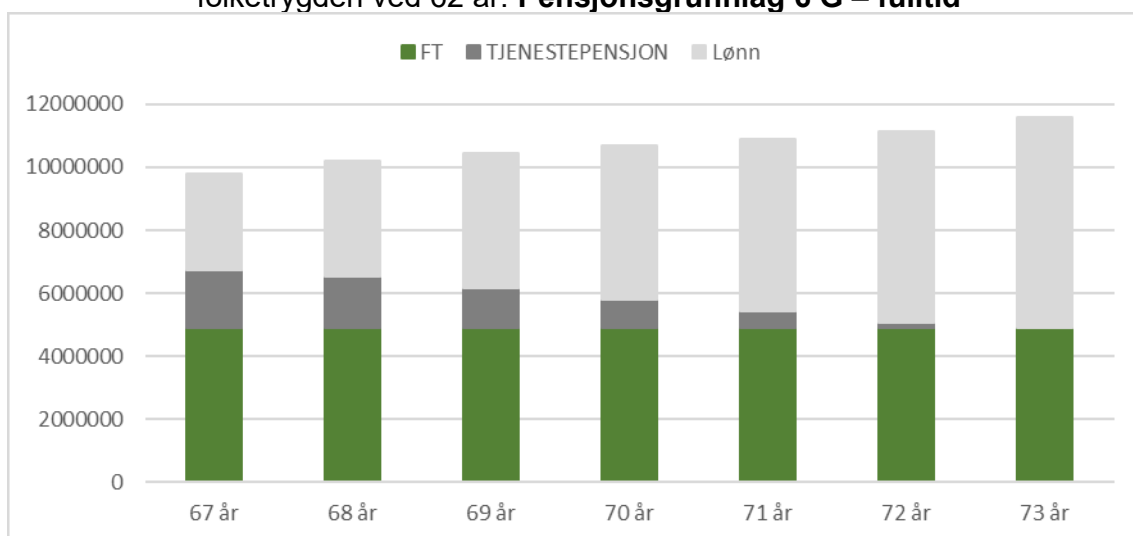
I figur 8 illustreres samlet utbetalt pensjon og lønn (fra 62 år) etter uttaksalder ved uttak av folketrygden ved 67 år. Dvs. at avgangsalder 70 år i figur 8 illustrerer summen av lønn og pensjon i hjelpefigur b.

Figur 8 Samlet utbetalt pensjon og lønn (fra 62 år) etter uttaksalder. Uttak av folketrygden ved 67 år. **Pensjonsgrunnlag 6 G – fulltid**

I figur 9 illustreres samlet utbetalt pensjon og lønn (fra 62 år) etter uttaksalder ved uttak av folketrygden ved 62 år. Dvs. at avgangsalder 67 år i figur 8 illustrerer summen av lønn og pensjon i hjelpefigur c.

Figur 9 Samlet utbetalt pensjon og lønn (fra 62 år) etter uttaksalder. Uttak av folketrygden ved 62 år. **Pensjonsgrunnlag 6 G – fulltid**

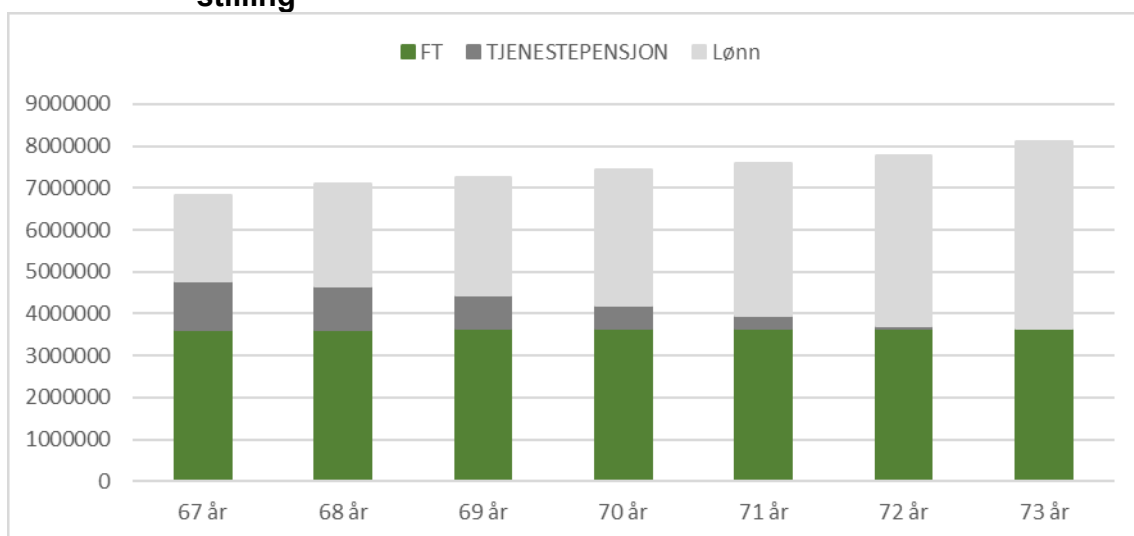

Som det går fram av figurene 7, 8 og 9 er samlet utbetalt pensjon og lønn så å si uavhengig av når folketrygden tas ut. Den marginale forskjellen skyldes at beregningene forutsetter en levealder på 85 år som avviker noe fra forventet levealder for 1948-kullet.

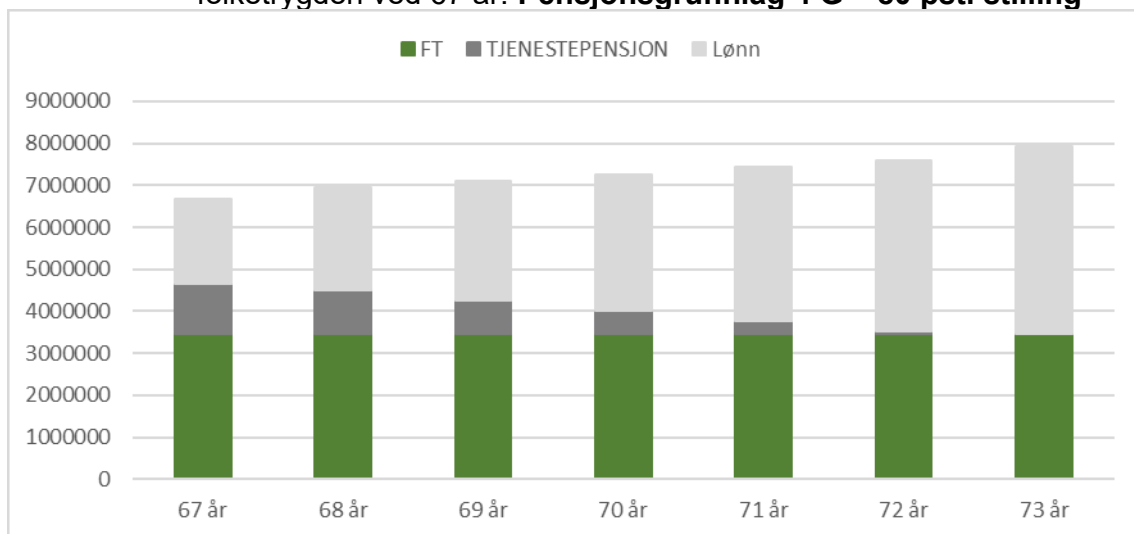
Det er avgangsalder fra stilling i offentlig sektor som er av betydning: samlet pensjon reduseres ved utsatt avgang ettersom utbetalt tjenstepensjon blir lavere, men summen av pensjon og lønn øker ved utsatt avgang.

Figurene 10, 11 og 12 illustrerer tilsvarende for et tilfelle med pensjonsgrunnlag på 4 G og en deltidsprosent på 80.

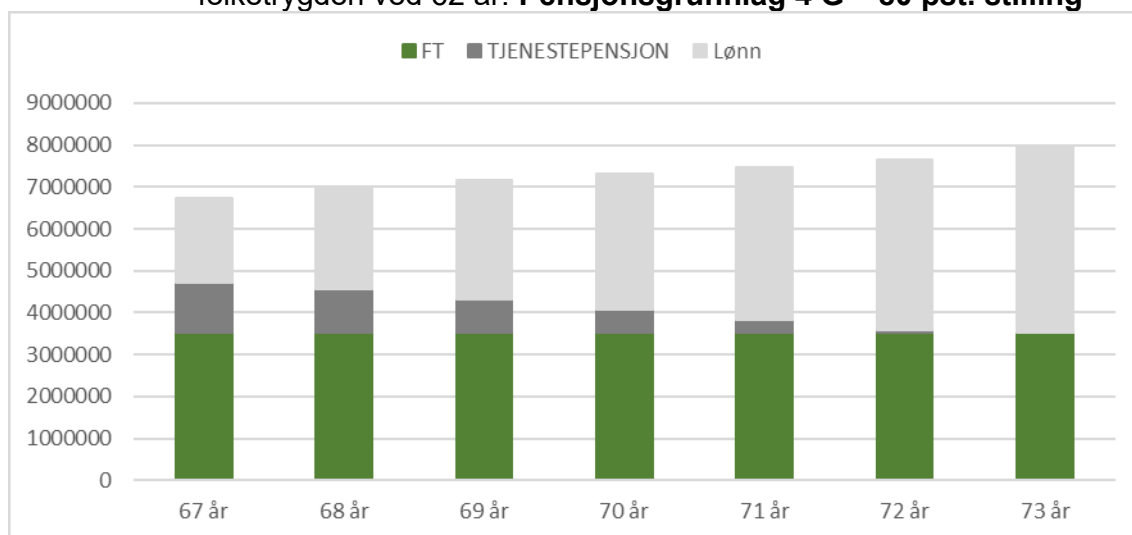
Figur 10 Samlet utbetalt pensjon og lønn (fra 62 år) etter uttaksalder. Samtidig uttak av folketrygd og tjenstepensjon. **Pensjonsgrunnlag 4 G – 80 pst. stilling**

Figur 11 Samlet utbetalt pensjon og lønn (fra 62 år) etter uttaksalder. Uttak av folketrygden ved 67 år. **Pensjonsgrunnlag 4 G – 80 pst. stilling**

Figur 12 Samlet utbetalt pensjon og lønn (fra 62 år) etter uttaksalder. Uttak av folketrygden ved 62 år. **Pensjonsgrunnlag 4 G – 80 pst. stilling**

Spørsmål 9: *Hva er de økonomiske konsekvensene for KLP og SPK (herunder behov for økt arbeidsgiverpremie og/eller bevilgninger over statsbudsjettet), dersom man hadde satt ned premien for dem som har kompensert for levealdersjusteringen, med halvparten, evt. fjernet den helt?*

Svar: Dersom medlemspremien hadde blitt satt ned med halvparten eller fjernet helt ville utgiftene for staten og kommunene økt tilsvarende reduksjonen i medlemspremien. Pensjonene for statsansatte finansieres i all hovedsak fra fellesskapet bortsett fra medlemspremien og dersom medlemspremien reduseres betyr det at fellesskapet må dekke opp for dette.

KLP belaster ikke ordinær premie for yrkesaktive personer som har passert pensjonsalder (67 år eller særaldersgrense). Den eneste premien som betales for disse er reguleringspremien som sikrer oppreguleringen av rettigheten. De ansatte blir likevel trukket medlemspremien fra lønnen. Dersom medlemspremien reduseres eller bortfaller vil derfor dette veltes over på arbeidsgiverne som for kommunalt ansatte er kommunene.

Det vil uansett ikke ligge noen potensielle kostnader eller besparelser for KLP eller SPK ved å endre på medlemspremien. Kostnadene vil til slutt ende opp hos kommunene (for kommunalt ansatte) eller på statsbudsjettet (for statlig ansatte).

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Henrik Asheim', written in a cursive style.

Henrik Asheim

